

לקוטי תורה • פרשת בחוקותי • מאמר 2

ביאור אם בחקותי

ביאור על "אם בחוקותי תלכו"

כמו בתורה, בכל נשמה יש אותיות כתובות, המתלבשות בה כפי שהדיו מתלבש על הקלף, ואותיות חקוקות, המאחדות עם מקורה כפי שחקיקה מאחדת עם אבן יקרה. "אם בחוקותי תלכו" היא בקשתו של ה' שהעלייה הבלתי מוגבלת של הנשמה בתפילה תעבור דרך שורשה החקוק, מדות האבות בכתר, ושהמצוות ישמרו את אורה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/bechukosai/2

הנקודה

כמו בתורה, בכל נשמה יש אותיות כתובות, המתלבשות בה כפי שהדיו מתלבש על הקלף, ואותיות חקוקות, המאוחדות עם מקורה כפי שחקיקה מאוחדת עם אבן יקרה. "אם בחוקתי תלכו" היא בקשתו של ה' שהעלייה הבלתי מוגבלת של הנשמה בתפילה תעבור דרך שורשה החקוק, מדות האכות בכתר, ושהמצוות ישמרו את אורה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

בהסברת שורש המאמר הקודם, המאמר שואל מדוע ה"הליכה" צריכה להיות "בחוקותי", המתפרש כאותיות חקוקות. אותיות דיו רק מתלבשות על הקלף ונשארות דבר נפרד ממנו; אותיות החקוקות באבן יקרה שייכות לגופה, אף שאינן עצמותה הפשוטה. בנשמה, המחשבה והדיבור הם אותיות כתובות, לבושים, ואילו צורת עשרים ושתיים האותיות, ששורשה בשכל וברצון הנעלמים, חקוקה. למעלה, ספירות אצילות, עם כליהן הגלויים, הן בחינת כתיבה; כתר, עתיק יומין ואריך אנפין, הוא "גליף גליפו בטהירו עילאה" שבזוהר, למעלה אף מחכמת משה, כפי שמוכיחה התשובה בעניין רבי עקיבא. לכן התורה שבכתב התלבשה באותיות הבינה, ואילו הלוחות, שניתנו בשבועות כשכתר מאיר, היו חקוקים. גם לנשמות ישראל יש שורש חקוק "מעבר לנהר", בחסד, בגבורה ובתפארת של אריך אנפין, וירידה כתובה כדי לברר את הניצוצות. אהבתן העצמית, שלמעלה מהדעת, נובעת מאותו שורש: ה"הליכה" היא עלייתה הבלתי מוגבלת בתפילה, ו"שמירת מצוותי" ממשיכה את אורה אל כלי המצוות.

מבנה

1	כתיבה וחקיקה: המשל	7-11
	מדוע ה"הליכה" היא "בחוקותי": אותיות דיו מתלבשות על הקלף ונשארות דבר נפרד, ואילו אותיות חקוקות שייכות לאבן עצמה; בנשמה, אותיות המחשבה והדיבור הן לבושים כאלה, זרות לה אך מחוברות אליה.	
2	אותיות חקוקות בנשמה	14-81
	במחשבה העמוקה האותיות כלולות במושג ונבלעות בו, אך המשל אינו מדויק; מדויק יותר לומר שצורת עשרים ושתיים האותיות, ששורשה בשכל וברצון הנעלמים, כפי שמבואר באגרת הקודש, חקוקה, ואילו הכל הדיבור הוא בחינת כתיבתה.	
3	החקיקה למעלה: כתר	22-151
	אותיות הדיבור והמחשבה של ה' הן לבושים; "גליף גליפו" שבזוהר הוא כתר, עתיק יומין ואריך אנפין, הממוצע של האר"י, המאוחד עם אור אין סוף. שאלתו של משה על רבי עקיבא מראה עד כמה מדרגה זו למעלה מאצילות, שכליה הגלויים דומים לדיו.	
4	התורה שבכתב והלוחות	24-231
	התורה, שמקורה בחכמה, התלבשה באותיות הבינה; הלוחות, שמקורם בכתר שהתגלה בשבועות, היו חקוקים, ו-620 האותיות שלהם הן כנגד כתר.	
5	שורש הנשמה מעבר לנהר	30-251
	מדוע "טהורה היא" קודם ל"אתה בראתה": "מעבר לנהר" שבדברי יהושע הוא שורש ישראל במחשבה הנעלמת, שורש האכות בחסד, בגבורה ובתפארת של אריך אנפין, הנמשך דרך אצילות כדי לברר את הניצוצות; שורש חקוק וירידה כתובה.	

האהבה העצמית של הנשמה, שלמעלה מהדעת, נובעת משורשה; להליכה דרך שלוש החקיקות אין גבול, וכל נשמה תגיע לשורשה, ובייחוד בימות המשיח. "אם" היא בקשתו של ה' שההליכה תהיה דווקא במדרגות אלה.

המצוות הן כלים, "כלים שונים" ליין המלכותי; מצווה מחברת את האור אלינו; רצוא ושוב; תבואת הארץ ופרי העץ; תפילת כל יום ככוונה כללית, והברכה על כל מצווה ככוונה פרטית.

כתר כממוצע ממוצע

לפי האר"י, לכתר שתי מדרגות: עתיק יומין, הכולל את המדרגה התחתונה של אין סוף, ואריך אנפין, השורש הנעלם של הספירות. יחד הם עומדים בין המאציל לנאצל; החכמה הנעלמת שבו למעלה מחכמת אצילות.

מעבר לנהר בעבר הנהר

למעלה מבינה, "הנהר היוצא מעדן": שורש האבות ונשמות ישראל בחסד, בגבורה ובתפארת של אריך אנפין, שממנו הורדו "בכל ארץ כנען".

מאוד מאד

בלי גבול, במדרגת אין סוף: ההליכה באהבה "בכל מאודך", ההולכת וגדלה מיום ליום, שכל נשמה תגיע אליה ושתתגלה בימות המשיח.

מצווה כלשון צוואה צוואה

המצוות הן הכלים המחזיקים את האור הנמשך מכתר, כשם שכלי מחזיק יין ופתילה מחזיקה שלהבת; כשהאור נכנס לכלי הוא מתחבר אלינו.

אותיות הכתיבה אותיות הכתיבה

אותיות הכתובות בדיו, דבר נפרד מן הקלף ומחובר אליו רק כלבוש: הן המשל למחשבה ולדיבור, לספירות אצילות עם עליהן, לתורה שבכתב ולירידת הנשמה דרך העולמות.

אותיות החקיקה אותיות החקיקה

אותיות החרוטות באבן, שאינן מוסיפות לה דבר זר: הן המשל לצורת האותיות בעצמות הנשמה, לכתר, ללוחות ולשורש הנשמה. המאמר מפרש את "בחוקותי" כ"בחוקות החקיקה".

טהירו עילאה טהירו עילאה

זיו אור אין סוף שבו, לפי זוהר, ה' "חקק חקיקות" תחילה, כלומר התהוות כת. המילה "טהורה" שבברכת הבוקר על הנשמה רומזת לכך.

קטע 1 • 11-7

כתיבה וחקיקה: המשל

1 ביאור אם בחקותי

ביאור על "אם בחוקותי [תלכו]"

הכותרת מציינת שהדברים שלהלן הם ביאור למאמר הקודם, שעסק בפסוק הפותח את פרשתנו: "אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו" (ויקרא כו, ג). המאמר חוזר ועוסק באותם נושאים ומבאר את שורשיהם.

2 להבין שרש הדברים הנ"ל. הנה להבין ענין אם בחקותי תלכו שבחי ההליכה היא בחקותי דוקא בבחי אותיות החקיקה.

כדי להבין את שורש הדברים שנזכרו לעיל. כעת נבאר את משמעות "אם בחוקותי תלכו": בחינת ההליכה היא דווקא "בחוקותי", בבחינת אותיות החקיקה.

המאמר מבקש להסביר את שורש הדברים שנאמרו במאמר הקודם. עיקר הטענה היא שה"הליכה" שבפסוק מתאפשרת דווקא באמצעות "בחוקותי" — מילה שהאדמו"ר הזקן קושר לחקיקה, ולכן היא מצביעה על אותיות חקוקות ולא כתובות.

יש להקדים תחלה שרש ענין ההפרש בין תורה שבכתב שנתלבשה באותיות הכתב בדיו על הקלף. לבחי מכתב אלהים חרות על הלוחות שהוא אותיות החקיקה.^{1,2}

תחילה יש להקדים ולבאר את שורש ההבדל בין התורה שבכתב, שהתלבשה באותיות כתובות בדיו על קלף, לבין בחינת "מכתב אלקים חרות על הלוחות", שהיא אותיות החקיקה.

לפני שהוא מסביר את הפסוק, הוא מניח יסוד: ההבדל בין התורה שבכתב, שאותיותיה כתובות בדיו על קלף, לבין עשרת הדיברות שעל הלוחות, שעליהם נאמר "מכתב אלקים חרות על הלוחות". אותיות כתובות ואותיות חקוקות יהיו שני הדגמים לכל מה שיבוא בהמשך.

3 וההפרש בין כתיבה לחקיקה. בגשמיות הוא פשוט דבאותיות הנכתבים בדיו הנה הדיו הוא דבר בפ"ע [בפני עצמו] ואינו מגופו ומהותו של הקלף.

וההבדל בין כתיבה לחקיקה פשוט במובן הגשמי: באותיות שנכתבות בדיו, הדיו הוא דבר בפני עצמו, ואינו חלק מגופו וממהותו של הקלף.

הוא פותח בדוגמה הגשמית. הדיו הוא חומר בפני עצמו; הוא אינו עשוי מן הקלף שעליו כותבים.

אך כשמצטייר הדיו בצורות אותיות על הקלף ידבקו והיו לאחדים ונראה כאלו הם דבר א', שהרי הקלף הלבן ישנו תחת האות ועליו ממש נכתב האות והוא סובלו.

אך כשהדיו מקבל צורת אותיות על הקלף, הם נדבקים ונעשים לאחד, ונראה כאילו הם דבר אחד, שהרי הקלף הלבן נמצא מתחת לאות, האות נכתבת ממש עליו והוא נושא אותה.

לאחר שהדיו מקבל צורת אותיות על הקלף, השניים נראים כדבר אחד. הקלף נמצא מתחת לכל אות ונושא אותה.

אבל מ"מ באמת הם שני דברים שהרי הקלף הוא דבר בפ"ע [בפני עצמו] והדיו הוא דבר בפ"ע [בפני עצמו] לגמרי

אף על פי כן, באמת הם שני דברים, שהרי הקלף הוא דבר בפני עצמו והדיו הוא דבר בפני עצמו לחלוטין.

אולם למעשה הקלף והדיו נשארים שני דברים נפרדים.

רק שהלביש את הקלף הלבן להיות נראה על הקלף צורות אותיות מדיו וא"כ אין זה רק דרך הלבשה בלבד שהלבוש הוא דבר בפ"ע [בפני עצמו] ממש.

אלא שהדיו הלבש את הקלף הלבן, כך שעל הקלף נראות צורות אותיות העשויות מדיו. אם כן, אין זו אלא דרך של הלבשה בלבד, שכן לבוש הוא ממש דבר בפני עצמו.

הדיו רק מכסה את הקלף הלבן, כך שצורות של אותיות נראות עליו. כך מתקיים היחס בין לבוש לבין מה שהוא מלביש: הלבוש הוא דבר נפרד ממי שלובש אותו.

4 ואף לבוש המחובר תמיד מ"מ מצד עצמו הוא דבר בפני עצמו. וכך הוא ענין אותיות הנכתבים בדיו הן מלבישים את הקלף בחיי לבוש לבד משא"כ באותיות החקיקה שנחקקים ונחרצים ע"ג [על גבי] אבן טוב וכה"ג [וכהאי גוונא]

גם לבוש המחובר תמיד נשאר, מצד עצמו, דבר נפרד בפני עצמו. כך גם האותיות הנכתבות בדיו: הן מלבישות את הקלף בבחינת לבוש בלבד. לא כן אותיות החקיקה, הנחקקות ונחרצות על גבי אבן טובה וכדומה:

גם לבוש שאינו מוסר לעולם הוא עדיין דבר נפרד בפני עצמו; כך גם היחס בין אותיות הדיו לקלף. אותיות שנחקקו באבן טובה או בדומה לה שונות מהן.

הנה אין האותיות חשובים בחיי לבוש לבד אלא הן מעצמיותו ומהותו של האבן טוב ומגופו ממש יחשבו.

שם האותיות אינן נחשבות לבחינת לבוש בלבד, אלא הן מעצמותה וממהותה של האבן הטובה, ונחשבות כחלק מגופה ממש.

אותיות החקיקה אינן כיסוי שעל האבן. לא נוסף עליה דבר, ולכן האותיות נחשבות לחלק מעצמותה ומגופה של האבן.

5 והגם שמ"מ אינו דומה ממש לכמו שהיה האבן טוב מצד עצמו קודם החקיקה שמתחלה היה פשוט בלא ציור אותיות כלל וע"י החקיקה נולדו בו אותיות

ואף על פי כן, בכל זאת אין הדבר דומה ממש לאבן הטובה כפי שהייתה מצד עצמה לפני החקיקה: בתחילה הייתה פשוטה, בלי צורת אותיות כלל, ובאמצעות החקיקה נוצרו בה אותיות,

הוא מסייג את ההשוואה. האבן שנחקקה אינה בדיוק כפי שהייתה לפני כן: קודם הייתה פשוטה וחסרת צורה, והחקיקה יצרה בה אותיות.

והרי א"כ צורות האותיות אלו אינן עצמות ומהות האבן טוב שהוא מצד עצמו פשוט בלא ציור אותיות. ומכאן שצורות האותיות הללו אינן עצם ומהות האבן הטובה, שמצד עצמה היא פשוטה ואין בה צורת אותיות; במובן זה, צורות האותיות אינן עצם האבן, שכן האבן מצד עצמה פשוטה ואין בה אותיות.

אך הגם שצורת האותיות היא הוי' חדשה אבל עכ"פ [על כל פנים] אותיות אלו הם בגוף האבן טוב ממש ואינו דבר נפרד ממנו

אך אף על פי שצורת האותיות היא הווי' חדשה, על כל פנים אותיות אלו מצויות ממש בגוף האבן הטובה ואינן דבר נפרד ממנה; ובכל זאת, אף שצורות האותיות הן דבר חדש, הן מצויות בתוך גופה של האבן עצמה ואינן דבר נפרד ממנה.

רק חרותים וחקוקים בגופו ממש ולא כאותיות שעושים בדיו שהם דבר נפרד חוץ מהקלף וחשובים לבוש לבד

אלא הן חרוטות וחקוקות ממש בגופה, ולא כמו אותיות שנכתבות בדיו, שהן דבר נפרד ונמצאות מחוץ לקלף, ונחשבות ללבוש בלבד. האותיות חקוקות בתוך האבן עצמה, בניגוד לאותיות דיו, שנותרות מחוץ לקלף ונחשבות ללבוש.

אבל אותיות החקיקה אע"פ [אף על פי] שהן ג"כ אותיות ולא כקלף הלבן ואבן טוב במהותו ועצמותו שמופשט מכל צורה ממש אבל עכ"פ [על כל פנים] הם מגופו ומהותו של הדבר הנחקק ולמעלה מעלה מבחי' לבוש:

אבל אותיות החקיקה, אף שגם הן אותיות ואינן כמו הקלף הלבן או האבן הטובה מצד מהותם ועצמותם, המופשטים לגמרי מכל צורה, על כל פנים הן מגופו וממהותו של הדבר הנחקק, ונעלות לאין ערוך מבחינת לבוש. המסקנה היא שאותיות החקיקה הן אכן אותיות, ולכן אינן המהות חסרת הצורה של האבן או של הקלף הלבן. אך הן שייכות לגופו ולמהותו של הדבר הנחקק, ומעמדן נעלה הרבה מעבר ללבוש.

6 והנה עם היות המשל הנ"ל הוא ענין גשמי מ"מ ממנו יובן הנמשל למעלה בענין שרש מעלת הלוחות וכמשי"ת [וכמו שיתבאר] אי"ה [אם ירצה השם].

והנה, אף שהמשל שהובא לעיל עוסק בדבר גשמי, מכל מקום אפשר להבין ממנו את הנמשל למעלה, בעניין שורש מעלת הלוחות, כפי שיתבאר בעזרת ה'.

המשל הגשמי נועד להסביר עניין שלמעלה: את שורש מעלתם של הלוחות. היישום הזה יופיע בהמשך המאמר.

אך מקודם יש לבאר עוד איך שדוגמת המשל הנ"ל באותיות הכתיבה ואותיות החקיקה הגשמיים. יש דוגמתם ממש ברוחניות באותיות שבנפש המדברת שבאדם.

אך תחילה יש לבאר עוד כיצד יש למשל שהובא לעיל, באותיות כתיבה ובאותיות חקיקה גשמיות, מקבילה מדויקת ברוחניות — באותיות שבנפש המדברת שבאדם.

תחילה הוא מראה שלשני סוגי האותיות יש מקבילה רוחנית בתוך נפש האדם, הנקראת "נפש המדברת" משום שהיא מתבטאת במחשבה ובדיבור.

דהנה עם היות שהנפש מלאה אותיות³ וכמ"ש ויהי האדם לנפש חיה⁴ ותרגם אונקלוס לרוח ממללא⁵ וכדלקמן אי"ה [אם ירצה השם] מ"מ

שהרי אף שהנפש מלאה אותיות, כמו שכתוב: "ויהי האדם לנפש חיה", ואונקלוס מתרגם "לרוח ממללא", כפי שיתבאר בהמשך בעזרת ה', מכל מקום,

הנפש עצמה מלאה אותיות. אונקלוס מתרגם את המילים "ויהי האדם לנפש חיה" כ"לרוח ממללא", כלומר רוח מדברת; מכאן שכוונת הדיבור, והאותיות שבו, שייכים לנפש האדם. המאמר חוזר לעניין זה בהמשך.

הנה נביעת האותיות שבמחשבה ודבור אף שנובעים מהנפש מ"מ גשם מהות אותיות הדבור שהם מבחי" קול והבל הלב הגשמי היוצא מן הקנה כמו דבר זר ממש נחשב לגבי מהות ועצמות הנפש

הנה, אף שהאותיות שבמחשבה ובדיבור נובעות מן הנפש, מכל מקום, עצם מהותן הגשמית של אותיות הדיבור, שהן מבחינת הקול והבל הלב הגשמי היוצא דרך הקנה, נחשבת לדבר זר ממש ביחס למהות ולעצמות הנפש.

ואף על פי כן, כשהאותיות נובעות מן הנפש כמחשבה ובדיבור, אותיות הדיבור, העשויות מקול ומהבל גשמי העולה מן הלב דרך הקנה, זרות למהותה ולעצמותה של הנפש.

כי מה ענין קול גשמי למהות הנפש הרוחניות ואפי" [ואפילו] מהות האותיות שבמחשבה שחושב ומהרהר אותיות א"ב ג"ד כו' מהות מחשבה זו ואותיות אלו

שהרי מה לקול גשמי ולמהותה של הנפש הרוחנית? ואפילו מהותן של האותיות שבמחשבה — כשהאדם חושב ומהרהר באותיות א' ב' ג' ד' וכו' — מהותה של מחשבה זו ושל אותיות אלה

לקול גשמי אין דבר משותף עם הנפש הרוחנית. גם אותיות המחשבה, כמו כשאדם עובר בדממה על האותיות א' ב' ג' ד', אינן חלק ממהותה של הנפש.

כמו דבר זר ממש נחשב לגבי הנפש ע"ד אותיות הדבור דאע"פ [דאף על פי] שהם רוחניים יותר ממהות הקול הגשמי מ"מ בנקל לצייר שאין זה כלל מערך מהות רוחניות הנפש

נחשבת לדבר זר ממש ביחס לנפש, בדומה לאותיות הדיבור. ואף שהן רוחניות יותר ממהותו של הקול הגשמי, מכל מקום קל להבין שאין להן כלל ערך ביחס למהותה הרוחנית של הנפש.

אותיות המחשבה דקות יותר מן הקול הגשמי, אך קל לראות שאין להן כל השוואה למהותה הרוחנית של הנפש.

ולכן מחשבה ודבור נקראו רק לכושין בלבד לגבי הנפש כמו הלבוש שאינו כלל ממהות הדבר

לכן המחשבה והדיבור נקראים רק לכושים ביחס לנפש, כמו לבוש שאינו כלל ממהותו של הדבר

לכן המחשבה והדיבור נקראים "לבושי" הנפש: כמו בגדים, הם אינם חלק ממהותו של מי שלובש אותם.

רק דבר אחר ממש וכנ"ל במשל שאותיות הכתיבה הן לכושים לפי שהדיו הוא דבר זר ואינו כלל ממהות הקלף רק שמלבישו ונראה כאלו הוא דבר אחד.

אלא הם דבר אחר ממש, וכפי שנאמר לעיל במשל: אותיות הכתיבה הן לכושים, מפני שהדיו הוא דבר זר ואינו כלל ממהות הקלף; הוא רק מלביש אותו, ונראה כאילו הם דבר אחד.

כך גם במשל של אותיות הכתיבה: הדיו זר לקלף ורק מכסה אותו, אף שנראה שהם דבר אחד.

כך אותיות המחשבה ודבור הם דברים נפרדים. אותיות הדבור הן מקול גשמי. ואותיות המחשבה רוחניים יותר ומ"מ אינן כלל ממהות הנפש וחשובים

כך גם אותיות המחשבה והדיבור הן דברים נפרדים. אותיות הדיבור עשויות מקול גשמי. אותיות המחשבה רוחניות יותר, אך בכל זאת אינן כלל ממהות הנפש, ונחשבות

אותיות הדיבור עשויות מקול גשמי, ואילו אותיות המחשבה רוחניות יותר. ובכל זאת, שתיהן נפרדות ממהות הנפש ונחשבות לכושים.

כמו לבוש לבד רק המחשבה היא לבוש המחבר והדבור הוא בחי' לבוש הנפרד כמ"ש במ"א, ⁶ ואעפ"כ

[ואף על פי כן] הרי הם דבוקי' [דבוקים] ממש במהו' [במהות] הנפש ממש

ללבוש בלבד; אלא שהמחשבה היא לבוש מחובר, והדיבור הוא בחינה של לבוש נפרד, כפי שמבואר במקום אחר. ואף על פי כן, הן דבוקות ממש במהות הנפש עצמה,

במסגרת זו המחשבה נקראת "לבוש מחובר", והדיבור "לבוש נפרד" — הבחנה המבוארת במאמרים אחרים. ואף על פי כן, שניהם דבוקים היטב במהות הנפש עצמה.

שהרי הנפש היא המדברת אותיות הדבור ומחשבת ומהרהרת באותיות המחשבה ובלעדה אין שום מציאות לאותיות המחשבה והדבור

שהרי הנפש היא המדברת את אותיות הדיבור, וחושבת ומהרהרת באותיות המחשבה; ובלעדיה אין לאותיות המחשבה והדיבור שום מציאות.

הן דבוקות לנפש, משום שהנפש עצמה היא שמדברת וחושבת אותן. בלעדיה לא היו קיימות כלל אותיות של מחשבה או דיבור.

וזה ממש כמשל אותיות הנכתבים בדיו שאע"פ [שאף על פי] שאין הדיו ממהות הקלף מ"מ הוא דבוק בהקלף והקלף הוא הסובל ונושא עליו אותיות אלו

הדבר דומה ממש לאותיות הנכתבות בדיו: אף שהדיו אינו ממהות הקלף, הוא בכל זאת דבוק בו, והקלף הוא הנושא את האותיות האלה עליו.

כך גם הדיו: אף שהוא זר לקלף, הוא דבוק בו, והקלף הוא שנושא את האותיות.

וגם תחת שחרורית הדיו יש לבנונית הקלף ובלעדי הקלף אינו שייך שום מציאת אותיות מהדיו בעצמו.

גם מתחת לשחור של הדיו נמצאת לובן הקלף, ובלי הקלף לא תיתכן כלל מציאות של אותיות מן הדיו עצמו.

גם לובן הקלף נמצא מתחת לשחור הדיו, ובלי הקלף לא יכול הדיו עצמו ליצור אותיות.

כך הנפש היא המדברת ומהרהרת וסובלת גשם אותיות הדבור והמחשבה ובלעדה אין שום מציאות אותיות מחשבה ודבור

כך גם הנפש היא המדברת ומהרהרת, ונושאת את הגשמיות של אותיות הדיבור והמחשבה; ובלעדיה אין כלל מציאות לאותיות המחשבה והדיבור.

בדומה לכך, הנפש מדברת וחושבת ונושאת את האותיות הגשמיות יותר של הדיבור והמחשבה, שאינן יכולות להתקיים בלעדיה.

וגם הארה ממנה מתלבשת באותיות המחשבה ודבור כלבנונית הקלף שתחת הדיו כדלקמן והרי א"כ אותיות המחשבה ודבור דבוקים ממש להנפש והיו לאחדים.

גם הארה ממנה מתלבשת באותיות המחשבה והדיבור, כמו לובן הקלף שמתחת לדיו, כפי שיתבאר להלן. נמצא אפוא שאותיות המחשבה והדיבור דבוקות ממש לנפש ונעשות לאחד.

נוסף על כך, הארה מן הנפש מתלבשת בתוך האותיות האלה, כשם שלובן הקלף נמצא מתחת לדיו. במובן זה, אותיות המחשבה והדיבור דבוקות ממש לנפש ונעשות לאחת עמה.

7 ומ"מ הן לבושים לכד לפי שמצד עצמן הן דבר נפרד הדבור מן בחי' הכל הלב כו'

ובכל זאת, הם לבושים בלבד, שכן מצד עצמם הם דבר נפרד: הדיבור נובע מבחינת הכל הלב וכו',

אף על פי כן, המחשבה והדיבור נשארים לבושים, משום שמצד עצמם הם נפרדים מהנפש. הדיבור, למשל, עשוי מהכל הלב.

רק שהנפש מתלבשת בהן זהו המשל מבחי' אותיות הכתיבה בדיו ע"ג [על גבי] קלף שדוגמתן ברוחנית כנפש הוא בחי' אותיות המחשבה והדבור כנ"ל (ועמ"ש מזה בד"ה שחורה אני⁷ אש שחורה ע"ג [על גבי] אש לבנה):

אלא שהנפש מתלבשת בהם. זהו המשל מאותיות הכתיבה, בדיו על גבי קלף, שמקבילותיהן ברוחניות, כנפש, הן אותיות המחשבה והדיבור, כנ"ל. (ראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "אני שחורה", [על] אש שחורה על גבי אש לבנה).

הנפש מתלבשת בהם בלבד. כך מושלם החלק הראשון של המשל: אותיות הדיו שעל הקלף מקבילות כנפש לאותיות המחשבה והדיבור. הסוגריים מפנים למאמר על "אני שחורה", העוסק בתורה כאש שחורה על גבי אש לבנה.

קטע 2 • 81-14

אותיות חקוקות כנשמה

8 ב אמנם להבין המשל מאותיות החקיקה מהו כנפש אין לזה דמיון כלל באותיות הגלויים לנו מהנפש רק מעט יש דמיון ממה שידוע שיש ב' בחי' במחשבה.

2. אולם, כדי להבין מהי ההקבלה לאותיות חקוקות כנפש, אין להן דמיון כלל באותיות שבנפש הגלויות לנו. יש רק דמיון קל, על סמך הידוע שיש במחשבה שתי בחינות.

סעיף ב' עוסק בחלק הקשה יותר של המשל: מה כנפש מקביל לאותיות חקוקות. שום אות מהאותיות שאנו מודעים להן בתוכנו אינה דומה באמת לחקיקה, אך יש דמיון קל בהבחנה הידועה בין שתי בחינות במחשבה.

הא' הנק' מחשבה תתאה והוא כשחושב מה שמדבר וחושב האותיות ממש אי"ב ג"ד להוציאן כן כפה כענין השמע לאזנך⁸ מה שאתה מוצא מפ"ך.

הבחינה הראשונה נקראת מחשבה תחתונה (מחשבה תתאה): כאשר אדם חושב את מה שהוא אומר, וחושב את האותיות עצמן — א', ב', ג', ד' — כדי להוציאן כך בפיו, כעין "השמע לאוזנך מה שאתה מוציא מפ"ך".

הבחינה הראשונה, "מחשבה תחתונה", היא מחשבה במילים: מעבר על האותיות עצמן שאדם עומד לומר בקול. זו תשומת הלב שחכמים מתארים בביטוי "השמע לאוזנך מה שאתה מוציא מפ"ך", והיא מכוונת למילים עצמן.

9 וזהו חיצוניות המחשבה ונקי למעלה בחיי מלכות דתבונה שהיא בחיי לאה חיצוניות הבינה שהיא בחיי אותיות המחשבה הנ"ל. ובחיי הבי' הוא הנקי מחשבה עילאה דהיינו כשחושב השכל ולא האותיות.

זהו הרובד החיצוני של המחשבה, ולמעלה הוא נקרא בחינת מלכות של תבונה — בחינת לאה, הרובד החיצוני של בינה, שהיא בחינת אותיות המחשבה שהוזכרו לעיל. הרובד השני נקרא מחשבה עילאה, כלומר, כאשר חושבים את הרעיון ולא את האותיות.

המחשבה התחתונה היא הרובד החיצוני של המחשבה. בין הספירות היא מקבילה למלכות של תבונה — הבחינה התחתונה של בינה — לתצורה הנקראת לאה, שהיא מקור אותיות המחשבה. הרובד השני, "מחשבה עילאה", הוא חשיבה על הרעיון עצמו ולא על מילותיו.

ומ"מ אף שאינו מרגיש כלל האותיות מ"מ יש כלול בחיי אותיות במחשבה זו שחושב השכל שא"א להיות כלל גילוי השכל אפי' [אפילו] במוח האדם עצמו בלי אותיות

ובכל זאת, אף שאדם אינו חש כלל את האותיות, בחינת האותיות כלולה במחשבה שבה הוא חושב את הרעיון, שכן אין אפשרות שהרעיון יתגלה כלל, אפילו במוחו של האדם עצמו, בלי אותיות;

גם במחשבה עילאה, שבה האדם אינו מודע לאותיות, האותיות נוכחות. שום רעיון אינו יכול להתגלות, אפילו בתוך מוחו של האדם עצמו, בלי צורה כלשהי של אותיות.

רק שהאותיות כלולים ממש בתוך השכל ממש ואינן כהרהור אותיות דמחשבה תתאה שיצאו האותיות להיות מורגשין בפני עצמן חוץ מהשכל והוא בחיי חיצוני דבינה כנ"ל.

אלא שהאותיות כלולות ממש בתוך הרעיון עצמו, ואינן כמו הרהור באותיות של המחשבה התחתונה, שבה האותיות יצאו ונעשות מורגשות בפני עצמן, מחוץ לרעיון; זהו הרובד החיצוני של בינה, כנזכר לעיל.

כאן, לעומת זאת, האותיות נטמעות לחלוטין בתוך הרעיון. במחשבה התחתונה האותיות יצאו ונעשות מורגשות בפני עצמן, מחוץ לרעיון, ולכן היא הרובד החיצוני של בינה.

אבל אותיות הכלולים בשכל עצמו שהוא בחיי פנימי [פנימיות / פנימית] בינה ואינן דבר נפרד חוץ מהשכל הרי הן דבר אי עם השכל

אבל האותיות הכלולות בתוך הרעיון עצמו, שהוא בחינת פנימיות בינה, ואינן דבר נפרד מחוץ לרעיון, הן דבר אחד עם הרעיון.

האותיות שבתוך הרעיון עצמו מקבילות לפנימיות בינה. מכיוון שהן אינן נפרדות מן הרעיון, הן דבר אחד איתו.

והרי מ"מ יש שם אותיות ולמעלה ג"כ הוא ענין פתוחי חותם⁹ מקור האותיות שבבחי יסוד

ובכל זאת, יש שם אותיות. גם למעלה זהו עניין "פתוחי חותם" — מקור האותיות, הנמצא בבחינת יסוד

ובכל זאת, יש שם אותיות. למעלה הן מקבילות ל"פתוחי חותם" — ביטוי מן התורה לצורת אותיות חקוקה, המשמש כאן לתיאור מקור האותיות ביסוד דאימא.

אימא שמשם נמשך להיות התהוות אותיות מחשבה ודבור הנקי לאה ורחל.¹⁰ ולכן נקראת הבינה ספר ע"ש סיפורי האותיות שמתהווים ממנה במחשבה ודבור.

של אימא, שממנו נמשכת התהוות אותיות המחשבה והדיבור, הנקראות לאה ורחל. לכן בינה נקראת "ספר", על שם סיפורי האותיות שמתהוות ממנה במחשבה ובדיבור.

מיסוד דאימא, הערוץ שבבסיס בינה, מתהוות אותיות המחשבה והדיבור, הידועות בקבלה בשם לאה ורחל. לכן בינה נקראת "ספר": המילה קשורה ל"סיפור", על שם האותיות שמתהוות ממנה במחשבה ובדיבור והן סיפוריה.

10 והנה בחיי אותיות אלו הכלולים בהשכל ממש המתגלה מהנפש במוח האדם היא כמו משל אותיות החקיקה שהן בגופו של האבן טוב ולא כמו דיו שהוא נפרד מצד עצמו מהקלף כו'.

והנה, אותיות אלה שכלולות ממש בהשכלה המתגלית מן הנפש במוחו של האדם, דומות למשל לאותיות חקוקות, שהן חלק מגופו של אבן טובה, ולא לדיו, שמצד עצמו נפרד מן הקלף וכו'.

האותיות הבלועות בתוך ההשכלה, כפי שהיא מתגלית מן הנפש במוח, דומות לאותיות חקוקות. הן חלק מן ההשכלה עצמה, ולא דבר שמונח עליה מבחוץ, כמו דיו על קלף.

וכך אותיות אלו הן מגוף ומהות השכל ממש שממהות ועצם השכל נמשכו בחיי אותיות אלו הכלולים בו ממש

כך גם אותיות אלה הן מגופו וממהותו של השכל ממש, שהרי הן נמשכו ממהות השכל ומעצמותו, וכלולות בו ממש.

הן נמשכות מעצם מהותו של השכל ונשארות חלק ממנו.

ולכן לא נרגשו כלל להיות דבר בפ"ע [בפני עצמו] כאותיות המחשבה תתאה והדבור שהן בחיי דבר זר ונפרד ממהות השכל כנ"ל.

ולכן אינן מורגשות כלל כדבר בפני עצמו, כמו אותיות המחשבה התחתונה והדיבור, שהן דבר זר ונפרד ממהות השכל, כנזכר לעיל.

משום כך אין מרגישים אותן כלל כדבר נפרד, בניגוד לאותיות המחשבה התחתונה והדיבור, שהן זרות למושג ונפרדות ממנו.

משא"כ כאן במחשבת השכל שאינן דבר בפ"ע [בפני עצמו] שהרי אינו חושב כלל האותיות רק שחושב השכל ממש אלא שבו נמצאו ובו היו האותיות כנ"ל:

מה שאין כן כאן, במחשבת השכל: האותיות אינן דבר בפני עצמו, שהרי האדם אינו חושב כלל את האותיות, אלא את השכל עצמו; רק שהאותיות מצויות בו ונמצאות בתוכו, כנזכר לעיל.

כשחושבים על מושג, לא חושבים כלל על אותיות, אלא רק על הרעיון; האותיות פשוט מצויות בתוכו.

11 אמנם באמת אין משל זה מכוון עדיין ואינו דוגמא לבחיי אותיות שבנפש. כי אותיות הכלולים בשכל יתכן עליהן שהן עצם אי עם השכל וכמו חקיקה.

אולם לאמיתו של דבר, משל זה עדיין אינו מדויק ואינו מקביל לבחינת האותיות שבנפש. על האותיות הכלולות בשכל אפשר לומר שהן מהות אחת עם השכל, כמו חקיקה,

כעת הוא מסייג את המשל: הוא עדיין אינו תופס את האותיות החקוקות בנפש עצמה. האותיות הכלולות במושג הן דבר אחד עם המושג, כשם שחקיקה היא דבר אחד עם האבן.

אבל לא יתכן לומר עליהם שהם עצם אי עם הנפש שהיא למעלה אפי' [אפילו] מכח השכל כשי"כ [כל שכן] מן השכל הגלוי

אבל אי אפשר לומר עליהן שהן מהות אחת עם הנפש, שהיא למעלה אפילו מכוח השכל, ועל אחת כמה וכמה למעלה מן השכל הגלוי.

אבל הן אינן מהות אחת עם הנפש עצמה, שכן הנפש נעלית אפילו מכוח השכל, וכל שכן מן השכל שמתגלה.

(וגם לא יתיישב מה שיתי' לקמן דבבחי' אותיות החקיקה שבנפש שייך הליכה ותוספת נביעי' [נביעה] חדשה דמהשכל הגלוי לא יהי' [יהיה] כלל נביעות חדשות)

(וגם לא יתיישב בכך מה שיתבאר לקמן, שבבחינת אותיות החקיקה שבנפש שייכות הליכה ותוספת של נביעה חדשה, שהרי מן השכל הגלוי לא תהיה כלל נביעה חדשה.)

הערת אגב זו מקדימה את הביאור בהמשך: יתבאר שאותיות החקיקה שבנפש מאפשרות "הליכה" ונביעה חדשה ומתמדת. מן השכל הגלוי לא נובעת שום נביעה חדשה, ולכן אותיות החקיקה שמאפשרות את ההליכה חייבות להיות בדרגה נעלית יותר בנפש.

ולענין המשל יובן ממ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] ע"פ ויעש דוד שם שמבטא אותיות והנקודות הוא למעלה מהשכל המושג ומובן

ולענין המשל, הדבר יובן ממה שכתוב באגרת הקודש על הפסוק "ויעש דוד שם", שהיכולת לבטא את האותיות ואת הניקוד היא למעלה מן השכל הנתפס והמובן,

המשל המתאים עולה מן המבואר באגרת הקודש (תניא, חלק ד, איגרת ה), על הפסוק "ויעש דוד שם". שם מוסבר שהיכולת לבטא אותיות וניקוד אינה באה מן השכל שהאדם תופס ומבין.

אלא משכל הנעלם וקדמות השכל שבנפש המדברת¹¹ ולכן אין התינוק יכול לדבר אף שמבין הכל כו' ע"ש.

אלא היא באה מן השכל הנעלם ומקדמות השכל שבנפש המדברת. לכן תינוק אינו יכול לדבר, אף שהוא מבין הכול וכו'; עיין שם.

היכולת באה מן השכל הנעלם ומקדמות השכל שבנפש המדברת, מן הדרגה שקודמת להבנה. ההוכחה לכך היא תינוק, שמבין הכול ובכל זאת אינו יכול לדבר.

12 וע"פ כ"ז [כל זה] יובן איך שיש בנפש בחי' אותיות החקיקה ואותיות הכתיבה והיינו כמו שאותיות

החקיקה הם חקוקים בגוף ועצם האבן ואין כאן דבר נוסף, כך

על פי כל זה יובן כיצד יש בנפש בחינה של אותיות חקיקה [ובחינה של] אותיות כתיבה. כלומר, כשם שאותיות החקיקה חקוקות בגוף האבן ובעצמותה, ואין כאן דבר נוסף, כך

מכל האמור אפשר לראות שבנפש יש גם אותיות חקיקה וגם אותיות כתיבה. אותיות החקיקה חרוטות באבן עצמה ואינן מוסיפות לה דבר.

הוא ענין צורת הכ"ב אותיות שמקורן הוא מקדמות השכל ורצון הנפש¹² הרי הם למעלה ממהות מחשבה ואפי' [ואפילו] ממהות שכל הגלוי כדפי' לעיל שהוא למעלה משכל המושג ומוכן אלא משכל הנעלם וקדמות השכל.

הוא עניינה של צורת עשרים ושתיים האותיות, שמקורה בקדמות השכל וברצון הנפש. הן למעלה ממהות המחשבה, ואפילו ממהות השכל הגלוי, כפי שנתבאר לעיל: הן למעלה מן השכל הנתפס והמוכן, ומקורן בשכל הנעלם ובקדמות השכל.

בדומה לכך, צורות עשרים ושתיים האותיות מקורן בקדמות השכל וברצון הנפש. הן למעלה מן המחשבה, ואף למעלה מן השכל הגלוי, כפי שמבואר באיגרת הקודש.

13 ור"ל [ורוצה לומר] כח השכל הכלול בעצם הנפש שם הוא מקור צורת כ"ב אותיות הנ"ל. וגילוי השכל

המתגלה במוח האדם הוא

כלומר, כוח השכל הכלול בעצם הנפש הוא מקור צורתן של עשרים ושתיים האותיות שנזכרו לעיל. וגילוי השכל המתבטא במוחו של האדם הוא

כוח השכל הכלול בעצם הנפש הוא מקור צורת האותיות. השכל המתבטא במוחו של האדם קטן ממנו בהרבה, כפי שיוסבר בחלק הבא.

רק איזה הארה נשפעת ונמשכת משכל הנעלם שבנפש וכלא חשיב לגבי שכל הנעלם שיכול להשכיל השכלות רבות מאד

רק הארה מסוימת הנובעת ונמשכת מן השכל הנעלם שבנפש, והיא נחשבת לאין לעומת השכל הנעלם, שבכוחו להשכיל השכלות רבות מאוד.

השכל הגלוי הוא רק הארה קלושה הנמשכת מן השכל הנעלם, והוא נחשב לאין לעומתו, שכן השכל הנעלם יכול להוליד השכלות רבות מאוד.

כי שכל הנעלם מיוחד בעצם הנפש ולמעלה מגילוי כחותיה במחשבה דו"מ [דבור ומעשה] ושם הם מקור צורת הכ"ב אותיות א"כ ה"ז [הרי זה] כמו אותיות החקיקה שהן במהות הנפש ועצמותה ואין כאן דבר זר ומהות אחר.

שהרי השכל הנעלם מאוחד עם עצם הנפש, ולמעלה מגילוי כחותיה במחשבה, בדיבור ובמעשה; ושם הוא מקור צורתן של עשרים ושתיים האותיות. אם כן, הרי זה כמו אותיות החקיקה, שהן חלק ממהות הנפש ועצמותה, ואין כאן דבר זר או מהות אחרת.

השכל הנעלם מאוחד עם עצם הנפש ונעלה מכוחות המחשבה, הדיבור והמעשה שלה. מכיוון שמקור צורת האותיות הוא שם, הרי הן כמו אותיות החקיקה: חלק ממהות הנפש עצמה, בלי תוספת של דבר זר.

14 והן אמת שמהות ועצמות הנפש ממש הוא למעלה מעלה ממהות צורת האותיות כי האותיות היא רק בחי' אחרונה שבה. אך מ"מ עכ"פ [על כל פנים] הוא בחי' אחרונה שבמהותה ועצמותה ממש ולא תוספת מהות אחר.

אמת היא שעצם מהותה של הנפש ממש נעלה לאין ערוך ממהות צורת האותיות, שכן האותיות הן רק הבחינה האחרונה שבה. ואף על פי כן, לכל הפחות זו הבחינה האחרונה שבעצם מהותה ממש, ולא מהות נוספת.

הוא מודה שעצם הנפש נעלה לאין ערוך מצורת האותיות, שהיא רק הבחינה האחרונה והנמוכה ביותר שבה. ובכל זאת, גם הבחינה האחרונה הזאת שייכת לעצם הווייתו של הנפש; אין זה דבר שנוסף לה מבחוץ.

וה"ז [והרי זה] כמשל אותיות החקוקים בהאבן טוב שהאבן טוב מצד עצמו פשוט בתכלית ולמעלה מתמונת אותיות וכשחוקקים בו אותיות נחשך קצת העצם הפשוט אמנם מ"מ אין כאן מהות אחר.

הדבר דומה לאותיות החקוקות באבן יקרה: האבן מצד עצמה פשוטה בתכלית ונעלית מצורת אותיות, וכשחוקקים בה אותיות, עצמותה הפשוטה מתעמעמת מעט; ואף על פי כן, אין כאן מהות אחרת.

כך הוא גם באבן היקרה: החקיקה מעמעמת מעט את מהותה הפשוטה, שאין בה אותיות, אך אינה מכניסה בה דבר זר.

משא"כ כשנמשכים הכ"ב אותיות מהנפש במחשבה ודבור ומתלבשים בחומר וגוף אותיות הדבור שהוא בחי' הבל הלב (ואפי' [ואפילו] המחשבה כו' כנ"ל)

לא כך הוא כשהאותיות העשרים ושתיים נמשכות מן הנפש אל המחשבה והדיבור ומתלבשות בחומר ובגוף של אותיות הדיבור, שהוא בחינת הבל הלב — ואף המחשבה, וכיוצא בזה, כפי שנתבאר לעיל:

אותיות הנפש מתגלות כשהאותיות העשרים ושתיים נמשכות אל המחשבה והדיבור ומתלבשות בחומר של הקול המדובר, שהוא הבל הלב. כפי שנאמר לעיל, גם המחשבה היא לבוש כזה.

הרי ההבל הוא מהות גשמי ואינו ערוך למהות הנפש זהו כמשל אותיות הכתיבה שהן מדיו ההבל הוא אפוא מהות גשמית, שאינה בערך למהות הנפש. הדבר דומה לאותיות הכתיבה, העשויות דיו, ההבל הוא גשמי ואינו בערך למהות הנפש, ולכן האותיות האלה דומות לאותיות הנכתבות בדיו.

שהוא מהות זר מן הקלף שהקלף הוא לבן והדיו הוא שחור ומהות זר לגמרי רק שכותבין בו על הקלף ונעשה אות כו'.

שהוא מהות זרה לקלף: הקלף לבן והדיו שחור, מהות זרה לגמרי; אלא שכותבים בו על הקלף, וכך הוא נעשה לאות, וכיוצא בזה.

הדיו זר לקלף — שחור על גבי לבן — והוא נעשה לאות רק מפני שמישהו כותב בו על הקלף.

כך ההבל מלביש לבחיי צורת האותיות כדיו המלביש להקלף כו' ומי"מ היו לאחדים שהנפש היא המדברת ובלעדה אין אומר ואין דברים¹³ כמו שא"א להיות אותיות מדיו בלי קלף.

כך ההבל מלביש את צורת האותיות, כדיו המלביש את הקלף, וכיוצא בזה. ואף על פי כן, הם נעשו לאחד, שהרי הנפש היא המדברת, ובלעדיה אין אמירה ואין מילים, כשם שאין אפשרות לאותיות דיו בלי קלף.

כך ההבל מלביש את צורות האותיות, כפי שהדיו מכסה את הקלף, ואף על פי כן הם נעשים לאחד, מפני שהנפש היא המדברת. בלי הנפש "אין אמירה ואין מילים", כשם שאותיות דיו אינן יכולות להתקיים בלי קלף.

וגם כל אות שאין גויל מקיף מדי רוחותיה פסול¹⁴ כמ"ש הענין ע"פ שימני כחותם¹⁵ יעו"ש [יעו"ש שם]:

ועוד, כל אות שאין קלף מקיף אותה מארבעת צדדיה פסולה, כפי שמוסבר על הפסוק "שימני כחותם". עיין שם.

הדין שלפיו אות צריכה להיות מוקפת קלף מארבעת צדדיה מוסיף נקודה: האות הכתובה תלויה בקלף שסביבה, ולא רק בקלף שמתחתיה. הדבר מוסבר במאמר על הפסוק "שימני כחותם".

קטע 3 • 11-22

החקיקה למעלה: כתר

15 ג והנה אחר שנתבאר ענין אותיות החקיקה ואותיות הכתיבה מהו ההפרש ביניהם במשל גשמי ונתבאר ג"כ כל זה ברוחניות באותיות הנפש.

3. עתה, לאחר שהתבאר ענינן של אותיות החקיקה ואותיות הכתיבה, ומהו ההבדל ביניהן במשל גשמי, וגם כל זה התבאר ברוחניות, באותיות הנפש,

סעיף ג' נפתח בסיכום. ההבדל בין אותיות חקוקות לאותיות כתובות הוצג הן באמצעות משל גשמי והן באותיות הנפש.

מעשה יובן כ"ז [כל זה] מעט מזעיר בנמשל למעלה בענין שורש הלוחות שהן בחיי חרות וחקיקה מהו מעלתן על תורה שבכתב בבחי' כתיבה.

מכאן ואילך יובן כל זה, ולו במידה מועטה, בנמשל שלמעלה, בענין שורש הלוחות, שהן בחינת חרות וחקיקה: כמה מעלתן על התורה שבכתב, שהיא בבחינת כתיבה.

כעת אפשר ליישם את המשל, ולו במידה מועטה, בנמשל שלמעלה: שורש הלוחות, שאותיותיהם נחקקו, והסיבה שהם נעלים על התורה שבכתב, שאותיותיה כתובות.

כי הנה ידוע ענין בחיי אותיות למעלה כמ"ש בדבר ה' שמים נעשו¹⁶ שהן בחיי התגלות. כי אותיות מלשון אתא כו'.

שהרי ידוע ענין בחינת האותיות שלמעלה, כמו שכתוב: "בדבר ה' שמים נעשו". הן בחינת התגלות, כי המילה "אותיות" קשורה למילה "אתא", שפירושה בא, וכו'.

ידוע שיש גם למעלה "אותיות", כמו בפסוק "בדבר ה' שמים נעשו", העוסק בדיבורו של ה' שבו הוא בורא. אותיות הן צורה של התגלות: המילה "אותיות" קשורה למילה הארמית "אתא", שפירושה "בא", מפני שהאותיות מוציאות מן ההעלם אל הגילוי.

16 ויש עד"מ בחיי אותיות הדבור המהוה ומחיי עלמין דאתגליין ויש בחיי אותיות המחשבה המהוה ומחיהו עלמין סתימין.

על דרך משל, יש בחינה של אותיות הדיבור, המביאות לידי התהוות ומחיות את העולמות הגלויים, ויש בחינה של אותיות המחשבה, המחיות ומביאות לידי התהוות את העולמות הנסתרים.

על דרך משל, "אותיות הדיבור" של ה' יוצרות ומקיימות את העולמות הגלויים, ואילו "אותיות המחשבה" שלו יוצרות ומקיימות את העולמות הנסתרים והנעלים יותר.

אמנם ב' בחיי אלו נק' לבושין כמו שע"ד משל למטה ההבל מלביש צורת האותיות כך הם בחיי לבושים כדי שיוכלו העולמות לקבל החיות וזהו ע"ד משל כמו אותיות הכתיבה.

אולם שתי הכחינות האלה נקראות לבושים: כשם שלמטה, על דרך משל, ההבל מלביש את צורת האותיות, כך בחינות אלה הן לבושים, כדי שהעולמות יוכלו לקבל את החיות. הדבר דומה, על דרך משל, לאותיות הכתיבה.

שתיהן נקראות לבושים. כשם שההבל מלביש את צורת האותיות בדיבור האנושי, כך אותיות אלה מלבישות את החיות האלוניות כדי שהעולמות יוכלו לקבלה; משום כך הן מקבילות לאותיות הכתובות בדיו.

אמנם יש ג"כ בחי' אותיות החקיקה והוא מ"ש בתחלת ספר זוה"ק [זוהר הקדוש] (בראשית ד' ט"ו ע"א) בריש הרמנותא דמלכא¹⁷ גליף גליפו בטהירו עילאה.

אבל יש גם בחינה של אותיות החקיקה. זהו הנאמר בתחילת ספר זוהר הקדוש (בראשית, דף ט"ו ע"א): "בתחילת שלטונו של המלך, חקק חקיקות באור הזוהר העליון".

למעלה יש גם אותיות חקוקות, כפי שאומר הזוהר בראשית פירושו על בראשית: "בתחילת שלטונו של המלך, חקק חקיקות באור הזוהר העליון". הפעולה הראשונה של רצון ה' הייתה חקיקה, ולא כתיבה.

פ"י טהירו עילאה הוא בחי' התגלות הארה מא"ס ב"ה מלשון כעצם השמים לטוהר¹⁸ ובחי' התהוות פרצוף ע"י [עתיק יומין] וא"א מהארה זו נק' גליף גליפו

הפירוש הוא שאור הזוהר העליון הוא בחינה של גילוי הארה מאין סוף ברוך הוא, מלשון "כְּעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטָהָר". והתהוות פרצופי עתיק יומין ואריך אנפין מן ההארה הזאת נקראת "חקק חקיקות",

"אור הזוהר העליון" הוא הארה גלויה מאין סוף. השם "טהירו" קשור למילה "טוהר", כמו בפסוק "כְּעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטָהָר". התהוות עתיק יומין ואריך אנפין — שתי הבחינות שבכתר — מתוך הארה זו היא המכונה בזהר "חקק חקיקות".

שהוא ענין חקיקה ורשימה בטהירו עילאה ונמשלו לחקיקה להורות שבחי' הכתר הנק' ע"י ואריך אנפין

כלומר, עניין של חקיקה ורישום באור הזוהר העליון. הם נמשלו לחקיקה כדי ללמד שבחינת כתר, הנקראת עתיק יומין ואריך אנפין,

חקיקה כאן פירושה סימן שנחרת בתוך הזוהר עצמו. הדימוי נועד ללמד דבר על כתר, הכולל את עתיק יומין ואריך אנפין.

מתאחד בתכלית בהאור א"ס ולמעלה מעלה מבחי' שאר העשר ספירות דאצ"י אע"פ [אף על פי] דג"כ איהו וגרמוהי חד^{19, 20} מ"מ נמשלו לבחי' אותיות הכתב כמשי"ת [כמו שיתבאר].

מאחדת בתכלית עם אור אין סוף, ונעלית לאין ערוך מבחינת שאר עשר הספירות שבאצילות. ואף שגם עליהן נאמר "הוא וכליו אחד", אף על פי כן הן נמשלו לבחינת אותיות הכתיבה, כפי שיתבאר.

כתר מאחד לחלוטין עם אור אין סוף ונעלה לאין ערוך מעשר הספירות שבאצילות. גם הספירות שבאצילות מאוחדות עם ה', כפי שנאמר בתיקוני זוהר: "הוא וכליו אחד", ובכל זאת הן נמשלו לאותיות כתובות, כפי שיתבאר במאמר.

אבל בחי' ע"י [עתיק יומין] וא"א נמשלו לחקיקה. ומ"מ גליף גליפו רק בטה"ע [בטהירו עילאה] שהוא בחי' ההארה הנמשכת מן האור א"ס

אבל בחינת עתיק יומין ואריך אנפין נמשלת לחקיקה. ואף על פי כן, "חקק חקיקות" רק "באור הזוהר העליון", שהוא בחינת ההארה הנמשכת מאור אין סוף

עתיק יומין ואריך אנפין נמשלים אפוא לחקיקה. ובכל זאת, החקיקה נעשתה רק ב"אור הזוהר העליון" — הארה הנמשכת מאור אין סוף — ולא באור עצמו.

(ועי' מענין טה"ע [טהירו עילאה] בביאור ע"פ וכעצם השמים לטהר²¹ לעיל בפי' משפטים ובמק"מ [ובמקדש מלך] בראשית ט"ו ד"ה בטהירו עילאה)

(על עניין אור הזוהר העליון ראו את הביאור על הפסוק "וּכְעָצָם הַשָּׁמַיִם לְטַהֵר" לעיל בפרשת משפטים, ואת מקדש מלך על בראשית ט"ו, דיבור המתחיל "בטהירו עילאה").

הערה זו מפנה את הקורא לעיון נרחב יותר בעניין אור הזוהר העליון בתורה אור, פרשת משפטים, על הפסוק "וּכְעָצָם הַשָּׁמַיִם לְטַהֵר", וכן במקדש מלך, פירוש על הזוהר, על הקטע הזה.

משא"כ מהותו ועצמותו ית' אין שייך כלל לומר בו כן וכנודע ג"כ שהצמצום ומקום פנוי היה רק בהאור כו' כמ"ש במ"א.

לעומת זאת, על מהותו ועצמותו ית' אין שייך כלל לומר כך; וכידוע גם שהצמצום והחלל הפנוי היו רק באור וכו', כפי שמבואר במקום אחר.

על עצמותו ומהותו של ה' אי אפשר לדבר כלל במונחים של חקיקה. בדומה לכך, ידוע שהצמצום, ההסתלקות שהותירה "חלל פנוי" לעולמות, התרחש רק באורו ולא בעצמותו.

והענין כי הנה ידוע מחלוקת המקובלים אם הכתר נמנה מכלל ע"ס [עשר ספירות] או שאינו מכלל כמו שהובא בפרדס שער גי'²² שיש מי שרצו לומר

העניין הוא כך: ידועה מחלוקת בין המקובלים בשאלה אם כתר נמנה עם עשר הספירות או שאינו נמנה עמן, כפי שמוכח בפרדס, שער ג': היו שרצו לומר

כדי להסביר מדוע כתר נמשל לחקיקה, הוא מביא מחלוקת ידועה בין המקובלים, המובאת בפרדס רימונים לרי' משה קורדובירו, שער ג': האם כתר נמנה עם עשר הספירות?

שהוא אינו בגדר הי"ס [הי' ספירות] כלל רק הוא בחי' הארת אור א"ס כו'. ויש שחלקו ע"ז ואמרו שהוא מכלל הע"ס [העשר ספירות].

שהוא כלל אינו בגדר עשר הספירות, אלא הוא בחינת הארה של אור אין סוף וכו'; ויש שחלקו על כך ואמרו שהוא נמנה עם עשר הספירות.

יש שסברו שכתר אינו אחת מן הספירות כלל, אלא הארה של אור אין סוף; אחרים חלקו על כך ומנו אותו עם עשר הספירות.

והאר"י [והאלקי רבי יצחק] ז"ל [זכרונו לברכה / זכרונו לברכה] הכריע (בע"ח [בעץ חיים] שער מ"א פ"ג [פרק ג'])²³ שהוא בחי' ממוצע בין המאציל לנאצלים ויש בו מבחי' תחתונה שבאין סוף והוא בחי' עתיק יומין וזו הבחינה האצילה את הבחי' הב' שבו

והאר"י הכריע (בעץ חיים, שער מ"א, פרק ג') שהוא בחינת ממוצע בין המאציל לנאצלים. יש בו מבחינה תחתונה שבאין סוף, והיא בחינת עתיק יומין; בחינה זו האצילה את הבחינה השנייה שבו,

האר"י הכריע בשאלה זו בעץ חיים: כתר הוא ממוצע בין המאציל, ה', לבין הספירות הנאצלות. בחלקו העליון, עתיק יומין, יש מבחינתה התחתונה של אין סוף, ובחינה זו האצילה את חלקו השני של כתר.

שהוא שרש כל י"ס [י' ספירות] הנאצלים²⁴ בבחי' העלם ודקות גדול והוא הנק' אריך אנפין ובי' בחי' אלו יחד נק' כתר והיא בחי' הממוצע²⁵ כו' יעו"ש [יעו"ש שם].

שהוא שורש כל עשר הספירות הנאצלות, בהעלם ובעדינות רבה, והוא הנקרא אריך אנפין. שתי בחינות אלה יחד נקראות כתר, והוא בחינת הממוצע וכו'; עיין שם.

החלק השני, אריך אנפין, הוא שורש כל עשר הספירות כשהן בהעלם ובעדינות רבה. שני החלקים יחד נקראים כתר, והוא הממוצע.

הרי מבואר דבחי' הכתר הוא למעלה מכל הע"ס [העשר ספירות] שאפי' [שאפילו] בחי' תחתונה שבו היא רק שרש הנאצלים בדקות גדול ולמעלה ממהות ספירות דאצילות.

הרי מבואר שבחינת כתר היא למעלה מכל עשר הספירות, שכן גם הבחינה התחתונה שבו אינה אלא שורש הנאצלים, בעדינות רבה, והיא למעלה ממהותן של ספירות האצילות.

נמצא שכתר עומד למעלה מכל עשר הספירות. גם חלקו התחתון אינו אלא שורש הספירות, המצוי בעדינות רבה, והוא למעלה מטבען של ספירות האצילות.

וזהו כעין ענין ע"ס [עשר ספירות] הגנוזות הנזכר בלשון הגאונים²⁶ ובלשון האר"י [האלקי רבי יצחק] ז"ל [זכרונו לברכה / זכרונו לברכה] הוא ענין ע"ס [עשר ספירות] דעתיק ודא"א.

וזה דומה לענין עשר הספירות הגנוזות, הנזכר בלשון הגאונים; ובלשון האר"י זהו ענין עשר הספירות דעתיק ודאריך אנפין.

הדבר דומה למה שהגאונים כינו "עשר הספירות הגנוזות". במונחי האר"י מדובר בעשר הספירות דעתיק ודאריך אנפין, כלומר בספירות כפי שהן קיימות בתוך כתר.

וביאור הענין הנה יובן ע"ד דוגמא מענין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] (מנחות דכ"ט) גבי ר' [רבי] עקיבא ששאל משה רב"ה [רבינו עליו השלום] זו תורה וזו שכרה והיתה התשובה שתוק כך עלה במחשבה.^{27, 28}

ביאור הענין יובן באמצעות דוגמה מדברי חז"ל (מנחות דף כ"ט) בענין ר' עקיבא: משה רבנו שאל, "זו תורה וזו שכרה?", והתשובה הייתה: "שתוק, כך עלה במחשבה".

להמחשה הוא מביא את המסופר בתלמוד: משה ראה את תורתו של ר' עקיבא ואחר כך את מותו על קידוש השם, ושאל: "זו תורה וזו שכרה?" ה' ענה לו: "שתוק, כך עלה במחשבה".

פ"י כי מבחי' חכמה עילאה היתה השגת משה רבינו שמשם נמשכה התורה שבכתב מבחי' נובלות ואחוריים דח"ע [דחכמה עילאה]²⁹ כמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש]³⁰ ד"ה עוטה אור כו'.^{31, 32}

כלומר, ההשגה של משה רבנו הייתה מצד חכמה עילאה, שממנה נמשכה התורה שבכתב, מבחינת הנובלות והאחוריים של חכמה עילאה, כפי שמוסבר באגרת הקודש, במאמר הפותח במילים "עוטה אור" וכו'.

השגתו של משה הגיעה לחכמה עילאה שבאצילות, מקור התורה שבכתב. התורה שבכתב נמשכת מן הדרגות החיצוניות שלה, הנקראות נובלות ו"אחוריים" של חכמה, כפי שמוסבר באגרת הקודש הפותחת במילים "עוטה אור".

17 וע"פ חכמה זו לא נתיישב זה הענין וכי זו תורה וזו שכרה אלא שהשיב לו הקב"ה כך עלה במחשבה שזה נמשך מבחי' חכמה סתימאה וזהו לשון עלה שהוא למעלה מעלה מחכמה עילאה הנק' תשב"כ [תורה שבכתב]

על פי חכמה זו, הענין לא התיישב: וכי זו תורה וזו שכרה!? אלא שהקדוש ברוך הוא השיב לו: "כך עלה במחשבה" — כלומר, הדבר נמשך מבחינת חכמה סתימאה. זהו [פירוש] המילה "עלה": מקורה למעלה מעלה מחכמה עילאה, הנקראת תורה שבכתב,

מנקודת המבט של חכמה עילאה, לא היה מענה לשאלתו של משה. תשובת ה', "כך עלה במחשבה", פירושה שהענין בא מחכמה סתימאה, והמילה "עלה" רומזת למקור גבוה בהרבה מחכמה עילאה, שהיא בחינת תורה שבכתב.

אלא נמשך מחכמה סתימאה שהוא למעלה מעלה מבחי' הבנה והשגה הנמשך מחכמה דאצי' ועד"מ כמו שבאדם יש גילוי השכל ויש כח השכל שלמעלה מהשכל המושג ומובן.

אלא הוא נמשך מחכמה סתימאה, שהיא למעלה מעלה מבחינת הבנה והשגה הנמשכת מחכמת אצילות. ולמשל, אצל האדם יש שכל גלוי, ויש כוח השכל, שהוא למעלה מן השכל שאפשר לתפוס ולהבין.

חכמה סתימאה, שבתוך כתר, נעלית בהרבה מכל הבנה הנמשכת מחכמת אצילות. בדומה לכך, לאדם יש שכל גלוי, וגם כוח השכל הנעלה מכל מה שהוא תופס ומבין.

18 וכמו כשאדם מעמיק בשכלו באיזו סברא ויפול לו בשכלו איזה סברא חדשה שהיא ודאי נמשכת מבחי' כח השכל שלמעלה מהשכל המושג ומובן שהיה לו בתחלה שהשכל הראשון שהי' [שהיה] מושג לו כשהעמיק בסברא זו לא היה

הדבר דומה לאדם שמעמיק בשכלו במהלך מחשבה כלשהו, ופתאום עולה בדעתו רעיון חדש. רעיון זה נמשך בוודאי מבחינת כוח השכל, שלמעלה מן השכל שהיה מובן ומושג לו בתחילה. השכל הראשון, שהיה מובן לו כשנכנס לעומק העניין, לא היה

זו דוגמה מתחום החשיבה האנושית: אדם מעמיק בטיעון, ופתאום צץ במוחו חידוש. החידוש מגיע בוודאי מכוח השכל שלו, שלמעלה מן ההבנה שהייתה לו קודם.

רק בחי' כלי בעלמא לקבל אותה שפע הבאה פתאום מלמעלה מהשכל. כך ע"ד משל זה יתפרש ג"כ ענין עלה במחשבה.

אלא בחינת כלי בלבד, שנועד לקבל את השפע הבא פתאום מלמעלה מן השכל. על פי משל זה אפשר להסביר גם את הביטוי "עלה במחשבה".

ההבנה שאליה הגיע תוך כדי העיון שימשה רק כלי לקבל את החידוש, שבא פתאום ממקום שלמעלה מן השכל. גם את הביטוי "עלה במחשבה" יש להבין באותו אופן.

פי' המחשבה סתם הוא חכמה דאצי' ולשם נמשך מבחי' חכמה סתימאה להיות כך וכך בענין ר' [רבי] עקיבא, והל"ל [והוה ליה למימר] ירד ונפל במחשבה שהרי הח"ס [החכמה סתימאה] הוא למעלה מחכמה דאצילות ומבחי' ח"ס [חכמה סתימאה] נמשך זה במחשבה שהיא חכמה דאצילות.

כלומר, "מחשבה" סתם היא חכמה דאצילות, ולתוכה נמשך מבחינת חכמה סתימאה שכך וכך יהיה בעניין רבי עקיבא. אם כן, היה צריך לומר "ירד ונפל במחשבה", שהרי חכמה סתימאה היא למעלה מחכמה דאצילות, וממנה נמשך הדבר אל המחשבה, שהיא חכמה דאצילות.

"מחשבה" סתם פירושה חכמה דאצילות, ומה שנקבע בעניין רבי עקיבא הגיע אליה מחכמה סתימאה. מאחר שמדובר בתנועה ממדרגה גבוהה לנמוכה, היה צפוי שהגמרא תאמר שהדבר "ירד" או "נפל" למחשבה, ולא ש"עלה" בה.

אלא מפני שהח"ס [שהחכמה סתימאה] נק' ג"כ מחשבה סתימאה ובוזה שייך לומר באמת לשון עלה שכך עלה במחשבה זו לכך אמר בכלל לשון עלה.

אלא שחכמה סתימאה נקראת גם "מחשבה סתימאה", ולגביה אפשר לומר באמת "עלה" — שכך עלה במחשבה זו. לכן נאמר כאן באופן כללי לשון "עלה".

נאמר "עלה" מפני שחכמה סתימאה נקראת גם "מחשבה סתימאה", ועל אותה מחשבה עליונה אפשר לומר באמת שהעניין "עלה" בה. משום כך נבחר הביטוי "עלה".

19 ועכ"פ [ועל כל פנים] מובן מזה איך בחי' הח"ס [החכמה סתימאה] שהיא שרש הח"ע [החכמה עילאה] איך שהיא בכתר היא למעלה מעלה ממהות חכמה דאצי' עד שאינו מושג ומובן כלל בח"ע [בחכמה עילאה] כנ"ל בשאלת זו תורה כו'

על כל פנים, מובן מכך כיצד בחינת החכמה הסתומה, שהיא השורש של חכמה עילאה, כפי שהיא בכתר, גבוהה לאין ערוך ממהותה של חכמה דאצילות, עד שאינה מושגת ומובנת כלל בחכמה עילאה, כפי שנזכר לעיל בשאלה "זו תורה?" וכי',

המסקנה היא שהחכמה הסתומה, שורש החכמה עילאה כפי שהיא בכתר, גבוהה כל כך מחכמה דאצילות, עד שאינה יכולה להיות מושגת שם כלל. משום כך לא ניתן היה להשיב בדרגתו של משה על שאלתו "זו תורה?".

עד שא"א להיות התשובה רק שתוק כו' כאלו אין לזה טעם לפי שהטעם הזה שבח"ס [שבחכמה סתימאה] הוא למעלה מעלה מההשגה באצי' ששם היתה השגת משה רב"ה [רבינו עליו השלום].

עד שלא היה אפשר להשיב אלא "שתוק" וכי', כאילו אין לכך טעם, משום שטעם זה שבחכמה הסתומה גבוה לאין ערוך מההשגה באצילות, שבה הייתה השגתו של משה רבנו עליו השלום.

התשובה היחידה האפשרית הייתה "שתוק", כאילו אין לדבר טעם. הטעם אכן קיים, אך הוא נמצא בחכמה הסתומה, למעלה לאין ערוך מהבנת אצילות, שבה השיג משה.

20 ועי"ד זה יובן ג"כ בכללות בחי' הכתר אפילו בצד היותו שרש לאצי' הוא למעלה מעלה ממהות ע"ס [עשר ספירות] דאצי' כי בו הוא הארת אור א"ס.

על פי זה יובן גם בכללות בחינת כתר: אפילו מצד היותו שורש לאצילות, הוא נעלה לאין ערוך ממהות עשר הספירות דאצילות, שכן בו מאיר אור אין סוף.

כשמיישמים זאת על כתר בכללותו, גם החלק שבו המשמש שורש לאצילות נעלה לאין ערוך מעשר הספירות דאצילות, מפני שאור אין סוף מאיר בו.

וזהו בחי' עתיק יומין ונמשך ממנו שרש ל"י [ל"י ספירות] דאצי' וזהו בחי' א"א, ולכן נמשל לחקיקה זוהי בחינת עתיק יומין; וממנה נמשך שורש לעשר הספירות דאצילות, וזוהי בחינת אריך אנפין. לכן הוא נמשל לחקיקה,

החלק העליון של כתר הוא עתיק יומין, וממנו נמשך השורש לעשר הספירות דאצילות, והוא אריך אנפין. לכן כתר נמשל לחקיקה.

שהיא כאלו אין כאן שום דבר נוסף כלל זולת המהות שהיה קודם החקיקה כך הוא ג"כ עכשיו לאחר החקיקה כך ג"כ התהוות בחי' ע"י [עתיק יומין] וא"א הם

שבה כאילו לא נוסף כאן דבר כלל, מלבד המהות שהייתה קיימת לפני החקיקה: כפי שהיה, כך הוא גם לאחר החקיקה. כך גם התהוות בחינת עתיק יומין ואריך אנפין — הן

החקיקה אינה מוסיפה דבר באבן: כל מה שהיה בה קודם לכן נמצא בה גם לאחר מכן. באותו אופן, כאשר מתהוות בחינות עתיק יומין ואריך אנפין, לא נוסף דבר זר, כפי שמוסבר בחלק הבא.

עדיין מכלל עולמות הא"ס, משא"כ בחי' התהוות י"ס [י' ספירות] דאצי' חכמה וחסד הרי כיון דאור א"ס לאו מכל אינון מדות³³ איהו כלל³⁴ וח"ע [וחכמה עילאה] כעשיי [כעשייה] גופניות נחשבת אצלו ית'³⁵ לכך נמשלו לאותיות הכתב שהדיו הוא דבר זר

עדיין בכלל עולמות אין סוף. לא כך התהוות עשר הספירות דאצילות — חכמה וחסד: מאחר שאור אין סוף "אינו מכל המידות הללו כלל", והחכמה העליונה נחשבת לפניו ית' כעשייה גופנית, לכן הן נמשלו לאותיות הכתב, שהדיו הוא דבר זר

הן נותרות בכלל "עולמות אין סוף", כלומר בדרגות שעדיין מאוחדות עם האין-סופיות של ה'. הספירות דאצילות, כגון חכמה וחסד, שונות מהן: בתיקוני זוהר נאמר שהי' "אינו מכל המידות הללו כלל", ואפילו החכמה העליונה נחשבת לפניו כעשייה גופנית; לכן הן נמשלו לאותיות כתובות, שהדיו שלהן זר לקלף.

רק שנתאחד עם הקלף משא"כ בחי' ע"י [עתיק יומין] וא"א נחשבו מבחי' א"ס כנ"ל בשם האר"י [האלקי רבי יצחק] ז"ל [זכרוננו לברכה / זכרוננו לברכה] שהוא בחי' ממוצע לכך לא נמשלו לאותיות הכתב רק לבחי' חקיקה. ורק התאחד עם הקלף. לעומת זאת, בחינות עתיק יומין ואריך אנפין נחשבות מבחינת אין סוף, כנזכר לעיל בשם האריז"ל, שהן בחינת ממוצע; לכן הן נמשלו לאותיות הכתב, אלא לבחינת חקיקה.

הדיו מתאחד עם הקלף, אך נשאר דבר זר לו. לעומת זאת, עתיק יומין ואריך אנפין נחשבים חלק מבחינת אין סוף, שכן, כפי שאמר האריז"ל, כתר הוא ממוצע; לכן הם נמשלו לחקיקה ולא לאותיות הכתב.

21 ואף גם שבאמת אינם ג"כ מערך ומהות עצם האור הנמשך מא"ס שהוא פשוט עדיין בתכלית

ואף על פי שלמען האמת גם הם אינם מאותו סדר ומאותה מהות כמו עצם האור הנמשך מאין סוף, שהוא עדיין פשוט לחלוטין,

הוא מוסיף הסתייגות: גם עתיק ואריך אינם זהים לאור הפשוט לחלוטין הנמשך מאין סוף.

ה"ז [הרי זה] כמשל החקיקה שכשרושמים וחוקקים על האבן טוב ונראה רשימות אין זה כמו עצם הפשוט ממש אך מ"מ אינו דבר זר כמו הדיו כו'.

הרי זה דומה למשל החקיקה: כשכותבים וחוקקים על אבן יקרה ומופיעים בה סימנים, אין זה כמו עצמותה הפשוטה של האבן עצמה, אך בכל זאת אין זה דבר זר לה כמו הדיו וכו'.

גם בחקיקה באבן יקרה נוצרים סימנים שאינם עצמותה הפשוטה של האבן, אך הם אינם זרים לה כפי שהדיו זר לקלף.

וכמ"כ [וכמו כן] ע"ס [עשר ספירות] שבכתר עליון אין התחלקותם בבחי' הכתר נראית ונגלית ליש ודבר כלל מעצמות אור א"ס מאחר שהכתר יש בו עדיין מבחי' תחתונה שבאור א"ס רק שהם עדי"מ

כך גם עשר הספירות שבכתר העליון: החלוקה שלהן בבחינת הכתר אינה נראית או מתגלה כלל כישות וכדבר [נפרד] מעצמות אור אין סוף, מאחר שבכתר יש עדיין משהו מהבחינה התחתונה שבאור אין סוף; אלא שהן, בדרך משל,

כך גם עשר הספירות שבכתר אינן נראות כישויות נפרדות מעצמות אור אין סוף, מאחר שבכתר עדיין מצויה הבחינה התחתונה של אור אין סוף.

כמו בחי' חקיקה ורושם בעלמא ומיוחדים בעצמות אא"ס [אור אין סוף] (וכמו עד"מ שהשכל הגלוי מתגלה חוץ מהנפש משא"כ כח השכל כלול ומתאחד עם הנפש כו' אע"פ [אף על פי] שהנפש עצמה היא למעלה גם מכח השכל כמ"ש במ"א).

כמו בחינה של חקיקה ורושם בלבד, והן מיוחדות עם עצמות אור אין סוף (וכמו, בדרך משל, השכל הגלוי מתגלה מחוץ לנפש, ואילו כוח השכל כלול בנפש ומיוחד עמה וכו', אף על פי שהנפש עצמה למעלה גם מכוח השכל, כפי שמוסבר במקום אחר).

הן כמו חקיקה ורושם בלבד, המיוחדים עם עצמות אור אין סוף. בסוגריים מובאת הקבלה באדם: השכל הגלוי עומד מחוץ לנפש, ואילו כוח השכל כלול בנפש ומיוחד עמה, אף שהנפש עצמה נעלית ממנו.

וזהו בריש הורמנותא דמלכא גליף גליפו. פ"י בעלות הרצון לפניו להאציל הע"ס [העשר ספירות] אזי מתחלה גליף

וזהו "בראשית הורמנותא דמלכא גליף גליפו" — "בתחילת רשותו של המלך, הוא חקק חקיקות". פירוש הדבר, שכאשר עלה ברצונו להאציל את עשר הספירות, תחילה הוא חקק

זהו פירוש דברי הזוהר: כאשר עלה ברצון ה' להאציל את עשר הספירות, השלב הראשון היה "הוא חקק חקיקות".

גליפו הוא עדי"מ התהוות בחי' חקיקה בהאור הפשוט לחקוק שרשי הע"ס [העשר ספירות] והיינו התהוות בחי' הכתר כנ"ל שזהו למעלה עדיין מהתהוות אותיות הכתב שהם ע"ס [עשר ספירות] דאצי".

חקיקות: בדרך משל, התהוות בחינת חקיקה בתוך האור הפשוט, כדי לחקוק את שורשי עשר הספירות; כלומר, התהוות בחינת הכתר, כפי שהוסבר לעיל. שלב זה עדיין למעלה מהתהוות אותיות הכתב, שהן עשר הספירות שבאצילות.

החקיקה היא היווצרות שורשי עשר הספירות בתוך האור הפשוט, כלומר התהוות בחינת הכתר. היא קודמת ל"אותיות הכתב" — עשר הספירות שבאצילות — ונעלית מהן.

22 ותוכן הענין דבאצי" יש בחי' כלים ממש לאורות דיי"ס [דיי ספירות] דלכך נמשלו לאותיות הכתב מדיו ע"ג [על גב] קלף לבן שהדיו הוא משל לכלים שאינן ממהות אור הפשוט.

תוכן העניין הוא שבאצילות יש כלים ממש לאורות של עשר הספירות. לכן הן נמשלו לאותיות כתיבה בדיו על קלף לבן: הדיו הוא משל לכלים, שאינם ממהותו של האור הפשוט.

מדוע אצילות נמשלה לכתיבה: באצילות יש לספירות כלים ממש לאורות שלהן, והכלים, כמו הדיו, אינם ממהותו של האור הפשוט.

משא"כ בעי" [בעתיק יומין] וא"א הגם שיש בהם שרש לכלים דיי"ס [דיי ספירות] אין הכלים ניכרים ונתגלים בהם עדיין אלא בהעלם גדול ונמשלו לאותיות החקיקה שאין כאן דבר זר כדיו כו'.

לא כך בעתיק יומין ובאריך אנפין: אף שיש בהם שורש לכלים של עשר הספירות, הכלים עדיין אינם ניכרים ומגולים בהם, אלא הם בהעלם גדול. לכן הם נמשלו לאותיות חקיקה, שאין בהן דבר זר כדיו וכדומה.

בעתיק יומין ובאריך אנפין יש רק שורש לכלים, והוא מוסתר מאוד ועדיין אינו ניכר. לכן אין שם דבר זר כמו דיו, והם נמשלו לחקיקה.

(ועמ"ש מזה ע"פ זאת חקת התורה)³⁶ ומ"מ הגליפו לאהיה רק בטה"ע [בטהירו עילאה] שהוא הארה בעלמא הנמשכת מאורו ית' הפשוט.

(ראו מה שנכתב על הפסוק "זאת חוקת התורה"). ואף על פי כן, החקיקה הייתה רק בטהירו עילאה, שהיא הארה בלבד הנמשכת מאורו הפשוט ית'.

הקורא מופנה למאמר על "זאת חוקת התורה". ואף על פי כן, החקיקה נעשתה רק בטהירו עילאה, הארה בלבד מאורו הפשוט של ה'.

שבחי' הארה זו היא ג"כ פשוט בתכלית הפשיטות ובה נחקקו בחי' הי"ס [הי ספירות] דכתר אבל באור א"ס עצמו לא שייך כלל בחי' חקיקה וגליפו ח"ו [חס ושלום].

גם הארה זו פשוטה בתכלית הפשיטות, ובה נחקקו עשר הספירות של כתר; אבל באור אין סוף עצמו כלל לא שייכות חקיקה וגליפה, חס ושלום.

הארה זו עצמה פשוטה בתכלית הפשיטות, ובה נחקקו עשר הספירות של כתר. באור אין סוף עצמו אין כלל מקום לחקיקה.

התורה שבכתב והלוחות

23 וזהו ג"כ כללות ההפרש בין תורה שבכתב למכתב הלוחות כי פי' תורה שבכתב היינו שנתלבשה

באותיות הכתב

זהו גם, באופן כללי, ההבדל בין התורה שבכתב לבין הכתיבה שעל הלוחות: התורה שבכתב היא התורה כפי שהתלבשה באותיות הכתב.

הדבר גם מסביר, באופן כללי, במה שונה התורה שבכתב מן הכתיבה שעל הלוחות: התורה שבכתב היא התורה כפי שהתלבשה באותיות הכתב.

כי התורה עצמה היא למעלה מהכתב כי תורה היא מבחי' יסוד אבא שעדיין יש בו הארת א"ס שמלוכש בכתר כמ"ש ה' בחכמה³⁷ ונקי בשם עדן

התורה עצמה היא למעלה מן הכתב, שכן היא מבחינת יסוד אבא, שבו עדיין מאיר אור אין סוף המלוכש בכתר, ככתוב: "הוי' בחכמה", והוא נקרא בשם "עדן".

התורה מצד עצמה נעלית מן הכתב. מקורה ביסוד אבא, הערוץ של חכמה, שבו עדיין מאיר אור אין סוף המלוכש בכתר, כפי שמלמד הפסוק "הוי' בחכמה [יסד ארץ]". בחינה זו של חכמה נקראת "עדן".

רק שנתלבשה בבינה ששם הוא בחי' אותיות וכמ"ש מזה בביאור ע"פ ועשית ציץ^{38,39} גבי ופתחת.

אלא שהתורה התלבשה בבינה, שבה יש בחינת אותיות, כפי שנכתב על כך בביאור על הפסוק "ועשית ציץ", בעניין "ופתחת".

התורה נעשתה לאותיות רק כאשר התלבשה בבינה, שבה יש אותיות. הדבר מוסבר בתורה אור על הפסוק "ועשית ציץ": חכמה מתוארת כהבזק חסר צורה, ורק בבינה יש אותיות.

24 והיינו ג"ן סדרים דאורייתא נמשכים מבחי' נהר היוצא מעדן⁴⁰ וגם האותיות אלו שהן הכלים הרי איהו

וגרמוהי חד בהון⁴¹ כו'. אמנם הלוחות שרשם בבחי' כתר עליון.

כלומר, חמישים ושלושה חלקים בתורה נמשכים מבחינת "נהר היוצא מעדן". וגם אותיות אלו, שהן הכלים, הן בבחינת "איהו וגרמוהי חד בהון", כלומר, הוא וכליו אחד בהם, וכו'. אבל שורש הלוחות הוא בבחינת כתר עליון.

חמישים ושלושת חלקי התורה, שמספרם נכתב ג"ן — "גן" — נמשכים מבינה, שהיא "נהר היוצא מעדן" להשקות את הגן. אותיות התורה הן כלים, ובאצילות "הוא וכליו אחד"; אולם ללוחות שורש גבוה יותר, בכתר עליון.

וזהו ענין עשרת הדברות שניתנו בחג השבועות לפי שאז הוא ההתגלות והמשכת הכתר מבחי"א
ועתיק יומין ממש בז"א כמבואר בפע"ח [בפרי עץ חיים]

וזהו עניינן של עשרת הדיברות, שניתנו בחג השבועות, משום שאז יש גילוי והמשכה של כתר, מבחינת אריך אנפין
ועתיק יומין ממש, אל ז"א, כפי שמבואר בפרי עץ חיים.

לכן ניתנו עשרת הדיברות בשבועות: ביום זה כתר, מאריך אנפין ומעתיק יומין, מתגלה ונמשך אל ז"א, כפי שמבואר בפרי עץ חיים.

כי כל ימי הספירה הוא הגדלת המוחין דז"א בהשלמת מוחין דאוי"א [דאבא ואימא] המתלבשים בז"א גדלות
ראשון וגדלות שני.

שכן בכל ימי הספירה גדלים המוחין של ז"א, עם השלמת מוחין דאבא ואמא המתלבשים בז"א — גדלות ראשונה
וגדלות שנייה.

בימי ספירת העומר גדלים המוחין של ז"א, כשהוא מקבל את המוחין דאבא ואמא בשני שלבי גדלות.

אך בשבועות מאיר בו בחי' גלגלתא שהוא בחי' הכתר שמקבל מא"א [מאריך אנפין] ועי"י ממש ואז דוקא
ניתנו שני הלוחות

אבל בשבועות מאירה בו בחינת גלגלתא, שהיא בחינת כתר, המקבלת מאריך אנפין ומעתיק יומין עצמם; ורק אז
ניתנו שני הלוחות,

בשבועות מאירה בז"א בחינה נעלית יותר: גלגלתא, ה"גולגולת", שהיא בחינת כתר ומקבלת ישירות מאריך אנפין ומעתיק יומין. דווקא אז
ניתנו הלוחות.

שבהם עשרת הדברות ע"כ היה המכתב חרות על הלוחות בחי' אותיות החקיקה כמו שהוא בחי'
ומדרגת הכתר שהיא בחי' גליף גליפו בט הירו עילאה כנ"ל.

שעליהם נכתבו עשרת הדיברות. לכן "הכתב" היה "חרות על הלוחות" — בחינת אותיות של חקיקה, בדומה לבחינת
ומדרגת כתר, שהיא בחינת "גליף גליפו בטהירו עילאה", כפי שהוזכר לעיל.

משום כך הכתב שעל הלוחות היה חקוק, בהתאם לבחינת כתר, שעליה נאמר בזוהר: "גליף גליפו בטהירו עילאה" — חקק חקיקות באור
העליון.

(ולכן יש ג"כ תרי"ך אותיות בעשרת הדברות כמנין כתר וכמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' אמור ד' צ"ו ע"ב וברכות נשא פייג איתא תרי"ג אותיות יש⁴² מן אנכי עד אשר לרעך ושבעה יתירות כנגד שבעה ימי בראשית⁴³ עכ"ל [עד כאן לשוננו]):

(ולכן יש גם תרי"ך אותיות בעשרת הדיברות, כמניין כתר, וכמו שכתב הרמ"ז בפרשת אמור, דף צ"ו ע"ב. ובמדרש רבה, נשא, פרק י"ג, נאמר: "תרי"ג אותיות יש מן 'אנכי' עד 'אשר לרעך', ושבע יתירות כנגד שבעת ימי בראשית", עד כאן.)

סימן לכך הוא שבעשרת הדיברות יש 620 אותיות, כמניין כתר, כפי שציין הרמ"ז. המדרש מונה 613 אותיות מ"אנכי" עד "אשר לרעך", כנגד 613 המצוות, ועוד שבע אותיות כנגד שבעת ימי בראשית — ובסך הכול 620.

קטע 5 • 251-30

שורש הנשמה מעבר לנהר

25 ד ועתה נבוא לביאור הפסוק אם בחקותי תלכו דמבואר לעיל דכיון דתלת קשרין אינון⁴⁴ כו' ע"כ כמו

שבתורה יש ב' בחי' הנ"ל כתיבה וחקיקה דהיינו התושב"כ [התורה שבכתב] והלוחות

4. כעת נעבור לביאור הפסוק "אם בחקותי תלכו". כפי שהתבאר לעיל, מכיוון ש"שלושה קשרים הם" וכו', לכן, כשם שבתורה יש שתי הבחינות שהוזכרו לעיל — כתיבה וחקיקה, כלומר התורה שבכתב והלוחות —

סעיף 4 עובר לעסוק בפסוק עצמו. במאמר הובאה קודם לכן תורת הוזהר, שלפיה הקב"ה, התורה וישראל הם שלושה קשרים הקשורים זה בזה; לכן לכל מה שיש בתורה יש מקבילה בישראל. מכיוון שבתורה יש גם כתיבה — התורה שבכתב — וגם חקיקה — הלוחות — כך יש גם בישראל.

כמו כן בכל ניצוץ ונפש אלקית יש ג"כ ב' בחי' אלו אותיות החקוקים ואותיות הכתובים דהנה אנו אומרים נשמה שנתת בי טהורה היא^{45,46} אתה בראתה כו',

כך גם בכל ניצוץ ובכל נפש אלקית יש שתי הבחינות האלה: אותיות חקוקות ואותיות כתובות. שהרי אנו אומרים: "הנשמה שנתת בי טהורה היא; אתה בראתה" וכו',

גם בכל נפש אלקית, בכל "ניצוץ", יש אותיות חקוקות ואותיות כתובות. ברכת הבוקר רומזת לכך: "הנשמה שנתת בי טהורה היא; אתה בראתה".

וידוע הקושיא איך שייך לומר טהורה היא קודם שבראתה ואיפכא הל"ל [הוה ליה למימר] אתה בראתה טהורה היא כו'.

וידועה השאלה: איך אפשר לומר "טהורה היא" לפני "בראתה"? לכאורה היה צריך לומר להפך: "אתה בראתה; טהורה היא" וכו'.

הברכה מעוררת קושי ידוע. הנשמה צריכה להיברא לפני שאפשר לומר עליה שהיא טהורה, ולכן לכאורה הסדר היה צריך להיות: "אתה בראתה; טהורה היא".

והענין יובן בהקדים ⁴⁷ ביאור הפסוק (ביהושע כ"ד ב') ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר ה' אלהי ישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם ⁴⁸ כו'

הענין יובן לאחר שנקדים ונבאר את הפסוק (יהושע כ"ד, ב'): "ויאמר יהושע אל כל העם: כה אמר ה' אלקי ישראל, בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם" וכו',

כדי להשיב על כך, הוא פותח בביאור דברי יהושע לעם: "כה אמר ה' אלקי ישראל: בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם".

ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען ⁴⁹ ומבואר הקושיא ע"ז בזהר (פ' אמור צ"ח ב')

"ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען". השאלה על כך מובאת בזהר (פרשת אמור, צ"ח ע"ב):

הפסוק ממשיך: "ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען". הוזהר מקשה על הפסוקים האלה.

מאי קמ"ל [קא משמע לן] בזה וכי כל ישראל לא ידעו זה ⁵⁰ ומלשון הפסוק נראה שהוא דבר גדול ומחודש אפילו לגבי יהושע עד שצריך שה' יאמר אותו.

מה בא הדבר ללמדנו? וכי כל ישראל לא ידעו זאת? ואולם מלשון הפסוק נראה שמדובר בדבר גדול וחדש, אפילו עבור יהושע, עד שה' צריך לומר אותו.

כל יהודי ידע מהיכן בא אברהם, ולכן מה מלמד אותנו הפסוק? מנוסח הפסוק משתמע שמדובר בגילוי גדול וחדש, שה' עצמו היה צריך להודיעו, אפילו ליהושע.

ותירץ בזה"ק [בזהר הקדוש] ⁵¹ כי באמת דבר גדול דיבר הנביא בהודעה זו והוא ע"ד ישראל עלו במחשבה ^{52, 53, 54, 55} דהכוונה ששרשם נמשך מבחי' מחשבה סתימאה דא"א

הוזהר הקדוש מתרץ שהנביא אכן אמר דבר גדול בהודעה הזאת. הדבר קשור למאמר חז"ל "ישראל עלו במחשבה": הכוונה היא ששורש נשמות ישראל נמשך מבחינת מחשבה סתימאה דאריך אנפין,

הוזהר משיב שהנביא הודיע דבר גדול. אדמו"ר הזקן קושר זאת למאמר חז"ל "ישראל עלו במחשבה": שורש נשמות ישראל נמצא במחשבה הסתומה של אריך אנפין.

שהיא למעלה מעלה מבחי' סתם מחשבה עילאה ותתאה. דהיינו כי מחשבה תתאה הוא שחושב מה שמדבר.

שהיא למעלה מעלה מבחינת מחשבה עילאה ומחשבה תתאה הרגילות. כלומר, מחשבה תתאה היא כאשר אדם חושב את מה שהוא עומד לומר.

המחשבה הסתומה הזאת גבוהה לאין ערוך מהמחשבה הרגילה, בין מחשבה עילאה ובין מחשבה תתאה. כפי שהתבאר קודם, מחשבה תתאה היא המחשבה על המילים שאדם עומד לומר.

26 ומחשבה עילאה היא מחשבת השכל. וכ"ז [וכל זה] הנמשל למעלה בבחי' ע"ס [עשר ספירות] דאצי' הנה אפי' [אפילו] מחשבה עילאה הוא בחי' בינה.

ומחשבה עליונה היא חשיבה של המושג עצמו. כל זה, כפי שהוא מקביל למעלה לעשר ספירות דאצילות, ואף מחשבה עליונה היא רק בחינת בינה.

מחשבה עליונה היא חשיבה של המושג עצמו. בין עשר ספירות דאצילות, אפילו מחשבה עליונה מקבילה לבינה בלבד.

והוא הנק' נהר היוצא מעדן⁵⁶ כי המחשבה אינה נחה כמו שהנהר נמשך תמיד ונמשכת מעדן היא בחי' ח"ע [חכמה עילאה].

זו הבחינה הנקראת "נהר היוצא מעדן", שכן המחשבה אינה נחה, כשם שנהר זורם ללא הרף; והיא נמשכת מעדן, שהיא בחינת חכמה עליונה.

בינה נקראת "נהר היוצא מעדן", משום שהמחשבה אינה נחה אלא זורמת כנהר. מקורה, עדן, הוא החכמה העליונה.

אמנם ענין עלו במחשבה הוא בחי' ח"ס [חכמה סתימאה] דא"א שלמעלה מעלה מח"ע [מחכמה עילאה] דאצי' כדלעיל באריכות בפ"י שתוק כך עלה במחשבה.

אבל עניין "עלו במחשבה" הוא בחינת חכמה סתימאה של אריך אנפין, הנעלית לאין ערוך מהחכמה העליונה של אצילות, כפי שהוסבר לעיל בהרחבה בביאור "שתוק", כך עלה במחשבה.

"עלו במחשבה" מתייחס לחכמה סתימאה של אריך אנפין, הנעלית לאין ערוך מהחכמה העליונה של אצילות, כפי שהוסבר קודם בהקשר של "שתוק", כך עלה במחשבה.

וא"כ אמרם ז"ל [זכרוננו לברכה / זכרונם לברכה] עלו במחשבה היינו ששרש נשמתם מושרש ונמשך מבחי' מחשבה סתימאה דא"א שלמעלה מחו"ב [מחכמה ובינה] דאצי'

אם כן, דברי חז"ל "עלו במחשבה" פירושם ששורש נשמותיהם נטוע ונמשך מבחינת מחשבה סתימאה של אריך אנפין, שלמעלה מחכמה ובינה דאצילות.

כאשר חז"ל אומרים שישאל "עלו במחשבה", כוונתם ששורש נשמות ישראל נמצא במחשבה סתימאה של אריך אנפין, שלמעלה מחכמה ובינה דאצילות.

[ועיין בזהר פ' נח דף ס"ה ע"א ובפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך מחשבה].⁵⁷ וזהו ג"כ ענין הודעה זו שהודיעם ה' איך כי בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם.

[ועיינו בזהר, פרשת נח, דף ס"ה ע"א, ובפרדס, בערך הכינויים, ערך "מחשבה"]. זהו גם עניינה של ההודעה שהודיע להם ה': "בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם":

ההערה שבסוגריים מפנה לזוהר ולחלק בפרדס המסביר מונחים קבליים, בערך "מחשבה". אותו שורש הוא גם העניין שה' הודיע באמצעות יהושע: "בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם".

ר"ל [רוצה לומר] ששרשם נמשך מבחי' שלמעלה מבחי' נהר היוצא מעדן שהיא בחי' בינה. כי פי' בעבר ר"ל [רוצה לומר] בעבר השני כשעוברים הנהר ובעבר השני שם ישבו אבותיכם.

כלומר, שורשם נמשך מבחינה שלמעלה מבחינת "נהר היוצא מעדן", שהיא בחינת בינה. "בעבר" פירושו בצד השני, לאחר שחוצים את הנהר; בצד השני ישבו אבותיכם.

ה"נהר" הוא בינה, "הנהר היוצא מעדן". "מעבר לנהר" פירושו בצדו הרחוק, בצד שמגיעים אליו לאחר שחוצים אותו; שם, למעלה מבינה, "ישבו" האבות.

27 והיינו בבחי' א"א שלמעלה מהאצי' כי פרסא מפסיק בינו לאצי' כמ"ש במ"א בענין עד הגל^{58, 59} כו' ומעבר להפרסא מושרשים האבות.

כלומר, בבחינת אריך אנפין, שלמעלה מאצילות, שכן פרסא מפרידה בינו לבין אצילות, כפי שמבואר במקום אחר בעניין "הגל לעד" וכו'. מעבר לפרסא מושרשים האבות.

הצד שמעבר לנהר הוא אריך אנפין, שלמעלה מאצילות ומופרד ממנה ב"פרסא", כפי שמבואר במקום אחר בעניין גל האבנים שבין יעקב ללבן, "הגל לעד". האבות מושרשים מעבר לפרסא זו.

והענין כי ידוע דאברהם יצחק ויעקב הם בחי' חג"ת [חסד גבורה תפארת] אמנם שרשם הוא בחי' חג"ת [חסד גבורה תפארת] דא"א.⁶⁰

העניין הוא, כידוע, שאברהם, יצחק ויעקב הם בחינות חסד, גבורה ותפארת, אך שורשם הוא בחינות חסד, גבורה ותפארת שבאריך אנפין.

אברהם, יצחק ויעקב מייצגים את חסד, גבורה ותפארת: אהבה, יראה ורחמים. אולם שורשם הוא חסד, גבורה ותפארת שבאריך אנפין, שלמעלה מאצילות.

28 והוא ענין טורי נהורא וטורי חשוכא⁶¹ הנזכר בזהר⁶² דהיינו חג"ת [חסד גבורה תפארת] דאצי' נקי' טורי נהורא והם בחי' המדות הנמשכים מן השכל וההתבוננות שע"י השכל וההתבוננות נולד האהבה או היראה,

זהו עניינם של "הרי אור" ו"הרי חושך" הנזכרים בזהר. כלומר, חסד, גבורה ותפארת שבאצילות נקראים "הרי אור", והם בחינת המדות הנמשכות מן השכל וההתבוננות, שכן באמצעות השכל וההתבוננות נולדת אהבה או יראה.

בזהר מדובר על "הרי אור" ו"הרי חושך". הרי האור הם חסד, גבורה ותפארת שבאצילות: רגשות הנולדים מהבנה ומהתבוננות, כמו כאשר התבוננות בה' מולידה אהבה או יראה.

אך יש בחיי אהבה רבה שלמעלה מהשכל ונקי טורי חשוכא שהם המדות הכלולים בהרצון שלמעלה מהשכל וכענין שתוק כך עלה במחשבה כו'.

אבל יש בחינה של אהבה רבה שלמעלה מן השכל, והיא נקראת "הרי חושך": אלה הן המדות הכלולות ברצון שלמעלה מן השכל, וכענין "שתוק, כך עלה במחשבה" וכו'.

הרי החושך הם אהבה רבה שלמעלה מן השכל: רגשות הכלולים ברצון שלמעלה מן ההכנה. הם "חשוכים", משום שההכנה אינה יכולה להשיגם, בדומה לתשובה "שתוק, כך עלה במחשבה".

וזהו ענין גי' ידות ⁶³ יד הגדולה ⁶⁴ ויד החזקה ^{65, 66} ויד הרמה ⁶⁷ וכנודע שבחי' חו"ג [חסד וגבורה] דא"א מתלבשים באו"א [באבא ואימא] ומהם נמשך אח"כ בחג"ת [בחסד גבורה תפארת] דאצי'.

זהו ענינן של שלוש ה"ידות": "היד הגדולה", "היד החזקה" ו"היד הרמה". כידוע, בחינת חסד וגבורה של אריך אנפין מתלבשת באבא ואמא, ומהם היא נמשכת לאחר מכן לחסד, גבורה ותפארת שבאצילות.

זהו פירושן של שלוש ה"ידות" שבתורה: היד הגדולה, היד החזקה והיד הרמה. כידוע, חסד וגבורה של אריך אנפין מתלבשים באבא ואמא, ודרכם הם מגיעים לחסד, גבורה ותפארת שבאצילות.

29 והנה המדות שלמעלה מהשכל הם בבחי' התכללות מאד וכנ"ל שבכתר אין שייך התחלקות עדיין.

והנה המדות שלמעלה מן השכל מצויות בהתכללות גדולה, כפי שהוזכר לעיל: בכתר עדיין לא שייכת התחלקות.

הרגשות שלמעלה מן השכל עדיין אינן מתחלקות למדות נפרדות; כל אחת מהן כוללת את האחרות, שכן בכתר אין התחלקות.

וזהו ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען ⁶⁸ פ"י ארץ כנען הוא המל' דאצי' לשון תגר וסוחר ולשון הכנעה כמ"ש במ"א. ⁶⁹

וזהו פירוש הפסוק: "ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען". כלומר, "ארץ כנען" היא מלכות דאצילות; המילה "כנען" משמעה גם סוחר ותגר, וגם קשורה לענין ההכנעה, כפי שהוסבר במקום אחר.

כעת מובא הפסוק: "ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען". ארץ כנען היא מלכות דאצילות; המילה "כנען" יכולה לציין סוחר, והיא קשורה גם להכנעה, כפי שהוסבר במקום אחר.

והכוונה שהמשיך את האבות משרשם שבעבר הנהר לירד למטה בכל האצי' (דהיינו כנ"ל שחג"ת [שחסד גבורה תפארת] דא"א מתלבשים באו"א [באבא ואימא] ומשם כזו"נ [בזעיר אנפין ונוקבא])

הכוונה היא שהמשיך את האבות משורשם שמעבר הנהר, כדי שיירדו למטה בכל עולם האצילות — כלומר, כפי שהוזכר לעיל, חסד, גבורה ותפארת של אריך אנפין מתלבשים באבא ואמא, ומשם כז"א ונוקבא —

ה' המשיך את האבות משורשם שמעבר הנהר דרך כל עולם האצילות: מאריך אנפין אל אבא ואמא, ומשם אל ז"א ונוקבא.

עד המלי' כדי להתלבש בבי"ע בגופים בעוה"ז לברר ברורי רפ"ח נצוצין שנפלו בבי"ע וירידה זו צורך עלייה היא שיעלו הרפ"ח ניצוצות לשרשן ומקורן

עד מלכות, כדי להתלבש בבריא, ביצירה ובעשיה, בגופים בעולם הזה, ולברר את ברורי רפ"ח הניצוצות שנפלו בבריא, ביצירה ובעשיה. ירידה זו היא צורך עלייה, כדי שרפ"ח הניצוצות יעלו לשורשם ולמקורם

הם ירדו עד מלכות, ומשם אל העולמות התחתונים — בריאה, יצירה ועשיה — והתלבשו בגופים בעולם הזה. מטרת הדבר הייתה לברר ולהעלות את 288 ניצוצות הקדושה שנפלו בעולמות הללו, ולכן הירידה היא לצורך עלייה.

(וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] ענין זה ג"כ בד"ה לך לך⁷⁰ הנה אב רם הוא שכל הנעלם כו') אברהם ע"י בחי' האהבה ויצחק בבחי' יראה ויעקב בחי' רחמנות.

(כפי שהוסבר עניין זה גם במאמר הפותח במילים "לך לך", שבו "אב רם" הוא השכל הנעלם וכו'): אברהם — באמצעות בחינת האהבה, יצחק — באמצעות בחינת היראה, ויעקב — באמצעות בחינת הרחמים.

עניין זה הוסבר גם במאמר על "לך לך", שבו "אב רם", אב נעלה, הוא השכל הנעלם. אברהם מברר את הניצוצות באמצעות אהבה, יצחק באמצעות יראה, ויעקב באמצעות רחמים.

וזהו ענין אם בחקותי תלכו שהיא בחי' ההליכה ממטה למעלה ובפרט העיקר ע"י מדת רחמנות בחי' נחלה בלי מצרים⁷¹ כו'

וזהו ענין "אם בחקותי תלכו": בחינת ההליכה מלמטה למעלה, ובעיקר באמצעות מידת הרחמים, שהיא בחינת "נחלה בלי מצרים" וכו'.

זהו פירוש "אם בחקותי תלכו": הליכה מלמטה למעלה, בחזרה אל השורש. הדבר נעשה בעיקר באמצעות הרחמים, מידתו של יעקב, שחכמינו מכנים "נחלה בלי מצרים".

(וכמ"ש במ"א ע"פ המאמר וישב⁷² די קפ"א וגבה מאד מסטרא דיעקב⁷³ כו' ע"ש וע' במ"ש בד"ה כנשר יעיר⁷⁴ וע' לעיל פ' ויצא בד"ה והיה הו"י לי לאלקים⁷⁵ כו' וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך⁷⁶ כו').

(כפי שמוסבר במקום אחר על דברי הזוהר, וישב די קפ"א, "וגבה מאד" — מסטרא דיעקב" וכו'; עיין שם. וראה גם את המבואר במאמר הפותח "כנשר יעיר", וכן לעיל, בפרשת ויצא, במאמר הפותח "והיה הו"י לי לאלקים" וכו', "וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" וכו').

הסוגריים מפנים לדברי הזוהר על הפסוק "ירום ונשא וגבה מאד": המילה "מאד" היא מצד יעקב. הם מפנים גם למאמרים על "כנשר יעיר קנ"י ועל נדרו של יעקב: "והיה הו"י לי לאלקים".

וזהו ג"כ ענין נשמה שנתת בי טהורה היא כי הנה בחיי שרשם בעבר הנהר היינו בחיי אותיות החקיקה כנ"ל דבחי מחשבה סתימאה נקי גליף גליפו בטה"ע [בטהירו עילאה]

וזהו גם ענין "נשמה שנתת בי טהורה היא": שורש הנשמה שמעבר הנהר הוא בחינת אותיות החקיקה, כפי שהוזכר לעיל, שכן בחינת מחשבה סתימאה נקראת "גליף גליפו בטהירו עילאה".

אותו שורש מסביר את הנאמר "נשמה שנתת בי טהורה היא". שורש הנשמה שמעבר הנהר הוא בחינת אותיות החקיקה, שכן מחשבה סתימאה היא הנקראת בזוהר "גליף גליפו בטהירו עילאה" — חקק חקיקות באור העליון.

וזהו פי' טהורה היא שנמשכה מבחי' טהירו עילאה והיינו ממש ענין בעבר הנהר ישבו אבותיכם.

זהו פירוש "טהורה היא": שהיא נמשכת מבחינת טהירו עילאה. וזהו ממש ענין "בעבר הנהר ישבו אבותיכם".

"טהורה היא" רומזת לטהירו, הבהירות העליונה, שממנה נמשכת הנשמה. זהו בדיוק פירוש "בעבר הנהר ישבו אבותיכם".

30 ואח"כ כשירדה למטה כמ"ש ואולך אותו בכל ארץ כנען הוא ענין אתה בראתה יצרתה בחי' השתלשלות בי"ע עד שנפחתה בי והשתלשלות זו היינו בחי' אותיות הכתב

לאחר מכן, כאשר היא ירדה למטה, ככתוב: "ואולך אותו בכל ארץ כנען", זהו ענין "אתה בראתה יצרתה" — בחינת השתלשלות דרך בריאה, יצירה ועשיה, עד "שנפחתה בי". והשתלשלות זו היא בחינת אותיות הכתב.

לאחר שורש הנשמה באה ירידתה, ככתוב: "ואולך אותו בכל ארץ כנען". זהו "אתה בראתה יצרתה... נפחתה בי": מעבר הנשמה דרך בריאה, יצירה ועשיה אל תוך הגוף, וירידה זו היא בחינת אותיות הכתב.

נמצא יש בישראל ג"כ ב' מדרגות מצד שרשן טהורה היא הם בחי' אותיות החקיקה ומצד השתלשלותן למטה בבחי' בראתה יצרתה נפחתה בי⁷⁷ זהו ענין אותיות הכתב.

נמצא שגם בישראל יש שתי מדרגות: מצד שורשם, "טהורה היא", הם בחינת אותיות החקיקה; ומצד השתלשלותם למטה, בבחינת "בראתה יצרתה נפחתה בי", זהו ענין אותיות הכתב.

לכל יהודי יש אפוא שתי מדרגות. בשורשה, הנשמה היא "טהורה היא" — אותיות חקוקות, מאוחדות עם מקורן; ובירידתה, "אתה בראתה יצרתה נפחתה בי", היא בחינת אותיות הכתב. כך מתברר מדוע "טהורה היא" נאמר תחילה: השורש קודם לירידה.

קטע 6 • 311-32

הולכים בחוקותי

31 ולהבין ענין ב' בחי' אלו בעבודת ה' הוא כי יש בחי' אהבה הנמשכת מצד הבינה והדעת בגדולת ה'.

כדי להבין את שתי הבחינות האלה בעבודת ה': יש בחינה של אהבה הנמשכת מבינה ודעת בגדולת ה'.

כעת שתי הבחינות מיושמות בעבודת ה'. סוג אחד של אהבה לה' נולד מהבנה ומדעת, מתוך התבוננות בגדולתו.

אמנם עיקר בחי' האהבה אינה מצד הדעת וההתבוננות כי אנו רואים שגדול כח הרצון והאהבה יותר מערך השכל וההתבוננות שהרי אפילו קל שבקלים יכול למסור נפשו על קדש⁷⁸ [קדושת השם] שלא מצד ערך ההתבוננות כלל

אולם עיקרה של האהבה אינו נובע מן הדעת וההתבוננות. שהרי אנו רואים שכוח הרצון והאהבה גדול לאין ערוך מן השכל וההתבוננות, שכן אפילו קל שבקלים יכול למסור את נפשו על קידוש ה', לא מכוח ההתבוננות כלל.

אך האהבה בעצמותה אינה נובעת מהתבוננות. הראיה לכך היא שאפילו יהודי הפחות במעלה מוכן למסור את נפשו על קידוש ה', דבר ששום מידה של התבוננות אינה יכולה להסביר.

נמצא שעצם הרצון בכל נפש לה' זהו למעלה מהדעת רק שעובר דרך מעבר ע"י השכל והדעת ולכך בלי התבוננות לא יומשך בגילוי.

נמצא שעצם הרצון לה' שבכל נפש הוא למעלה מן הדעת; אלא שהוא עובר דרך השכל והדעת, כדרך מעבר, ולכן ללא התבוננות לא יתגלה.

אם כן, עצם הרצון לה' שבכל נפש הוא למעלה מן הדעת. הוא עובר דרך השכל והדעת בדרכו להתגלות, ולכן ללא התבוננות אינו בא לידי גילוי.

אבל מ"מ עצם שרש הרצון הוא למעלה מהדעת. וזהו מצד בחי' נשמה שנתת בי טהורה היא

אף על פי כן, עצם שורש הרצון הוא למעלה מן הדעת. וזה נובע מן הבחינה של "הנשמה שנתת בי טהורה היא".

ובכל זאת, שורש הרצון הוא למעלה מן הדעת. הוא נובע משורש הנשמה, שעליו נאמר בברכה: "טהורה היא".

(והיא בחי' אהבת ה' אל האב שנתבאר במ"א⁷⁸ מפני שהי' אלהינו ממש כו'. וזהו בחינת חטה שאין התינוק יודע^{79,80} כו' כמ"ש במ"א).

(וזהו בחינת אהבת בן לאביו, שנתבאר במקום אחר, מפני שהי' הוא ממש אלקינו כו'. וזהו בחינת "חיטה", שכן "אין התינוק יודע כו'", כפי שנתבאר במקום אחר).

וזהו אהבת בן לאביו, שנתבאר במקום אחר, והיא נובעת מכך ש"הי' אלקינו" — הוא ממש שלנו. היא קשורה גם ל"חיטה", על פי מאמר חז"ל שתינוק אינו יודע לקרוא "אבא" ו"אמא" עד שיטעם דגן; גם עניין זה נתבאר במקום אחר.

וזהו אם בחקותי תלכו בחוקים שחקקתי לכם היינו בחיי חג"ת [חסד גבורה תפארת] דא"א ששם שרש האבות ע"כ ביכולתם לרעות צאנם ולהביאם למקור זה הנק' חקיקות ואז תלכו בבחי' מהלך בלתי שיעור וגבול.

וזהו פירוש "אם בחקותי תלכו": בחוקים שחקקתי לכם, כלומר, בחינת חסד, גבורה ותפארת של אריך אנפין, שבה מושרשים האבות. לכן הם יכולים לרעות את צאנם ולהביאם למקור הזה, הנקרא "חקיקות"; ואז "תלכו" — בבחינת הליכה שאין לה מידה וגבול.

"אם בחקותי תלכו" פירושו: בחוקים שחקקתי לכם — חסד, גבורה ותפארת של אריך אנפין, שבהם מושרשים האבות. האבות, כרועי צאן, יכולים להוביל את צאנם, את נשמות ישראל, אל המקור הזה; ואז הליכת הנשמה היא ללא מידה וגבול.

וכמ"ש הנה ישכיל עבדי⁸¹ כו' וגבה מאד ופי' מאד בלי גבול היינו בבחי' א"ס (ועמ"ש ע"פ הזהר וישב הנ"ל) וזה הגילוי יהיה לע"ל [לעתיד לבוא].

כמו שנאמר: "הנה ישכיל עבדי" כו', "וגבה מאד". פירוש "מאד" הוא ללא גבול, כלומר, בבחינת אין סוף (ראו גם את הנכתב על פי הזהר וישב הנזכר לעיל). וגילוי זה יהיה לעתיד לבוא.

הפסוק "הנה ישכיל עבדי... וגבה מאד" מלמד על כך: "מאד" פירושו ללא גבול, בבחינת אין סוף. גילוי זה שייך לעתיד לבוא.

והיינו ע"י אהבת ככל מאדך⁸² בבחי' הילוך בתוספת אור דבר יום ביומו וכל א' מוכרח לבא אל אמיתית שרשו ומקורו בבחי' חג"ת [חסד גבורה תפארת] דא"א הנק' בחקותי כי לא ידח ממנו נדח⁸³ ממנו ממש ממהותו ועצמותו ית'.

וזהו באמצעות אהבת "בכל מאדך", בבחינת הליכה, בתוספת אור מיום ליום. כל אחד מוכרח להגיע אל אמיתית שורשו ומקורו, בבחינת חסד, גבורה ותפארת של אריך אנפין, הנקראת "בחקותי"; שהרי "לא ידח ממנו נדח" — ממנו ממש, ממהותו ועצמותו ית'.

מגיעים לכך באמצעות האהבה "בכל מאדך", כשהאור מתווסף מיום ליום. כל נשמה חייבת להגיע לבסוף לשורשה האמיתי, שכן בלשון הפסוק: "לא ידח ממנו נדח" — מה' עצמו, ממהותו ועצמותו.

32 ואם לא בדור הזה יבא בגלגול בדור אחר ובפרט בדור דמלכא משיחא שיתעלו כללות נש"י [נשמות ישראל] בבחי' מאד

ואם לא בדור הזה, יבא בגלגול בדור אחר, ובייחוד בדורו של מלך המשיח, שבו תתרומם כללות נשמות ישראל לבחינת "מאוד".

אם נשמה אינה מגיעה לשורשה במשך חייה, היא חוזרת בדור מאוחר יותר בגלגול. בפרט, בדורו של משיח יתרוממו נשמות ישראל בכללותן לבחינת "מאוד".

כי בימות המשיח עד תחיית המתים⁸⁴ יהיה העבודה במצות מעשיות רק שיהיה שלימות העבודה וכמ"ש במ"א ע"פ אוסרי לגפן^{85,86} לכן אז יהיה גבה מאד בחקותי ממש תלכו.

כי בימות המשיח, עד תחיית המתים, תהיה העבודה במצות מעשיות, אלא שהעבודה תהיה בשלמותה, וכמו שמבואר במקום אחר על הפסוק "אוסרי לגפן". לכן אז יהיה "גבוה מאד": ממש "בחקותי תלכו".

בימות המשיח, עד תחיית המתים, עבודת ה' עדיין תהיה במצות מעשיות, אך בשלמותן, כפי שמבואר על הפסוק "אוסרי לגפן". אז תתקיים בחינת "גבוה מאד", וישראל ילכו ממש "בחקותי".

והנה מה שאמר אם בחקותי תלכו אין אם אלא לשון תחנונים⁸⁷ הכוונה בבקשה זו שלא ילכו כנסת ישראל בבחי' הילוך הנ"ל כ"א בג' חקיקות הללו

והנה, על מה שנאמר "אם בחקותי תלכו", "אין אם אלא לשון תחנונים". הכוונה בבקשה זו היא שכנסת ישראל תלך בהילוך הנזכר לעיל רק בשלוש החקיקות הללו

כפי שאמרו חז"ל, "אם" כאן הוא לשון תחנונים: ה' מבקש מישראל. בקשתו היא שכנסת ישראל תלך בדרך זו רק במסגרת שלוש ה"חקיקות" הללו.

(שהם שרש ג' אבות שהם שרש ג' מדות הקדושות אהוי"ר [אהבה ויראה] ורחמנות ושאר המדות מסתעפים מהם נצח ענף החסד שהוא האהבה כו' וכן כל המצות נמשכים מג' קוין אלו

(שהן שורש שלושת האבות, שהם שורש שלוש המדות הקדושות — אהבה, יראה ורחמים; ושאר המדות מסתעפות מהן: נצח הוא ענף של חסד, שהוא האהבה וכו'; וכן כל המצוות נמשכות משלושת הקווים הללו,

שלוש החקיקות הן שורש שלושת האבות ושלוש המדות הקדושות: אהבה, יראה ורחמים. כל שאר המדות מסתעפות מהן, למשל נצח מסתעף מחסד, וכן גם כל המצוות נמשכות משלושת הקווים הללו.

ולכן נחלקו לג' בחי' תורה ועבודה וגמ"ח [וגמילות חסדים]^{88,89} ולא בדרך אחרת זולתם כלל וזהו בחקותי שחקתי דוקא תלכו:

ולכן הן נחלקות לשלוש בחינות: תורה, עבודה וגמילות חסדים, ולא בשום דרך אחרת מלבדן כלל. וזהו "בחקותי" — בחוקים שחקתי דוקא — "תלכו".

לכן המצוות נחלקות לשלוש קבוצות: תורה, עבודה וגמילות חסדים — שלושת הדברים שעליהם העולם עומד. ה' מבקש מישראל ללכת בדרך זו ולא בשום דרך אחרת: "בחקותי", החוקים שחקק.

ושמרתם את מצוותי

33 ה ואת מצותי תשמרו.⁹⁰ פִּי השמירה כדי שיתקיים ההילוך דבכל מאדך בתפלה הוא עִי המצות שהן בחי כלים מכלים שונים לאור א"ס ב"ה וזהו ויין מלכות רב כיד המלך.⁹¹

5. "ואת מצוותי תשמרו." פירוש הדברים: השמירה, כדי שההליכה של "בכל מאדך" בתפילה תתקיים, נעשית באמצעות המצוות, שהן בחינת כלים — "כלים מכלים שונים" — לאור אין סוף ברוך הוא. זהו [פירוש] "ויין מלכות רב כיד המלך".

סעיף 5 עובר לחלקו השני של הפסוק: "ואת מצוותי תשמרו". יש לשמור ולקיים את ההליכה שבתפילה, "בכל מאדך", והדבר נעשה באמצעות המצוות, שהן כלים לאור אין סוף. הביטוי במגילה, "כלים מכלים שונים... ויין מלכות רב", רומז לכך.

פִּי עדי"מ היין שא"א לקבלו בלא כלי וכן עדי"מ האור שמאיר בפתילה שאם אין פתילה יסתלק האור.⁹² פירוש הדברים, בדרך משל: יין, שאי אפשר לקבלו בלי כלי; וכן, בדרך משל, אור המאיר בפתילה — אם אין פתילה, האור מסתלק.

אי אפשר להחזיק יין בלי כלי, ולהבה אינה יכולה להישאר דולקת בלי פתילה: כשאינן פתילה, האור מסתלק.

34 וכן עדי"מ בנפש החיונית המחיה אברי הגוף כמו כח הראיה בעין וכח השמיעה באזן שבקלקול הכלי עִי מכה וכדומה מסתלק אור הראיה מהעין והשמיעה מהאזן עדי"מ.

וכך גם, בדרך משל, בנפש החיונית המחיה את איברי הגוף: כגון כוח הראייה שבעין וכוח השמיעה שבאוזן. כאשר הכלי נפגע ממכה או כיוצא בזה, אור הראייה מסתלק מן העין וכוח השמיעה מסתלק מן האוזן, בדרך משל.

כך גם בנפש החיונית שבגוף: הראייה והשמיעה זקוקות לאיברים בריאים, ואם העין או האוזן נפגעות, הכוח מסתלק מהן.

וכך עדי"ז יובן ענין רמ"ח מ"ע [מצות עשה] רמ"ח אברים דהיינו בחי כלים דז"א לקבל המשכת האור מבחי כתר תר"ך עמודי אור.^{93, 94}

ובאותו אופן יובן ענינן של רמ"ח מצוות עשה, שהן כנגד רמ"ח איברים: בחינת הכלים של ז"א, המקבלים את המשכת האור מבחינת כתר, תר"ך עמודי אור,

רמ"ח מצוות עשה מקבילות לרמ"ח "איברים" — הכלים של ז"א, המקבלים את האור הנמשך מכתר, המכונה "תר"ך עמודי אור".

שהם תרי"ג מצות דאורייתא ושבע מצות דרבנן שיומשך ויתפשט בכלים ואברים דז"א ומשם יומשך בבי"ע ובלעדי הכלים הי' [היה] מסתלק האור כענין שנאמר כלים רקים אל תמעיטי⁹⁵ כו' וכתוב אין עוד כלי ויעמוד השמן^{96,97} כו'.

שהם תרי"ג מצוות התורה ושבע מצוות דרבנן, כדי שהאור יימשך ויתפשט בכלים ובאברים של ז"א, ומשם יימשך כבריאה, ביצירה ובעשיה. בלא הכלים היה האור מסתלק, כפי שנאמר: "כלים ריקים, אל תמעיטי" וכו', ונאמר: "אין עוד כלי — ויעמוד השמן" וכו'.

תר"ך הם תרי"ג מצוות התורה ושבע מצוות דרבנן. באמצעותן האור מתפשט בז"א ומשם בעולמות התחתונים; בלא כלים הוא היה מסתלק, כפי שהיה בנס אלישע, שבו השמן זרם רק כל עוד היו כלים ריקים למלא.

(ועמ"ש מזה בביאור ע"פ וקבל היהודים).^{98,99} וזהו ויין מלכות הוא האור שמאיר רב כיד המלך הוא בחי' היד הגדולה חסד דאריך כו'

(עיינו במה שנכתב על כך בביאור לפסוק "וקבל היהודים"). וזהו "ויין מלכות" — האור המאיר; "רב כיד המלך" — בחינת "היד הגדולה", החסד של אריך אנפין וכו'.

הקורא מופנה למאמר על הפסוק "וקבל היהודים". בפסוק, "ויין מלכות" הוא האור, ו"כיד המלך" היא "היד הגדולה" — החסד של אריך אנפין.

ועל ידי שנכנס יין זה באדם יצא הסוד ואהבה מסותרת ששרשה מבחי' האבות אשר שרשן מבחי' זו בעבר הנהר כו' כנ"ל.

וכאשר יין זה נכנס באדם, "יצא סוד", וכן יוצאת האהבה המסותרת, ששרשה מבחינת האבות, ששורשם מבחינה זו שמעבר לנהר וכו', כנזכר לעיל.

כאשר יין זה נכנס באדם, "יצא סוד", כדברי חז"ל על היין: האהבה המסותרת מתגלה, ושורשה באבות, מעבר לנהר.

אך שצריך להיות בחי' כלים מכלים שונים דתורה ומצות שבהן יומשך יין מלכות להיות רב כיד המלך. אלא שצריכה להיות בחינת "כלים מכלים שונים" של תורה ומצוות, שבהם יימשך יין המלכות ויהיה "רב כיד המלך".

אלא שהיין צריך להתקבל בכלים — "כלים מכלים שונים" של תורה ומצוות — כדי שיוכל להימשך "רב כיד המלך".

35 וזהו ואת מצותי תשמרו פי' מצוה לשון צוותא והתחברות והיינו כאשר האור נמשך בכלי אז הוא בבחי' התקשרות וצוותא אלינו משא"כ בעודו למעלה נק' חקיקה גליף גליפו וכו'.

זהו [פירוש] "ואת מצוותי תשמרו": המילה "מצווה" קשורה ל"צוותא" — חיבור והתקשרות. כלומר, כאשר האור נמשך לתוך כלי, הוא נמצא אז בבחינת קשר וחיבור עמנו; ואילו כל עוד הוא למעלה, הוא נקרא חקיקה, "חקק חקיקות" וכו'.

"מצוותי" נדרש מלשון "צוותא", חיבור. כשהאור נמשך לתוך כלי הוא נקשר ומתחבר עמנו; כל עוד הוא נשאר למעלה, הוא בבחינת "חקיקה" בלבד.

וזהו בחוקתי תלכו בתפלה בבחי' אהבה ויראה והתעוררות רחמים כו' שהם עליות עד בחי' חקיקה עליונה אורות דכתר

זהו "בחקותי תלכו": בתפילה, בבחינת אהבה ויראה והתעוררות רחמים וכו', שהן עליות עד לבחינת החקיקה העליונה — האורות של כתר;

"בחקותי תלכו" היא העלייה בתפילה, באמצעות אהבה, יראה והתעוררות רחמים, עד לחקיקה העליונה, האורות של כתר.

והיינו דוקא ע"י ואת מצותי תשמרו שהן הכלים להמשכת וגילוי אורות הנ"ל שע"י הכלי יתקיים האור והיינו כי צ"ל תמיד בחי' העלאה והמשכה כו' בחי' רצוא ושוב.¹⁰⁰

וזה נעשה דווקא על ידי "ואת מצוותי תשמרו", שהן הכלים להמשכת האורות הנזכרים לעיל ולגילויים, שכן באמצעות הכלי האור מתקיים. כלומר, צריכות להיות תמיד בחינת העלאה והמשכה וכו', בחינת "רצוא ושוב".

העלייה הזאת מתקיימת רק באמצעות "ואת מצוותי תשמרו" — הכלים שממשיכים את האורות ומגלים אותם. חייבות להיות תמיד גם העלאה וגם המשכה, "רצוא ושוב", כפי שמתאר הנביא את חיות המרכבה.

36 ועיי' ונתנה הארץ יכולה¹⁰¹ הארץ היינו בחי' מלכות דאצילות שתתן יכולה בהעלאת מ"נ [מ"יין נוקבין]

דרפ"ח ניצוצין ואח"כ ממילא יומשך בחי' ועץ השדה יתן פריה הוא המשכת מ"ד [מ"יין דוכרין]

וכך, "הארץ תיתן את יכולה": "הארץ" היא בחינת מלכות שבאצילות, שתיתן את יכולה בהעלאת מ"יין של רפ"ח הניצוצות; ולאחר מכן יימשך מאליו "ועץ השדה יתן פריה", שהיא המשכת מ"ד.

הפסוק ממשיך: "הארץ תיתן את יכולה, ועץ השדה יתן את פריה". הארץ היא מלכות דאצילות; "יכולה" הוא העלאת מ"יין — רפ"ח הניצוצות שמעלים מלמטה. בתגובה לכך מגיע "פריה" של העץ, היינו מ"ד הנמשכים מלמעלה.

והיינו שיהיה גילוי אור א"ס ב"ה להיות והתהלכתי בתוכם¹⁰² בבחי' עץ החיים שמשם יומשכו נשמות עליונות הנקראים פרי צדיק עץ חיים¹⁰³ (ועיין בזח"א [בזהר חלק א] בראשית דל"ז סע"ב [סוף עמוד ב]. עמ"ש במ"א ע"פ בן פורת יוסף¹⁰⁴ כו')

כלומר, יהיה גילוי של אור אין סוף ברוך הוא, ויתקיים "והתהלכתי בתוכם" בבחינת עץ החיים, שממנו יימשכו נשמות עליונות, הנקראות "פרי צדיק עץ חיים" (וראה בזהר, חלק א, בראשית, סוף דף לו ע"ב; ועיין כמה שכתוב במקום אחר על הפסוק "בן פורת יוסף" וכו').

תגובה זו היא גילוי של אור אין סוף, כפי שמבטיח פסוק מאוחר יותר: "והתהלכתי בתוכם", מבחינת עץ החיים. משם נמשכות נשמות עליונות, הנקראות "פרי צדיק", שהוא "עץ חיים".

ועמ"ש עוד ע"פ את שבתותי תשמרו¹⁰⁵ מענין ירידת הנשמות ממקורם ממחשבה עילאה להתלבש בגופים איך שהיא ירידה צורך עלייה למעלה מעלה כו'.

ועיין עוד כמה שכתוב על הפסוק "את שבתותי תשמרו", בעניין ירידת הנשמות ממקורן, ממחשבה עילאה, להתלבש בגופים, וכיצד ירידה זו היא לצורך עלייה למעלה מעלה וכו'.

הקורא מופנה למאמר על "את שבתותי תשמרו", המסביר כי ירידת הנשמות ממחשבה עילאה והתלבשותן בגופים היא לצורך עלייה גבוהה לאין ערוך.

ועמ"ש בד"ה ושמתי כדכד¹⁰⁶ בענין טהרה מביאה לידי קדושה וסדיה אלה מסעי^{107, 108} בענין מסעיהם למוצאיהם.¹⁰⁹

ועיין כמה שכתוב במאמר המתחיל "ושמתי כדכד", בעניין "טהרה מביאה לידי קדושה", ובסוף המאמר המתחיל "אלה מסעי", בעניין "מסעיהם למוצאיהם".

מוזכרים כאן גם המאמר על "ושמתי כדכד", העוסק בדברי חז"ל שטהרה מביאה לידי קדושה, וסוף המאמר על "אלה מסעי", העוסק ב"מסעיהם למוצאיהם".

(ועיין מענין חרות על הלוחות^{110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120} ברבות משפטים ר"פ ל"ב. כי תשא פמ"א [פרק מ"א / פרשה מ"א]. פקודי פנ"א. ובגמרא עירובין נ"ד א'. ובהר ח"ב [חלק ב'] דף פ"ד דק"יג ב'. קי"ד א'. קפ"ג א' מ"ה ע"ב. ח"א [חלק א'] דל"ז סע"ב [סוף עמוד ב] ודקל"א ב'. ח"ג [חלק ג'] ד"ו ע"ב).¹²¹

(ועיין בעניין "חרות על הלוחות" במדרש רבה, משפטים, תחילת פרק לב; כי תשא, פרק מא; פקודי, פרק נא; ובגמרא, עירובין נד ע"א; ובזהר, חלק ב, דף פד; דף קיג ע"ב; קיד ע"א; קפג ע"א; מה ע"ב; חלק א, סוף דף לו ע"ב, ודף קלא ע"ב; חלק ג, דף ו ע"ב).

סוגריים אלה מלקטים מקורות על "חרות על הלוחות" במדרש, בתלמוד וכוהר. בכמה מהם נדרשת "חרות" גם במשמעות "חירות": חירות ממלאך המוות ומשעבוד.

וצייתי את ברכתי¹²² ברכת המצות כי מצות צריכות כוונה להמשיך בהן האור וכללות הכוונה היא התפלה של כל יום כמ"ש במ"א ע"פ לא הביט און ביעקב¹²³

"וצייתי את ברכתי" — ברכת המצות. המצות צריכות כוונה כדי להמשיך בהן את האור, וכללות הכוונה היא תפילת כל יום, כפי שמוסבר במקום אחר על הפסוק "לא הביט און ביעקב".

הפסוק "וצייתי את ברכתי", שבפרשת בהר, נדרש על הברכה שמבשרים על מצווה. המצות זקוקות לכוונה כדי להמשיך בהן את האור, וכללות הכוונה היא התפילה היומית, כפי שמוסבר על הפסוק "לא הביט און ביעקב".

וזהו ענין אם בחקותי תלכו שהוא בבחינת התפלה ואחר כך ואת מצותי תשמרו כו' ודרך פרט זהו ג"כ ענין ברכות המצות:¹²⁴

וזהו ענינם של "אם בחוקותי תלכו", שהוא בבחינת התפילה, ולאחר מכן "ואת מצותי תשמרו" וכו'; ובדרך פרט, זהו גם ענין ברכות המצות.

"אם בחוקותי תלכו" היא התפילה, ולאחריה בא "ואת מצותי תשמרו". בדרך פרט, הברכה הנאמרת על כל מצווה פועלת את אותו הדבר ביחס לאותה מצווה.

בעבודה

רצונו של כל יהודי בה' מושרש למעלה מהדעת, אך בלי להתבונן בגדולת ה' הוא אינו מתגלה. בתפילה על האדם ללכת, לעלות מיום ליום באהבה, ביראה וברחמים, אל שורש נשמתו החקוק, ולא בדרך אחרת. אחר כך עליו להחזיק את האור הזה בכלי המצוות, כי בלי כלי האור מסתלק: יש לעלות תמיד ולהמשיך למטה מחדש, כאשר תפילת כל יום היא הכוונה הכללית לכל המצוות, והברכה היא הכוונה לכל מצווה בפני עצמה.

שאלות לשיחה

1. מדוע המאמר מדגיש שאותיות חקוקות אינן זהות לעצמותה הפשוטה של האבן, וכיצד הבחנה זו מתבטאת בכתר ובנשמה?
2. מדוע האותיות הכלולות במושג אינן משל מדויק, ומה מלמד התינוק שמבין אך אינו יכול לדבר על מקור האותיות?
3. מה מלמד הסיפור על משה ורבי עקיבא על ההבדל בין חכמת אצילות לחכמה הנעלמת של כתר?
4. כיצד פירוש "מעבר לנהר" כשורש הנשמה מסביר מדוע הברכה אומרת "טהורה היא" לפני "אתה בראתה"?
5. מדוע לאחר הליכת התפילה צריך לבוא קיום המצוות, ומה מוסיפים הדימויים של יין, פתילה וכלי?

מקורות והפניות

הערות

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

6 לבוש . . כמ"ש במ"א

ההערה מפנה לשני מאמרים נוספים בעניין המחשבה והדיבור כלבושי הנפש. הקטע בשיר השירים 4a, על "לריח שמניך הטובים", עוסק בתורה, שמו של הקדוש ברוך הוא, הנמשכת "מכלי אל כלי" לאורך סדר ההשתלשלות, עד שהיא מתלבשת בדברים גשמיים בעולם הזה.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת שה"ש ד, א. בלק סז, ג.

7 פסקה

7 בד"ה שחורה אני

המאמר הזה, על "אני שחורה ונאוה", מתבסס על דברי חז"ל שהתורה ניתנה כאש שחורה על גבי אש לבנה, ומחיל את אותו דפוס על העולם הבא, שנברא באות יו"ד.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש ד, ב ואילך.

8 פסקה

8 השמע לאזנך

הגמרא לומדת מהמילה "שמע" שיש לומר את קריאת שמע בקול: "השמע לאוזניך מה שאתה מוציא מפיו". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי כדי לתאר מחשבה תחתונה, שחושבת את אותן אותיות ממש שאדם מבטא בדיבורו.

Berakhot 13a:28-30 ברכות י"ג א:כ"ח-ל'

ולרבי נמי, הא כתיב "שמע" ! ההוא מבקש לקה: השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיו. ורבינו? סברי לה כמהן דאמר לא השמיע לאזנו — יצא. ולרבינו נמי הא כתיב "והיו" ? ההוא מבקש להו שלא יקרא למפרע.

But for Rabbi also it is written "Hear, O Israel" ! He requires it to establish the rule. Cause thine ear to hear what thou utterest with thy lips. And the Sages ? They agree with him who says that if one does not read [the Shema] audibly, he has still fulfilled his obligation. But for the Sages also it is written "And these words shall be" ! They require it to establish the rule that one must not read [the sentences of the Shema] out of order.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יג, א.

9 פסקה

9 פתוחי חותם

הערת קה"ת מפנה לExodus 21:13 למילים האלה.

Exodus 21:13 שמות כ"א:י"ג

הערת קה"ת

שמות כא, יג.

2 פסקה

1 "אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם". המאמר מפרש את ה"הליכה" כעליית הנשמה, ואת "בחוקותי" כאותיות חקוקות.

Leviticus 26:3 ויקרא כ"ו:ג'

אם יִבְחֲקֵנִי תִלְכּוּ וְאֶת-מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

2 "והלכות מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלוחות". אדמו"ר הזקן רואה באותיות החקוקות שבלוחות דגם לאותיות המאוזנות עם החומר שבו הן חקוקות.

Exodus 32:16 שמות ל"ב:ט"ז

וְהִלָּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹקִים הֵמָּה וְהַמִּכְתָּב מִכְתָּב אֱלֹקִים הוּא חֲרוּת עַל-הַלָּחָת:

And the tables were the work of G-d, and the writing was the writing of G-d, graven upon the tables

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 פסקה

3 שהנפש מלאה אותיות

שם מסביר אדמו"ר הזקן שכל הדברים נבראו באמצעות האותיות של עשרת המאמרות, וגם נפש האדם מלאה אותיות, משום שה' "נפח באפיו נשמת חיים", כלומר נשף בו מרוח פיו; באמצעות האותיות הוא מביא הכול לידי קיום. עוד הוא מוסיף שכאשר אדם קרא שמות לבעלי החיים, הוא המשיך בהם את שמותיהם — צירופי האותיות שבאמצעותם נבראו.

הערת קה"ת

ראה לקמן פ' נשא כו, ב. וראה באוה"ת תבוא ע' תתרלב.

4

ויהי האדם לנפש חי'

"ויוצר הוי' אלקים את האדם עפר מן האדמה, ויפח באפיו נשמת חיים, ויהי האדם לנפש חיה". אדמו"ר הזקן מצטט פסוק זה, יחד עם תרגומו של אונקלוס, כדי להראות שהנשמה מלאה באותיות.

Genesis 2:7 בראשית ב':ז'

וַיִּצְרֵה ה' אֱלֹקִים אֶת-הָאָדָם עֹפָר מִן-הָאֲדָמָה וַיִּפֹּחַ בְּאַפּוֹ נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:

Then the L-RD G-d formed man of the dust of the ground, and breathed into his nostrils the breath of life; and man became a living soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, ז.

5 לרוח ממללא

אונקלוס מתרגם "נפש חיה" כ"רוח ממללא", ובכך מזהה את חיות הנשמה האנושית עם כוח הדיבור שלה.

Onkelos Genesis 2:7 תרגום אונקלוס על בראשית ב':ז'

וַיִּבְרָא יי' אֱלֹקִים יֵת אָדָם עֹפָרָא מִן אֲדָמָתָא וַנִּפֹּחַ בְּאַפּוּהִי נִשְׁמָתָא דְחַיִּי וַהֲוֹת בְּאָדָם לְרוּחַ מְמַלְלָא:

10 אותיות מחשבה ודבור הנק' לאה ורחל

ההערה מפנה ללקוטי תורה, מצורע 24c, שם מובאים המקורות לכך שמחשבה ודיבור נקראים לאה ורחל.

הערת קה"ת

נסמן לעיל (מצורע) כד, ג.

פסוקה 11

11 שמבטא אותיות והנקודות הוא למעלה מהשכל המושג ומובן אלא משכל הנעלם וקדמות השכל שבנפש המדברת

באיגרת זו, על הפסוק "יועש דוד שם", מסביר אדמו"ר הזקן שההגייה של אותיות ותנועות אינה נובעת משכל מושג, אלא מן השכל הנעלם והקדום של הנפש המדברת; לכן תינוק שמבין הכול עדיין אינו מסוגל לדבר. המאמר מצטט אותה כמעט מילה במילה.

Tanya, Iggeres HaKodesh 5:5-6 תניא, אגרת הקדש ה':ה-ו'

... ולא לפתוח כלל וכלל. ואין להאריך בדבר הפשוט ומובן ומושקל לכל משכיל, שמבטא האותיות והנקודות הוא למעלה מהשכל המושג ומובן, אלא משכל הנעלם וקדמות השכל שבנפש המדברת, ולכן אין התינוק יכול לדבר, אף שמבין הכל: אף האותיות הן בבחינת חומר וצורה, הנקרא פנימית וחיצונית, כי הגם שמקורן הוא מקדמות השכל ורצון הנפש, זו היא בחינת צורת שינוי המבטא שבכ"ב אותיות, אבל בחינת החומר וגוף התהוותו, ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

פסוקה 12

12 שמקורן הוא מקדמות השכל ורצון הנפש

באיגרת הקודש נאמר שמקור האותיות הוא "השכל הקדום והרצון של הנפש", ושוחי צורתן של עשרים ושתיים האותיות, להבדיל מחומרן. המאמר משתמש באותן מילים ביחס לאותיות החקוקות בנפש.

Tanya, Iggeres HaKodesh 5:6 תניא, אגרת הקדש ה':ה-ו'

אף האותיות הן בבחינת חומר וצורה, הנקרא פנימית וחיצונית, כי הגם שמקורן הוא מקדמות השכל ורצון הנפש, זו היא בחינת צורת שינוי המבטא שבכ"ב אותיות, אבל בחינת החומר וגוף התהוותו, והוא בחינת חיצינותו, הוא ההכל היוצא מהלב, שממנו מתהווה קול פשוט היוצא מהגרון, ואחר כך נחלק לכ"ב הברות, וביטוי כ"ב אותיות בה מוצאות הדיעות: אחה"ע מהגרון, גיכ"ק מהחיה כו'. ומבטא ההכל הוא אות ה' "אֶתָּא קְלִילָא כו'", והוא מקור החומר ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

פסוקה 14

13 אין אומר ואין דברים

"אין אומר ואין דברים, בלי נשמע קולם". אדמו"ר הזקן משתמש במילים האלה: בלי הנשמה לא היה דיבור כלל.

Psalms 19:4 תהילים י"ט:ד'

אידיאמר ואין דברים בלי נשמע קולם:

There is no speech, there are no words, neither is their voice heard.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14 כל אות שאין גויל מקיף מדי רוחותיה פסול

התלמוד פוסק שכל אות שאין לה קלף המקיף אותה מארבעת צדדיה פסולה. אדמו"ר הזקן מביא את ההלכה כסימן נוסף לכך שהאות הכתובה תלויה בקלף שלה.

Menachot 29a:17-18 מנחות כ"ט א:י"ז-י"ח

אמר רב יהודה אמר רב לא נצרכה אלא לקוצה של יוד והא נמי פשיטא אלא לכאידיך דרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב כל אות שאין גויל מוקף לה מארבע רוחותיה פסולה אמר אשיאן בר נדבך משמיה דרב יהודה ניקב תוכו של ה"י כשר יריכו פסול א"ר זירא לדידי מפרשה לי מיניה דרב הונא ורבי יעקב אמר לדידי מפרשה לי מיניה דרב יהודה ניקב תוכו של ה"י כשר יריכו אם נשתיר בו כשיעור אות קטנה כשר ואם לאו פסול

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

15 שימני כחותם

"שימני כחותם על לבך, כחותם על זרועך". הפסוק מפנה למאמר אחר, שבו מוסברת ההלכה הזאת, שלפיה הקלף מקיף כל אות.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח':ו'

שימני כחותם על-לבך כחותם על-זרועך כיעצה כמות אהבה קשה כשאל קנאה רשפיה רשפי אש שלהבתיה:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm;
For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave;
The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the
L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 15

16 בדבר ה' שמים נעשו

"בדבר ה' נעשו השמים, וברוח פיו כל צבאם". הפסוק הוא המקור הקלאסי לכך שה' בורא באמצעות דיבור, כלומר באמצעות אותיות.

Psalms 33:6 תהילים ל"ג:ו'

בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל-צבאם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the
host of them by the breath of His mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 16

17 מ"ש . בריש הרמנותא דמלכא

במאמר על "זאת חוקת התורה", אדמו"ר הזקן מפרש את "חקק חקיקות" שבזוהר כחקיקה, שכן התרגום מתרגם את "וחרת עליהם חריטת" באותו שורש. הוא מדמה זאת לאותיות שנחקקו באבן יקרה ומאירה: במקום החקיקה האבן זוהרת מעט פחות, אך החקיקה היא בתוך האבן עצמה.

הערת קה"ת

ראה לקמן פי חוקת נט, ג. ביאה"ו לצ"צ ע' שצח ואילך.

18 כעצם השמים לטוהר

"ויראו את אלקי ישראל, ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר". המילה "טוהר" מסבירה את המונח "טהירו" שבזוהר — האור העליון.

Exodus 24:10 שמות כ"ד:י'

וַיֵּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רִגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לְבֶנֶת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטָהָר:

and they saw the G-d of Israel; and there was under His feet the like of a paved work of sapphire stone, and the like of the very heaven for clearness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כד, י.

19 איהו וגרמוהי חד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה.

20 איהו וגרמוהי חד

תיקוני זוהר אומר שבעשר ספירות דאצילות "הוא וכליו אחד", בשונה מספירות דבריאה. אדמו"ר הזקן מקבל זאת, ובכל זאת מדמה את ספירות דאצילות לאותיות כתובות ביחס לכתר.

Tikkunei Zohar 3b:9-10 תיקוני זוהר ג' ב:ט-י'

דְּעֵשֶׁר סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת מְלָכָא בְּהוֹן, אִיהוּ וְגִרְמָיָהּ חַד בְּהוֹן, אִיהוּ וְחִיּוּיָן חַד בְּהוֹן, מַה דְּלֹא הָכִי בְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּבְרִיָּאָה, דְּלֹא אֵינֶנּוּ וְחִיּוּהוֹן חַד, לֹא אֵינֶנּוּ וְגִרְמִיָּהוֹן חַד. וְעַלְתָּ עַל כָּלָא הוּא נִהְיָר (נ"א נחית) בְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת, וּבְעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּבְרִיָּאָה, וְנִהְיָר בְּעֵשֶׂר כְּתוּת דְּמִלְאָכָא, וּבְעֵשֶׂר גְּלַגְלֵי דְּרִקְעָא, וְלֹא אֲשַׁתְּנִי כָּל אֶתְרָא.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

21 בביאור ע"פ וכעצם השמים לטהר

זהו הביאור שאליו מפנה כאן הטקסט. שם מוסבר ש"עצם השמים" הם אותיות שם מ"ה, המגיעות עד אור הזוהר העליון; לפי עמק המלך, בחינה זו למעלה מאדם קדמון, כפי שאומר הזוהר: "חקק חקיקות באור הזוהר העליון", ואילו לפי רבי חיים ויטאל היא אדם קדמון עצמו.

הערת קה"ת

תו"א עה, ג. נתבאר בארוכה באוה"ת בלק ע' תתקסו. אוה"ת ענינים ע' קסב.

22 מחלוקת המקובלים . . בפרדס שער ג'

ההערה מפנה לאסופה זו של מאמרי אדמו"ר הזקן בעניין המחלוקת בין המקובלים אם למנות את כתר בין הספירות.

הערת קה"ת

ראה מאמרי אדה"ז — ענינים ע' קצא. סה"מ תרס"ו ע' קמה.

23 בע"ה שער מ"א פ"ג

לאחר שהיא מציינת ש"שער מ"א" שבמאמר הולך לפי מספור דפוס שקלוב (שער מ"ב בדפוסים כיום), ושבמקום "פרק ג'" צריך להיות "פרק א'", ההערה מפנה לאור התורה על בלק, שבו נדונה בהרחבה דעת האריז"ל שכתר הוא ממוצע.

הערת קה"ת

בדפוס שקלאוו תר"ס. [לפננו שער מ"ב] צ"ל פ"א ולא פ"ג [כ]. בארוכה ראה אוה"ת בלק ע' תתקסו.

24 האצילה את הבחי' הב' שבו שהוא שרש כל י"ס הנאצלים

האריז"ל מסביר שכתר הוא ממוצע בין המאציל לנאצל: הדרגה התחתונה של אין סוף מאצילה דרגה שנייה, שבה מצוי שורש כל הנאצלים, ושתי הדרגות — עתיק ואריך אנפין — נקראות יחד כתר. המאמר מצטט זאת משער 41, פרק 3: מספר השער הוא לפי דפוס שקלוב (שער 42 במהדורות הנוכחיות), והערת קה"ת מתקנת את הפרק לפרק 1.

Sefer Etz Chaim 42:3 עץ חיים מ"ב:ג'

... בחי' דיצירה מלבישין לבריאה וג' בחי' דעשיה מלבישין ליצירה. ונמצא גופות דעשיה מלבישין כל הבחי' כולם ועליהם קליפות דאצי' ועליהן קליפין דבריאה ועליהן קליפין דיצירה ועליהם קליפין דעשיה ועליהם מלבישים לבושי והיכלות קדושה דעשיה ועליהן לבושי והיכלי קדושה דיצירה כו' עד לבושי והיכלי דא"ק זהו הנלע"ד עתה ויש פ"י ב' והוא שאין הקליפה מקיפין כל האצילות אלא ע"ד שרחל יוצאת מאחורי ז"א ונפרדת ממנו כך הקליפה דאצילות הוא כדמיון אדם א' בלעיל עומד אחורי אדם דקדושה דאצילות וכשעולה הקדושה דבריאה באצילות אז הקדושה מלבשת לקדושה וקליפה דבריאה מקפת לקליפה

...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

25 כתר והיא בחי' הממוצע

ההערה אומרת שבכתב היד הזה נמצא ביאור נרחב יותר לכתר כממוצע, ושמקומו כאן. כתב היד כולל את המאמר המתחיל "להבין מ"ש בעץ חיים דכתר הוא ממוצע", שנדפס במאמרי אדמו"ר הזקן: ענינים, עמ' 191.

Song of Songs 7:4 שיר השירים ז:ד'

שְׁנֵי שָׁדַיִךְ כְּשְׁנֵי עֶפְרַיִם תְּאֻמֵּי צִבְיָה:

Thy two breasts are like two fawns that are twins of a gazelle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ביאור יותר בזה ע' ביכעל פערטעל קכו, ב ושייכו לכאן וד"ל [כ]. [המסומן בספריית כ"ק אדמו"ר במס' 499 שם נמצא ד"ה להבין מ"ש בע"ה דהכתר הוא ממוצע, שנדפס בס' מאמרי אדה"ז-ענינים ע' קצא, וראה בהנסמן בהמ"מ שם]. ראה לקמן ש"ש ז, ד ואילך. אוה"ת וישב כרך-ו ודף תתרפ"ה, א. אוה"ת יתרו ע' תתלט ואילך. ד"ה וילך תרס"ו ע' קסה ואילך. וראה בד"ה תקעו תרס"ג ע' לא למה צריכים ממוצע.

26 ע"ס הגנוזות . . הגאונים

ההערה מפנה ללקוטי תורה, בהעלותך לו ע"א, שבו מובאים המקורות לעניין "עשר ספירות הגנוזות" של הגאונים.

הערת קה"ת

ראה הנסמן לקמן (בהעלותך) לו, א.

27

משה, לאחר שהראו לו את תורתו של רבי עקיבא ואו את מיתתו על קידוש השם, שואל: "זו תורה וזו שכרה?" ונענה: "שתוק, כך עלה במחשבה לפניי". אדמו"ר הזקן מביא את הסיפור כדי להראות שיש טעם שלמעלה מחכמת האצילות.

Menachot 29b:5 מנחות כ"ט ב:ה'

חזר ובא לפני הקב"ה אמר לפניו רבונו של עולם יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה ע"י אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני אמר לפניו רבונו של עולם הראיתני תורתו הראני שכרו אמר לו חזור [לאחורך] חזר לאחוריו ראה ששוקלין בשרו במקולין אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו שכרה א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

28 שתוק כך עלה במחשבה

ההערה מפנה לביאוריו של אדמו"ר האמצעי על הזוהר, לעניין פירוש המילים "שתוק, כך עלה במחשבה".

הערת קה"ת

ראה בביאורו לאדה"א מז, א.

29 נובלות ואחוריים דח"ע

באיגרת המתחילה "עוטה אור כשלמה" כותב אדמו"ר הזקן שהשגתו של משה הייתה ב"אחוריים" של חכמה, במובן של "נובלות חכמה שלמעלה תורה". המאמר מצטט זאת ביחס למדרגת התורה שבכתב.

Tanya, Iggeres HaKodesh 19:2 תניא, אגרת הקדש י"ט:ב

אָבֵל לְמַעַל מְנַצְחֵי הַדִּינִים מְלָכֹת לֹא הָיְתָה לוֹ שׁוּם הַשְׁגָּה בְּפִנְיֹתָיו, כִּי אִם בְּבָחִינַת אַחֲרָיִים דְּחֻקֵּי הַמְּלֻכָּשִׁים בְּבִינָה, הַמְּלֻכָּשִׁת וּמַתְפָּשֻׁת תּוֹךְ פְּנִימִיּוֹת דְּנֻצְחֵי הַדִּינִים מְלָכֹת, בְּסוּד "נוֹבְלוֹת חֻקָּה שְׁלֻמָּעֵלָה – תּוֹרָה", שֶׁהִיא בְּבָחִינַת "זַעִיר אֲנָפִין", וּכְדֻכְתִּיב: "וְרָאִיתָ אֶת אַחֲרָיִ, וּפְנֵי לֹא יֵרָאוּ", עֵינֵי שֶׁם וּבְשֶׁעַר הַנְּבוּאָה פָּרָק א'.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

30 באגה"ק — חכמה

ההערה מפנה להערה של הרבי הרש"ב, שנדפסה קודם לכן בתוספות, בעניין איגרת הקודש ומדרגת החכמה שממנה נובעת התורה שבכתב.

הערת קה"ת

ראה לעיל בהוספות יח, ג הערת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע.

31 ויש — יומין

ההערה מפנה למאמר על פרשת ברכה, שבו עתיק יומין מתואר כמדרגה הנמוכה ביותר של אין סוף שבתוך כתר.

הערת קה"ת

ועי' ברכה לקמן צט, א [כ].

32

מילות הפתיחה של הזוהר על בראשית: בראשית רצונו של המלך חקק חקיקות באור העליון. אדמו"ר הזקן מפרש חקיקה זו כהתהוות כתר, עתיק יומין ואריך אנפין.

Zohar, Bereshit 1:1-2:7 ספר זוהר, בראשית א':א-ב':ז

פסקה 20

33 לאו מכל אינון מדות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה.

34 לאו מכל אינון מדות איהו כלל

בתפילתו של אליהו ("פתח אליהו"), המובאת בהקדמה לתיקוני זוהר, מתואר ה' כמי שאינו אף אחת מן המידות הללו כלל. אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי להראות שספירות האצילות אינן עצמותו של ה'.

Tikkunei Zohar 17b:5-7 תיקוני זוהר י"ז ב:ה-ז

אבל לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין. ולא משפט ידיע' דאיהו רחמי ולא מכל אלן מדות כלל. קום רבי שמעון ויתחדשון מלין על ירך דהא רשותא אית לך (נ"א אתיהיב לך) לגלגא רזין טמירין על ירך מה דלא אתיהיב רשו לגלגא לשום בר נש עד כען. קם רבי שמעון פתח ואמר לך יי הגדולה והגבורה וכו'

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

35 וח"ע כעשיי גופנית נחשבת אצלו ית'

בפרק 2 בתניא נאמר שהאין סוף נעלה כל כך מחכמה, בינה ודעת, עד שעצם הווייתו "נחשבת כעשייה גופנית אצלו ית", כפי שנאמר: "כולם בחכמה עשית". Shaar HaYichud VebaEmunah, chapter 9, מסביר את אותו פסוק: החכמה, ראשית המחשבה, היא סוף המעשה לפני ה'.

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מַה־רַבּוּ מַעֲשֵׂי־ה' כָּל־מַחְכְּמָה עָשִׂיתָ מְלָאָה הָאָרֶץ קִנְיָנָהּ:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

כמ"ש כולם בחכ' עשית (תהלים קד, כד). ראה תניא ח"א פ"ב בהגהה. ח"ב פ"ט. ועוד.

פסקה 22

36 ע"פ זאת חקת התורה

שם אדמו"ר הזקן מפרש את "חוקת התורה" כחקיקה: התורה בשורשה ומקורה היא בדרגת אותיות חקוקות, הנעלית מדרגת התלבושות בדרגה הנקראת אותיות כתיבה, התורה שבכתב. הוא משתמש באותו דימוי של אותיות דיו על קלף לבן: בתחילה הן זרות לו, עד שהן נכתבות ונעשות דבר אחד עמו.

הערת קה"ת

לקו"ת חקת נו, א.

פסקה 23

37 ה' בחכמה

"הוי' ייסד את הארץ בחכמה; כונן שמים בתבונה." אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי ללמד על הארת אין סוף, הוי', השורה בחכמה, מקור התורה.

Proverbs 3:19 משלי ג:י"ט

ה' בְּחֻכְמָה יִסַּד־אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם תְּבוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ג, יט.

38 בביאור ע"פ ועשית ציץ

הערת קה"ת מצטטת את הנקודה המבוארת שם: "כי חכמה היא בחינת ברק המבריק ואין לו צורה כלל; ורק בינה היא דבר המוגדר, ושייך בה בחינת אותיות". לכן התורה נעשית לאותיות רק בבניה.

הערת קה"ת

תו"א פד, א "כי הרי החכמה היא בחי' ברק ואין בה שום תמונה, רק בינה היא יש ושייך בה בחי' אותיות".

39 ועשית ציץ

"ועשית ציץ זהב טהור, ופתחת עליו פתוחי חותם, קודש להוי'". הפסוק מציין את המאמר בתורה אור שבו מוסבר מקור האותיות בבניה.

Exodus 28:36 שמות כ"ח:ל"ו

וְעָשִׂיתָ צִיץ זָהָב טָהוֹר וּפְתַחְתָּ עָלָיו פְּתוּחֵי חֹתֶם קֹדֶשׁ לַיהוָה

And thou shalt make a plate of pure gold, and engrave upon it, like the engravings of a signet: HOLY TO THE L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 24

40 נהר היוצא מעדן

"ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן". אדמו"ר הזקן מפרש שעדן הוא חכמה, ונהר הוא בינה, שממנה נובעים חמישים ושלושה (ג'יף) חלקי התורה.

Genesis 2:10 בראשית כ"י:

וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רְאשִׁים:
And a river went out of Eden to water the garden; and from
thence it was parted, and became four heads

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41 איהו וגרמוהי חד בהון

בתיקוני זוהר נאמר שבעשר ספירות דאצילות "איהו וגרמוהי חד בהון". ואף על פי כן, אותיות התורה שכתב הן כלים, ונמצאות למטה מן האותיות החקוקות בלוחות.

Tikkunei Zohar 3b:9-10 תיקוני זוהר ג' ב:ט"י

דְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת מְלָכָא בְּהוֹן, אִיהוּ וְגִרְמִיָּה חַד בְּהוֹן, אִיהוּ וְחִייוֹ
חַד בְּהוֹן, מַה דְּלֹא הָכִי בְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּבְרִיאָה, דְּלֹא אִינוּ וְחִייוֹהוֹן חַד,
לֹא אִינוּ וְגִרְמִיָּהוֹן חַד. וְעַלְתָּ עַל כָּלָא הוּא נְהִיר (נ"א נחית) בְּעֵשֶׂר
סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת, וּבְעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּבְרִיאָה, וְנְהִיר בְּעֵשֶׂר כְּתוֹת
דְּמִלְאָכָא, וּבְעֵשֶׂר גְּלַגְלֵי דְרִקְיעָא, וְלֹא אֶשְׁתַּנִּי בְּכָל אֶתֶר.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

42 וברכות נשא פ"ג . תרי"ג אותיות יש

ההערה מפנה למאמר זה של הרבי הרש"ב כמקור למניין אותיות עשרת הדיברות שבמדרש.

הערת קה"ת

ראה ד"ה ויחי יעקב תרמ"ד ע' רכא.

43 אותיות יש מן אנכי עד אשר לרעך ושבעה יתירות כנגד שבעה ימי

בראשית

המדרש מונה 613 אותיות בעשרת הדיברות, מ"אנכי ועד "אשר לרעך", כנגד תרי"ג מצוות, ועוד שבע אותיות כנגד שבעת ימי בראשית. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שהסך הכולל, 620, הוא הגימטריה של כתר.

Bamidbar Rabbah 13:16 במדבר רבה י"ג:ט"ז

פסקה 25

44 תלת קשרין אינון

הזוהר מלמד ששלוש בחינות קשורות זו בזו: הקדוש ברוך הוא, התורה וישראל. אדמו"ר הזקן מסיק ששני סוגי האותיות שבתורה מצויים גם בכל נשמה.

Zohar, Achrei Mot 49:296-50:305 ספר זוהר, אחרי מות מ"ט:רצ"ו-
נ"ש"ה

And Israel themselves are in two grades, corresponding to the two grades of the Torah, the disclosed and the undisclosed. To all who have been circumcised and stamped with the holy impress, we impart those things in the Torah which are on the surface, the letters and the plain contents and the precepts, and no more. This is indicated in the words, "He telleth his words to Jacob

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

45 נשמה שנתת בי טהורה היא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת השחר.

46 נשמה שנתת בי טהורה היא

הגמרא מביאה את הברכה שאומרים עם היקיצה: "אלוקי, הנשמה שנתת בי טהורה היא; אתה יצרת אותה בי, אתה נפחת אותה בי". אדמו"ר הזקן שואל מדוע "טהורה" נאמר לפני "אתה יצרת אותה".

Berakhot 60b:4 ברכות ס' ב:ד'

כִּי מִתְעַר אֹמֵר: "אֱלֹקֵי, נִשְׁמָה שְׁנַתָּת בִּי טְהוֹרָה. אֶתָּה יִצְרָתָה בִּי, אֶתָּה
נִפְחָתָה בִּי, וְאֶתָּה מְשַׁמְרָה בְּקִרְבִּי, וְאֶתָּה עֲתִיד לִישְׁלָה מִמֶּנִּי וּלְהַחְיֶיהָ
בִּי לְעֵתִיד לְבָא. כָּל זְמַן שֶׁהַנִּשְׁמָה בְּקִרְבִּי מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹקֵי
וְאֱלֹקֵי אֲבוֹתַי, רַבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים, אֲדוֹן כָּל הַנִּשְׁמוֹת. בְּרוּךְ אַתָּה ה',
הַמְחְיֶה נִשְׁמוֹת לְפָנֶיךָ מֵתִים".

When he awakens he says : "O my G-d, the soul which Thou
hast given me is pure. Thou didst create it within me, Thou
didst breathe it into me, Thou preservest it within me, and
Thou wilt take it from me, but wilt restore it unto me here-
after. So long as the soul is within me, I will give thanks unto
Thee, O L-rd my G-d and G-d of my fathers, Sovereign of all
worlds, L-rd of all souls. Blessed art Thou, O L-rd, Who
... restorest souls unto dead

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A.
Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

47 והענין יובן בהקדים

מכאן ואילך מציינת ההערה להשוות למאמר של הרבי הרש"ב על אותו פסוק מספר יהושע.

הערת קה"ת

מכאן ראה ד"ה ויאמר יהושע תרנ"ז ע' ס' ואילך.

48

"ויאמר יהושע אל כל העם: כה אמר הוי' אלקי ישראל: מעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם, תרה אבי אברהם ואבי נחור". אדמו"ר הזקן מפרש את "מעבר הנהר" כשורש האבות שלמעלה מבינה.

Joshua 24:2 יהושע כ"ד:ב'

וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־הָעָם כֹּה־אָמַר ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַנָּהָר יֵשְׁבוּ
אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תֵּרַח אָבִי אֲבִרָהָם וְאַבִּי נְחוֹר וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹקִים אֲחֵרִים:

And Joshua said unto all the people: "Thus saith the L-RD,
the G-d of Israel: Your fathers dwelt of old time beyond the
River, even Terah, the father of Abraham, and the father of
Nahor; and they served other gods

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49 ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ

כנען

"ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען". המאמר מפרש זאת כהמשכת האבות משורשם אל אצילות והעולמות התחתונים.

Joshua 24:3 יהושע כ"ד:ג'

וְאֶקַח אֶת־אֲבִיכֶם אֶת־אֲבִרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר וְאוֹלַךְ אוֹתוֹ בְּכָל־אֶרֶץ כְּנַעַן
וְאֲבִרָהָם אֶת־יָרְעוּ וְאֶת־יִלּוֹ אֶת־יִצְחָק:

And I took your father Abraham from beyond the River, and
led him throughout all the land of Canaan, and multiplied
his seed, and gave him Isaac

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50 וכי כל ישראל לא ידעו זה

הזהר שואל על דברי יהושע, "וכי כל ישראל לא ידעו זאת, וכל שכן יהושע?", ומשיב שכל התורה נסתרת ונגלית. אדמו"ר הזקן מסביר שהמשמעות הנסתרת היא שורש ישראל במחשבה הסתומה.

Zohar, Emor 35:171-38:188 ספר הזהר, אמור ל"ה:קע"א-ל"ח:קפ"ח

Imagine a king who had an only son whom he united in marriage to a noble lady. What did his mother do? All that night she spent in her storeroom, and she brought forth therefrom a noble crown set with seventy precious stones to crown him with; she brought forth silken garments and clad him therewith and adorned him royally. Then she went to the bride and saw how her maidens were arranging her crown and her garments and her jewels. She said to them: I ... have prepared a bath

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

51 ויתירץ בזה"ק

ההערה מביאה את תשובת הזהר כפי שמצטט אותה הרבי הרש"ב שם: הפסוק מספר על הטובה הגדולה שעשה הקב"ה עם ישראל, כשבחר בהם באמצעות האבות והפך אותם למרכבה קדושה ועליונה לכבודו.

הערת קה"ת

"ותירץ שמודיע לנו בזה דטיבו סגי עבד קוב"ה בישראל דאיתרעי בהוא באבהתא ועבד לו רתיכא קדישא עילאה ליקריי כו" — סה"מ תרנ"ז ע"ס.

52 במחשבה — כדלעיל באריכות

ההערה מזהה את הביטוי "כפי שהתבאר לעיל בהרחבה" עם סעיף 3 במאמר הזה, שבו מוסבר "דום, כך עלה במחשבה" באמצעות החכמה הסתומה (פסקאות 16-19).

הערת קה"ת

פ"ג [כ].

53 עלו במחשבה מבחי" מחשבה סתימאה

לפי ההערה, הרבי הרש"ב מסביר שם בהרחבה כיצד "עלו במחשבה" מתייחס למחשבה הסתומה.

הערת קה"ת

נתבאר באריכות בסה"מ תרנ"ז שם ע"ס ד ואילך.

54 ישראל עלו במחשבה

ההערה מביאה את דברי הרבי שם: חז"ל אומרים שישראל "עלו" במחשבה, ולא רק "היו" במחשבה; כלומר, בתוך המחשבה עצמה ישראל נמצאים בבחינתה הנעלית ביותר.

הערת קה"ת

"עלו דוקא, שאינו אומר היו במחשבה, כ"א עלו במחשבה היינו שבבחינת המחשבה גופא הם בבחי" היותר נעלה שבמחשבה" — ד"ה ויאמר יהושע תש"כ (הנחה).

55 ישראל עלו במחשבה

המדרש מונה דברים שקדמו לכריאת העולם, מהם שנבראו ומהם ש"עלו במחשבה", וביניהם ישראל. אדמו"ר הזקן מפרש את "עלו במחשבה" כשורש הנשמות במחשבה הסתומה של אריך אנפין.

Bereshit Rabbah 1:4 בראשית רבה א:ד

... "ה' קנני ראשית דרכו" כסא הכבוד מגין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח, עלו במחשבה להבראות האבות מגין שנאמר (הושע ט, י'): "כענבים

במדבר וגו' ישראל מגין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קנית קדם" בית המקדש מגין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום מראשון וגו'" שמו של משיח מגין שנאמר (תהלים עב, יז): "יהי שמו לעולם וגו' [לפני שמש יגון שמו]" רבי אהבה ברכי זעירא אמר אף התשובה שנאמר (שם צ, ב) "בטרם הרים יולדו" ואותה השעה (שם, ...

In the beginning, G-d created" – six items preceded the "creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from ... ,eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

פסקה 26

56 נהר היוצא מעדן

"ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן". עדן הוא חכמה, והנהר הוא בינה, הנמשכת כורם מחשבה שאינו פוסק.

Genesis 2:10 בראשית ב:י

ונהר יצא מעדן להשקות את־הגן ומשם יפרד ויהי לארבעה ראשים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

57 ובפרדס בעה"כ ערך מחשבה

ההערה אומרת שהערך "מחשבה" בפרדס המצוטט כאן הועתק באור התורה, בראשית, כרך 4.

הערת קה"ת

נעתק באוה"ת בראשית-ד דף תשמ, ב.

פסקה 27

58 כמ"ש במ"א בענין עד הגל

על פי ההערה, בסידור נדונה שם ההפרדה בין בחינת "הלובן העליון" (לבן, שפירוש שמו הוא לבן) לבין יעקב, אדון האצילות.

הערת קה"ת

סדור עם דא"ח דש, ד. בהפסק שבין בחי" לובן העליון ליעקב בעל האצ"י.

59 עד הגל

"הגל הזה עד, והמצבה עדה, שלא אעבור אליך את הגל הזה." גל הגבול של לבן נדרש כפרגוד המפריד בין אריך אנפין לאצילות.

Genesis 31:52 בראשית ל"א:נב

עַד הַגֵּל הַזֶּה וְעַד הַמִּצְבָּה אֲסִי־אֲנִי לֹא־אֵעָבֵר אֵלֶיךָ אֶת־הַגֵּל הַזֶּה וְאֲסִי אֶת־הַמִּצְבָּה אֵלַי אֶת־הַגֵּל הַזֶּה וְאֶת־הַמִּצְבָּה הַזֹּאת לְרָעָה:

This heap be witness, and the pillar be witness, that I will not pass over this heap to thee, and that thou shalt not pass over this heap and this pillar unto me, for harm

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 דאברהם יצחק ויעקב . חג"ת דא"א

ההערה מפנה למקורות המובאים באנציקלופדיה זו של מושגי חב"ד, בנוגע לאבות כחסד, גבורה ותפארת שבאריך אנפין.

הערת קה"ת

ראה בהנסמן בספר הערכים-חב"ד כרך א ע"י.

פסקה 28

61 טורי נהורא וטורי חשוכא

הזוהר מתאר הר של חושך והר של אור. אדמו"ר הזקן מפרש את הרי האור כמדות שגולדות מן הבינה, ואת הרי החושך כאהבה שלמעלה מן ההבנה.

Zohar, Pinchas 104:696-105:706 ספר הזוהר, פנחס ק"ד:תרצ"ו-ק"ה:תש"ו

62 טורי נהורא וטורי חשוכא הנוכח בזהר

מלבד הזוהר עצמו, ההערה מפנה לדיון בהרי האור ובהרי החושך בהמשך לקוטי תורה, שיר השירים.

הערת קה"ת

ח"ג רמט, ב. ועל"ק בשה"ש טו, ג. [כ].

63 שלמעלה — ג' ידות

שם מקבילים את שלוש הידות לשלוש משפחות הלויים: היד הגדולה, "רב חסדי", לעבודת בני גרשון; היד החזקה, "שמאלו תחת לראשי", לבני מררי; והיד הרמה, מלשון רוממות, לבני קהת שנשאו את הארון ואת הלוחות.

הערת קה"ת

ראה לקמן פי' נשא כא, ב בארוכה.

64 יד הגדולה

"יורא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים". זו הראשונה מבין שלוש ה"ידיים".

Exodus 14:31 שמות י"ד:ל"א

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־יְדֵי הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיֵּיבֶאוּ הָעָם אֶת־ה' וַיֹּאמְרוּ בְּה' וּבְמֹשֶׁה עָבָדוּ:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יד, לא.

65 יד החזקה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם ו, א.

66 יד החזקה

"עתה תראה אשר אעשה לפרעה, כי ביד חזקה ישלחם". זו השנייה מבין שלוש ה"ידיים".

Exodus 6:1 שמות ו':א

וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה עֲתָה תֵּרָאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לַפְּרָעָה כִּי בְיַד חֲזָקָה יִשְׁלַחֶם וּבְיַד חֲזָקָה יִגְרָשֶׁם מֵאֶרֶצוֹ:

And the L-RD said unto Moses: 'Now shalt thou see what I will do to Pharaoh; for by a strong hand shall he let them go, and by a strong hand shall he drive them out of his land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 יד הרמה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם יד, ח.

פסקה 29

68 ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען

"ואת אביך אברהם לקחתי מעבר הנהר והולכתי אותו בכל ארץ כנען". כאן "ארץ כנען" היא מלכות דאצילות, וההולכה היא ירידת נשמות האבות לעולמות.

Joshua 24:3 יהושע כ"ד:ג'

וַאֲקַח אֶת־אֲבִיכֶם אֶת־אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר וְאוֹלַךְ אוֹתוֹ בְּכָל־אֶרֶץ כְּנָעַן וְאַרְבֶּה אֶת־יִרְעוֹ וְאֶתְּוִלוֹ אֶת־יִצְחָק:

And I took your father Abraham from beyond the River, and led him throughout all the land of Canaan, and multiplied his seed, and gave him Isaac

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 הכנעה כמ"ש במ"א

ההערה מפנה לתורה אור, וישלח, לעניין "כנען" כהכנעה. הקטע שם עוסק ביעקב, שהוא הארת יסוד דאבא, שורש האצילות, שהפך את שתי בנותיו של לבן, לאה ורחל, לקדושה.

הערת קה"ת

ראה תו"א כו, ג ואילך, ובהגהות לזה באוה"ת בראשית.

70 בדיה לך לך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תו"א יא, א ואילך.

71 נחלה בלי מצרים

הגמרא מבטיחה למי שמתענג בשבת "נחלה בלי מצרים" — נחלת יעקב. אדמו"ר הזקן משתמש בכך ביחס למידת הרחמים של יעקב, שאין לה גבול.

Shabbat 118a:7-8 שבת ק"ח א:ז-ח'

... "ביום בא גוג". אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסִי: כָּל הַמַּעֲנֵג אֶת הַשֶּׁבֶת נוֹתֵנִין לוֹ נַחֲלָה בְּלִי מִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲזַ וְהִרְפַּכְתִּיהָ עַל כַּמְתִּי אֶרֶץ וְהֶאֱכַלְתִּיהָ

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

72 במ"א ע"פ המאמר וישב

ההערה מזהה את הביאור "במקום אחר" לקטע זה בזהר עם ביאורי אדמו"ר האמצעי על הזוהר.

הערת קה"ת

ביאה"ז לאדה"א כב, ג. ועם הגהות בביאה"ז לצ"צ ע' קיה ואילך.

73 וגבה מאד מסטרא דיעקב

בפירוש הפסוק "ירום ונשא וגבה מאד" אומר הזוהר: "נשא" — מצד אברהם; "גבה" — מצד יצחק; "מאד" — מצד יעקב. אדמו"ר הזקן מביא זאת בהקשר של העלייה חסרת הגבול באמצעות רחמיו של יעקב.

Zohar, Vayeshev 5:44-57 ספר הזוהר, וישב ה':מ"ד-נ"ז

and lifted up", from the side of Abraham; "and shall be "high", from the side of Isaac; "very", from the side of Jacob

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

74 כנשר יעיר

"כנשר יעיר קנו, על גזוליו ירחף". פסוק זה פותח מאמר שאדמו"ר הזקן מפנה אליו בהקשר לאותו עניין.

Deuteronomy 32:11 דברים ל"ב:יא

כְּנֶשֶׁר יַעִיר קִנּוּ עַל־גּוֹזְלָיו יִרְחֹף יִפְרֹשׁ כַּנְּפָיו יִקְחֵהוּ יִשְׁאָהוּ עַל־אֲבָרָתוֹ:

As an eagle that stirreth up her nest, Hovereth over her young, Spreadeth abroad her wings, taketh them, Beareth —them on her pinions

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

75 והיה הווי לי לאלקים

נדרו של יעקב: "והווי יהיה לי לאלקים". פסוק זה פותח מאמר על פרשת ויצא שאלי מפנה אדמו"ר הזקן.

Genesis 28:21 בראשית כ"ח:כ"א

וְשָׁבְתִי בְשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים:

so that I come back to my father's house in peace, then shall ,the L-RD be my G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

76 וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך

"וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך". פסוק זה ממשיך את נדרו של יעקב, הנידון באותו מאמר.

Genesis 28:22 בראשית כ"ח:כ"ב

וְהָאֵכֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי מִצֵּבָה יְהִיָּה בֵּית אֱלֹהִים וְכָל אֲשֶׁר תִּתֶּן־לִי עֶשֶׂר אֲעֹשְׂרֶנּוּ לָךְ:

and this stone, which I have set up for a pillar, shall be G-d's house; and of all that Thou shalt give me I will surely 'give the tenth unto Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 30

77 בראתה יצרתה נפחתה בי

הברכה ממשיכה: "יצרת אותה בתוכי, נפחת אותה בי". אדמו"ר הזקן מפרש שלבים אלה כירידת הנשמה דרך העולמות אל תוך הגוף.

Berakhot 60b:4 ברכות ס"ב:ד

פי מתער אומר: "אלקי, נשמה שנתת בי טהורה. אתה יצרתה בי, אתה נפחתה בי, ואתה משמרה בקרבי, ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא. כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלקי ואלקי אבותי, רבון כל העולמים, אדון כל הנשמות. ברוך אתה ה', המחזיר נשמות לפגרים מתים".

When he awakens he says : "O my G-d, the soul which Thou hast given me is pure. Thou didst create it within me, Thou didst breathe it into me, Thou preservest it within me, and Thou wilt take it from me, but wilt restore it unto me hereafter. So long as the soul is within me, I will give thanks unto Thee, O L-rd my G-d and G-d of my fathers, Sovereign of all worlds, L-rd of all souls. Blessed art Thou, O L-rd, Who ... restorest souls unto dead

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

פסקה 31

78 שנתבאר — במ"א

ההערה מפנה להערה של הרבי הרש"ב שנדפסה קודם לכן ב"הוספות", בעניין אהבת בן לאביו המתבארת "במקום אחר".

הערת קה"ת

עיי' לעיל בהוספות יח, ג הערת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע.

79 שאין התינוק יודע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכות מ, סע"א.

80 שאין התינוק יודע

רבי יהודה סבור שעץ הדעת היה חיטה, "שאין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן". אדמו"ר הזקן קושר בין ה"חיסה" הזאת לבין אהבת בן לאביו.

Berakhot 40a:14 ברכות מ' א:י"ד

על פירות הארץ וכו'. פשיטא! אמר רב נחמן בר יצחק: לא נצרכה אלא לרבי יהודה, דאמר חטה מין אילן היא. דתנא: אילן שאכל ממנו אדם הראשון, רבי מאיר אומר: גפן היה, שאין לה דבר שמביא יללה על האדם אלא יין, שנאמר: "וישת מן היין וישכר". רבי נחמיה אומר: תאנה היתה, שבדבר שנתקלקלו בו נתקנו, שנאמר: "ויתפרו עליה תאנה". רבי יהודה אומר: חטה היתה, שאין התינוק יודע לקרות "אבא" ו"אמא" עד שיטעום טעם דגן.

If, over fruits of the earth, etc. This is evident ! Rab Nahman b. Isaac said : It is only necessary for R. Judah who declares that wheat is a kind of tree ; for there is a teaching : The tree from which Adam ate was — so says R. Meir — the vine, because thou hast nothing which brings lamentation upon man as does wine; as it is said, "And he drank of the wine, and was drunken" (Gen. ix. 21). R. Nehemiah says: It was the ... fig-tree

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

81 הנה ישכיל עבדי

"הנה ישכיל עבדי, ירום ונישא וגבה מאד". אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "מאד" כעלייה שאין לה גבול, שתתגלה לעתיד לבוא.

Isaiah 52:13 ישעיהו נ"ב:י"ג

הִנֵּה יִשְׁכִּיל עַבְדִּי יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד:

Behold, My servant shall prosper, He shall be exalted and .lifted up, and shall be very high

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נב, יג.

82 בכל מאדך

"ואהבת את הווי אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". האהבה "בכל מאדך" היא אהבה שאין לה גבול, שבאמצעותה הנשמה מגיעה לשרשה.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and .with all thy soul, and with all thy might

83 כי לא ידח ממנו נדח

"וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי להראות שכל נשמה תשוב בסופו של דבר לשורשה בה.

II Samuel 14:14 שמואל ב י"ד:יד

כִּי־מוֹת נָמוֹת וְכַמִּיִּם הַנִּגָּרִים אֲרָצָה אֲשֶׁר לֹא יֵאָסְפוּ וְלֹא־יִשָּׂא אֱלֹקִים נֶפֶשׁ וְחֶשֶׁב מִחֲשָׁבוֹת לְבִלְתִּי יִדָּח מִמֶּנּוּ נִדָּח:

For we must needs die, and are as water spilt on the ground, which cannot be gathered up again; neither doth G-d respect any person; but let him devise means, that he that is banished be not an outcast from him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 32

84 בימות המשיח עד תחיית המתים יהי העבודה במצות מעשיות

שם כותב אדמו"ר הזקן שמאמר חז"ל "מצוות בטלות לעתיד לבוא" מתייחס לתחיית המתים, אך בימות המשיח, לפני תחיית המתים, המצוות אינן בטלות; או יקיימו את המצוות עם הכוונות הפנימיות שבהן.

Niddah 61b נדה ס"א ב

85 ע"פ אוסרי לגפן

שם מסביר אדמו"ר הזקן שהפסוק עוסק בימות המשיח, שעדיין אינם העולם הבא שלאחר תחיית המתים, זמן קבלת השכר. ימות המשיח הם עדיין בבחינת "היום לעשותם", ואז תהיה העשייה בשלמותה. בדומה לכך, עבודת אדם בגן עדן הייתה "לעבדה ולשמרה" — מצוות עשה ומצוות לא תעשה.

86 אוסרי לגפן

"כורך את עירו לגפן ואת בן אונתו לגפן שורקה". ברכת יעקב ליהודה, שהמאמר הנזכר בה מפרש כמתייחסת לימות המשיח.

Genesis 49:11 בראשית מ"ט:יא

אֶסְרִי לְגִפְן עִירָה וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֹתָנוּ כַּפֶּס בֵּינֵנוּ לְבָשׁוּ וּבָדָם עֲנָבִים סוֹתָה: Binding his foal unto the vine, And his ass's colt unto the choice vine; He washeth his garments in wine, And his vesture in the blood of grapes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

87 אין אם אלא לשון תחנונים

על הפסוק "אם בחוקתי תלכו" אומרת הגמרא: "אין אם אלא לשון תחנונים" — הי מתחנן לפני ישראל. אדמו"ר הזקן מסביר את תוכן הבקשה.

Avodah Zarah 5a:20 עבודה זרה ה' א:כ'

תָּנוּ רַבָּנָן: "אִם בְּחֻקֵּי תִלְכוּ", אֵין "אִם" אֱלָא לְשׁוֹן תַּחֲנוּנִים, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "לֹא עָמִי שׁוֹמֵעַ לִי [וגו'] כְּמַעַט אוֹיְבֵיהֶם אֶכְנִיעַ", וְאוֹמֵר: "לֹא הִקְשַׁתְּ לְמִצְוֹתַי וַיְהִי כְנָהר שְׁלֹמֶךָ וְגו' וַיְהִי כְחוֹל זֶרְעָה וַצֹּאצְאֵי מַעֲיָה וְגו'".

88 תורה ועבודה וגמ"ח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

89 תורה ועבודה וגמ"ח

שמעון הצדיק לימד שהעולם עומד על שלושה דברים: תורה, עבודה וגמילות חסדים. אדמו"ר הזקן מחלק את כל המצוות לשלושה אלה, הנמשכים משלושת הקווים של האבות.

Pirkei Avot 1:2 משנה אבות א:ב'

שְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה מְשִׁירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה. הוּא הָיָה אוֹמֵר, עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד, עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל גְּמִילוֹת חֶסֶדִים:

Shimon the Righteous was one of the last of the men of the great assembly. He used to say: the world stands upon three things: the Torah, the Temple service, and the practice of acts of piety.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסוקה 33

90 ואת מצותי תשמרו

"אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם". המאמר מסביר כעת את המחצית השנייה של הפסוק כמתייחסת למצוות המשמרות את אור התפילה.

Leviticus 26:3 ויקרא כ"ו:ג'

אִם־יִבְחָקֶנִי תִלְכוּ וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

91 ויין מלכות רב כיד המלך

במשתה אחשוורוש הוגש משקה "בכלי זהב וכלים מכלים שונים ויין מלכות רב, כיד המלך". אדמו"ר הזקן מפרש את היין כאור אלוקי ואת הכלים כמצוות.

Esther 1:7 אסתר א':ז'

וְהַשְׁקוֹת בְּכָלִי זָהָב וְכָלִים מִכְלִים שׁוֹנִים וַיְיִין מִלְּכוֹת רַב כִּיד הַמֶּלֶךְ:

And they gave them drink in vessels of gold—the vessels being diverse one from another—and royal wine in abundance, according to the bounty of the king

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92 שאם אין פתילה יסתלק האור

שם מסביר אדמו"ר הזקן שהלהבה מאירה משום שהיא נאחות בפתילה ואוכלת אותה, והשמן הוא המחבר את האור לפתילה ומאיר אותו. כך גם אור הנפש האלקית נאחז בנפש הבהמית ומתלבש בה, כמו להבה בפתילה.

פסוקה 34

93 כתר . . תר"ך עמודי אור

לפי ההערה, לקסיקון זה של מונחי הקבלה מציין במפורש שת"ך עמודי

אור הם בכתר.

הערת קה"ת

פרדס ש"ח, פ"ג. כמ"ש להדיא במאוי"א מערכת תר"ך סנ"ו. ועל"ק מטות (פו, ב). ראה (כ, ב). ח' דברים הנ"ל (פג, ג). שה"ש (ב, א. ז, ג. כב, ד ונ'סמן] מאדמו"ר) [כ].

94 כתר תר"ך עמודי אור

רבי משה קורדובירו דן ב"עמודים" שבתוך כתר ובמספר 620, שהוא ערכה המספרי של המילה כתר. בהערת קה"ת מובא פרק זה כמקור ל-620 עמודי אור.

Pardes Rimmonim 8:5-6 פרדס רמונים ח'ה-ו'

אחר שנתעסקנו בפרקים הקודמים בענין הכתר, נבוא בפרק זה לבאר שני הנאצלים ממנו והם חכמה ובינה. ובענין מהותם אם הם דין או רחמים נחלקו המפרשים. יש משי"כ כי החכמה בערך הכתר יש בה קצת דין ובערך בינה היא רחמים, וענין זה נבאר בו לפנים. ויש שכתב שהיא רחמים פשוטים והדין הוא מבינה ולמטה. וי"מ שכתבו הפך ואמרו שהבינה רחמים והחכמה דין והיא סברא זרה תכלית הזרות. וז"ל כשעלה הרצון והמחשבה להבראות העולם אותו הרצון והחפץ הוא גלוי הדבר ואותו הרצון כנוהו המקובלים בלשון מחשבה וכשנאצלה אותה המחשבה נתפרסמה עוקץ של ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

95 ובלעדי — כלים רקים אל תמעיטי

אלישע אומר לאלמנה לשאול "כלים ריקים, אל תמעיטי", שכן השמן ימלא אותם. אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי להראות שהאור נמשך למטה רק במידה שיש כלים שיוכלו לקבל אותו.

II Kings 4:3 מלכים ב ד'ג'

וַיֹּאמֶר לְכִי שְׁאַלִי לָךְ כָּלִים מִן־הַחֹזֶן מֵאֵת כָּל־[שְׁכֵנֶיךָ] (שכנכי) כָּלִים רִקִּים אֲלִי־תִמְעִיטִי:

Then he said: 'Go, borrow thee vessels abroad of all thy neighbours, even empty vessels; borrow not a few

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלכים-ב ד, ג.

96 אין עוד כלי ויעמוד השמן

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם ד, ו.

97 אין עוד כלי ויעמוד השמן

"אין עוד כלי", והשמן נעצר. כאשר אולו הכלים, פסק השפע, כשם שהאור היה מסתלק ללא כלי המצוות.

II Kings 4:6 מלכים ב ד'ו'

וַיְהִי כַּמְּלֹאת הַכָּלִים וַתֹּאמֶר אֶל־בְּנָהּ הַגִּישָׁה אֵלַי עוֹד כָּלִי וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵין עוֹד כָּלִי וַיַּעַמַּד הַשָּׁמֶן:

And it came to pass, when the vessels were full, that she said unto her son: 'Bring me yet a vessel.' And he said unto her: 'There is not a vessel more.' And the oil stayed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

98 ועמ"ש מזה בביאור ע"פ וקבל היהודים

ההערה מביאה את הנקודה שנאמרה שם: "ואילו היו כלים נוספים, הייתה המשכה גדולה יותר של האורות". הקטע מסביר שבימי המן קיבלו היהודים

את התורה בשלמות, מתוך מסירות נפש על קידוש ה', ולכן אור אין סוף נכנס בהם ונמשך אליהם.

הערת קה"ת

תוי"א צו, א ואילך. ושם צו, ב "ואילו היו עוד כלים היה עוד ריבוי המשכת האורות כו'".

99 וקבל היהודים

"וקבל היהודים את אשר החלו לעשות". פסוק זה פותח את המאמר בתורה אור שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Esther 9:23 אסתר ט'כ"ג

וְקִבַּל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר־הֵחֵלוּ לַעֲשׂוֹת וְאֵת אֲשֶׁר־כָּתַב מֶרְדֳּכָי אֲלֵיהֶם:

And the Jews took upon them to do as they had begun, and
as Mordecai had written unto them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 35

100 רצוא ושוב

"והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי זה לתיאור שתי התנועות בעבודת ה': העלייה בתפילה וההמשכה באמצעות המצוות.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א'י"ד

וַתַּחֲיֹת רְצוּא וְשׁוּב כְּמֶרְאֵה הַבֶּזֶק:

And the living creatures ran and returned as the appearance
of a flash of lightning

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 36

101 ונתנה הארץ יכולה

"את גשמיכם אתן בעתם, והארץ תיתן את יכולה, ועץ השדה ייתן את פריו". הארץ נקראת מלכות, המעלה את הניצוצות, ופרי העץ הוא האור הנמשך בתגובה לכך.

Leviticus 26:4 ויקרא כ"ו:ד'

וְנָתַתִּי גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם וְנָתַתָּה הָאָרֶץ יְכוּלָּה וְעֵץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן פְּרִיֹו:

then I will give your rains in their season, and the land shall
yield her produce, and the trees of the field shall yield their
fruit

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

102 והתהלכתי בתוכם

"והתהלכתי בתוכם, והייתי לכם לאלקים". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כהתגלות אור אין סוף מעץ החיים.

Leviticus 26:12 ויקרא כ"ו:י"ב

וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹקִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי לְעָם:

And I will walk among you, and will be your G-d, and ye shall
be My people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

103 פרי צדיק עץ חיים

"פרי צדיק עץ חיים". הנשמות הנעלות הנמשכות מעץ החיים נקראות פרי הצדיק.

Proverbs 11:30 משלי י"א:ל'

פְּרִי־צִדִּיק עֵץ חַיִּים וְלֹאֵץ נַפְשׁוֹת חָקֵם:

109 מסעיהם למוצאיהם

"ואלה מסעיהם למוצאיהם". המאמר על מסעי מבאר זאת, וזהו הנושא שאלי מפנה אדמו"ר הזקן.

Numbers 33:2 במדבר ל"ב:

וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל־פִּי ה' וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם:

And Moses wrote their goings forth, stage by stage, by the commandment of the L-RD; and these are their stages at their goings forth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

110 חרות על הלוחות

במדרש על משפטים נאמר, שאילו לא עשו ישראל את העגל לא הייתה גלות, ומלאך המוות לא היה שולט בהם; והוא דורש את "חרות על הלוחות": רבי יהודה אומר – חירות מן הגלות; רבי נחמיה אומר – חירות ממלאך המוות.

Shemot Rabbah 32:1 שמות רבה ל"ב:א'

... ולא מלאך המות שולט בהן. וכן הוא אומר (שמות לב): והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלוחות. מהו חרות? ר' יהודה ור' נחמיה, ר' יהודה אומר: חירות מן גליות. ור' נחמיה אומר: חירות ממלאך המות. בשעה שאמרו ישראל כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, אמר הקב"ה: אדם הראשון צויתיו מצוה אחת, כדי שיקיימנה והשויתיו למלאכי השרת, שנא' (בראשית ג): הן האדם היה כאחד ממנו, אלו שהן עושין ומקיימין תרי"ג מצות, חוץ מן הכללים, ומן הפרטים, ומן הדקדוקים, אינו דין שיהיו הן חיינן וקיימין לעולם? וכן הוא אומר (במדבר כא): ...

Behold, I am sending an angel before you to protect you" along the way and to take you to the place that I have prepared" (Exodus 23:20). "Behold, I am sending an angel" – that is what is written: "I had said: You are divine beings" (Psalms 82:6). Had Israel waited for Moses and not performed that act, there would have been no exiles, and the angel of death would not have had dominion over them. Likewise it says, "[The tablets were the work of G-d] and the ... script was

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

111 חרות על הלוחות

המדרש על כי תשא מביא את אותה דרשה על "חרות על הלוחות", בשם רבי יהודה, רבי נחמיה והחכמים.

Shemot Rabbah 41:7 שמות רבה מ"א:ז'

... אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, שכל מי שאינו עוסק תדיר בתורה, הרי זה נוזף להקב"ה, שנאמר: והלוחות מעשה אלקים המה חרות על הלוחות. מהו חרות? ר' יהודה ור' ירמיה ורבנן ר' יהודה אומר: אל תקרי חרות אלא חרות מן גליות. ר' נחמיה אומר: חירות ממלאך המות. ורבתינו אומרים: חירות מן היסורין. אמר רבי אלעזר בנו של ר' יוסי הגלילי: אם יבא מלאך המות ויאמר לפני הקב"ה: על חנם בראתני בעולם? הוא אומר: על כל אומה שבעולם השלטתי אותך, חוץ מאומה זו, שנתתי לה חירות. הוי, חרות על הלוחות. ...

The tablets were the work of G-d and the writing was the "writing of G-d, engraved on the tablets" (Exodus 32:16). "The tablets were the work of G-d." Rabbi Yehoshua ben Levi

The fruit of the righteous is a tree of life; And he that is wise winneth souls.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יא, ל.

104 בן פורת יוסף

"בן פורת יוסף". הפסוק מציין את המאמר שאלי מפנה אדמו"ר הזקן בנושא זה.

Genesis 49:22 בראשית מ"ט:כ"ב

בֶּן פֶּתַח יוֹסֵף בֶּן פֶּתַח עֲלֵי־עֵין כְּנוֹת צִעָה עַל־יְשׁוֹר:

Joseph is a fruitful vine, A fruitful vine by a fountain; Its branches run over the wall.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

105 ע"פ את שבתותי תשמרו

המאמר מסביר ש"שבתותי" פירושו שתי שבתות – שבת תחתונה ושבת עליונה – שבכל שבת, בעקבות דברי חז"ל שאילו שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתן היו נגאלים מיד. כאן מפנים אליו בעניין ירידת הנשמות ממחשבה עילאה, שהיא ירידה לצורך עלייה.

הערת קה"ת

לעיל מא, א.

106 ושמתי כדכד

"ושמתי כדכד שמשותיך". פסוק זה פותח את המאמר המובא בעניין "הטהרה מביאה לידי קדושה".

Isaiah 54:12 ישעיהו נ"ד:י"ב

וְשִׁמְתִי כִדְכָד שְׁמִשְׁתֶּיךָ וְשַׁעֲרֶיךָ לְאֲבָנֵי אֶקְדָּח וְכָל־גְּבוּלְךָ לְאֲבָנֵי־חַפְצִים:

And I will make thy pinnacles of rubies, and thy gates of carbuncles, and all thy border of precious stones.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

107 וסד"ה אלה מסעי

שם, כתיבתו של משה את המסעות היא המשכה מלמעלה שנותנת לישראל כוח לעלות, שכן לא יכלו לעלות בכוחות עצמם. הדבר מושווה לברכה על מצווה, שהיא אתערוותא דלעילא המאפשרת להעלות את הדבר הגשמי שבו נעשית המצווה.

הערת קה"ת

לקו"ת מסעי צב, א.

108 אלה מסעי

"אלה מסעי בני ישראל". פסוק זה פותח את המאמר המובא בסופו.

Numbers 33:1 במדבר ל"ג:א'

אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאָתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

These are the stages of the children of Israel, by which they went forth out of the land of Egypt by their hosts under the hand of Moses and Aaron.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

come, in which is every kind of freedom. Had not the tablets been broken, the world would not have suffered as it subsequently did, and the Israelites

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

115 חרות על הלוחות

אחד מקטעי הוזהר שהאדמו"ר הזקן מונה כמקורות ל"חרות על הלוחות".

Zohar, Mishpatim 3:364-370 ספר הוזהר, משפטים ג':שס"ד-ש"ע

As to the words "graven upon the tables" (harut'al ha-luhoth), it has already been pointed out that this phrase contains an allusion to heruth-that is, freedom. Freedom from what? From the angel of death, from subjection to the kingdoms of this world, from all things earthly and from all things evil. And what is freedom? It is the seal of the world to come, in which is every kind of freedom. Had not the tablets been broken, the world would not have suffered as it subsequently did, and the Israelites

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

116 חרות על הלוחות

הוזהר אומר שהתורה שבא משם נקראת חירות, כפי שכתוב "חרות על הלוחות": אל תקרא "חרות" אלא "חירות".

Zohar, Tetzaveh 7:64-9:73 ספר הוזהר, תצוה ז':ס"ד-ט"עג

Similarly, it is written: "And ye shall hallow the fiftieth year and proclaim freedom throughout all the land" (Lev. 25, 10). Freedom emanates from this fiftieth year to all, and because of this the Torah which proceeded from that fiftieth day is called "Freedom". Concerning this it is written, "Graven (haruth) upon the tablets", which word haruth contains the same letters as heruth, which is Freedom, and the Decalogue, which is the essence of the Law, is thus given its due appellation, because whatever this supernal day brings forth is

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

117 חרות על הלוחות

אחד מקטעי הוזהר שהאדמו"ר הזקן מונה כמקורות ל"חרות על הלוחות".

Zohar, Beshalach 2:28-3:39 ספר הוזהר, בשלח ב':כ"ח-ג':ל"ט

Nay, but for that sin Israel would have been, then and forever, that which the Holy One had ordained them to be; namely, pure as the angels and free from all evil: free from death and free from the dominion of earthly powers

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

118 חרות על הלוחות

הוזהר דורש את "חרות על הלוחות" כחירות ממלאך המוות, שכן עץ החיים הורד למטה, אילו לא חטאו ישראל.

Zohar, Bereshit 48:470-49:479 ספר הוזהר, בראשית מ"ח:ת"ע-מ"ט:תע"ט

R. Eleazar said that the word beshagam (for that he) signifies Moses, who caused the moon to shine, and this enabled men to abide in the world for great length of days. AND HIS DAYS SHALL BE A HUNDRED AND TWENTY YEARS. This is an allusion to Moses, through whose agency the Law was given and who thus bestowed life on men from the tree of life. And in truth had Israel not sinned, they would have been proof

said: Each and every day, a Divine Voice emerges from Mount Horev and proclaims: 'Woe unto the creations for the affront to the Torah, as anyone who does not regularly engage in the Torah is ostracized from before the Holy One blessed be He,' as it is stated: "The tablets were the work of ... G-d."; see Tanhuma, Ki

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

112 חרות על הלוחות

המדרש על פקודי אומר שכאשר ניתנה התורה, ישראל לא היו ראויים להיות נתונים לשלטונו של מלאך המוות, כפי שנאמר "חרות על הלוחות": בני חורין מן הגלות ובני חורין ממלאך המוות.

Shemot Rabbah 51:8 שמות רבה נ"א:ח'

דבר אחר: אלה פקודי המשכן מהו אלה? בשעה שנתן הקדוש ברוך הוא התורה לישראל, לא היו ראויים שישלוט מלאך המות בהם, שנאמר (שמות לב): חרות על הלוחות. מהו חרות? ר' יהודה אומר: חירות מן גליות. ור' נחמיה אומר: חירות ממלאך המות. אמר רבי פנחס בן חמא בשם ר"י בשם רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי: אמר הקב"ה: אם יבא מלאך המות ויאמר לי: למה נבראתי, אני אומר לו: סטטינור בראתיך על העובדי כוכבים ולא על בני, שכיון שקבלו התורה, הליבשים הקב"ה מזיו הדרו. ומה היה הלבוש? רבי יוחנן אומר: ...

Another matter: "These are the reckonings of the Tabernacle" - what are "these"? When the Holy One blessed be He gave the Torah to Israel, they did not warrant having the angel of death have dominion over them, as it is stated: "Engraved [harut] on the tablets" (Exodus 32:16). What is harut? Rabbi Yehuda says: Freedom [herut] from exile. Rabbi Nehemya says: Freedom from the angel of death. Rabbi Pinhas ben Hama said in the name of Rabbi Yoḥanan ... in the name of Rabbi Eliezer son of Rabbi Yosei HaGelili

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

113 חרות על הלוחות

בפרשת יתרו מביא הוזהר את דעתו של רבי יהודה, שלפיה האותיות של "חרות על הלוחות" היו מנוקבות באבנים, ואפשר היה לראותן משני הצדדים. הטקסט מציין רק דף 84; הקטע נמצא ב"84b.

Zohar, Yitro 21:367-378 ספר הוזהר, יתרו כ"א:שס"ז-שע"ח

Said R. Judah: 'When it says that the "writing was... graven upon the tablets" (Ex. 32, 16), it means that the tablets were pierced, so that the writing could be seen from either side; the writing formed an engraving within an engraving.' According to R. Abba, it was possible from one side to see the other side, and read the writing thereon

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

114 חרות על הלוחות

אחד מקטעי הוזהר שהאדמו"ר הזקן מונה כמקורות ל"חרות על הלוחות".

Zohar, Mishpatim 3:355-364 ספר הוזהר, משפטים ג':שנ"ה-שס"ד

As to the words "graven upon the tables" (harut'al ha-luhoth), it has already been pointed out that this phrase contains an allusion to heruth-that is, freedom. Freedom from what? From the angel of death, from subjection to the kingdoms of this world, from all things earthly and from all things evil. And what is freedom? It is the seal of the world to

124 | התלמוד דורש את המילים "חרות על הלוחות": אילו לא נשברו הלוחות הראשונים, התורה לא הייתה משתכחת לעולם; והוא קורא "חרות" כ"חירות".

Eruvin 54a:20 עירובין נ"ד א:כ

רב אחא בר יעקב אָמר: אין פֿל אוּמָה וְלִשׁוֹן שׁוֹלֶטֶת בָּהֶן, שְׁנֶאָמַר: "חֲרוּת" — אֶל תִּיקְרִי "חֲרוּת", אֶלָּא חִירוּת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

against death, since the tree of life had been brought down ...
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

119 חרות על הלוחות

אחד מקטעי הזוהר שהאדמו"ר הזקן מונה כמקורות ל"חרות על הלוחות".
Zohar, Chayei Sara 19:214-21:221 ספר הזוהר, חיי שרה י"ט:רי"ד-כ"א:רכ"א

Such a one also obtains deliverance from the angel of death, who has no power over him. (You may object, What of the martyrs who suffered in times of persecution, such as R. Akibah and his colleagues? These suffered, however, under a special decree from on high in accordance with a special purpose.) Assuredly, had Adam held fast to the tree of life, which is nothing else but the Torah, he would not have brought death upon himself and upon the rest of the world.

... Hence, in connection with the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

120 חרות על הלוחות

הזוהר מדבר על השופר הגדול שבאמצעותו יוצאים עבדים לחירות עולם; האדמו"ר הזקן מונה אותו בין המקורות ל"חרות על הלוחות".
Zohar, Vayikra 10:80-11:88 ספר הזוהר, ויקרא י"פ:י"א-פ"ח

121 (ברבות משפטים . . ח"ג ד"ו ע"ב)

לפי ההערה, רוב המקורות שבסוגריים אלה הועתקו והוסברו באור התורה על כי תשא, על הפסוק "חרות על הלוחות".

הערת קה"ת

רוב המ"מ נעתקו ונתבארו באוה"ת תשא עי' בי"א ואילך על הפסוק.

122 וצויתי את ברכתי

"ואצווה את ברכתי לכם בשנה השישית". אדמו"ר הזקן מפרש את "ברכתי" כברכה על המצוות.

Leviticus 25:21 ויקרא כ"ה:כ"א

וְצִוִּיתִי אֶת־בְּרַכְתִּי לָכֶם בְּשָׁנָה הַשִּׁשִּׁית וְעָשִׂית אֶת־הַתְּבוּאָה לְשִׁלֵּשׁ הַשָּׁנִים:

then I will command My blessing upon you in the sixth year, and it shall bring forth produce for the three years

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

123 לא הביט און ביעקב

"לא הביט און ביעקב". הפסוק מציין את המאמר שבו מוסברת התפילה ככוונה הכללית של המצוות.

Numbers 23:21 במדבר כ"ג:כ"א

לֹא־הִבִּיט אֹן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עֵמָל בְּיִשְׂרָאֵל הִי אֶלְקִיו עֲמוֹ וְתִרְעוּת מְלֶךְ בּוֹ:

None hath beheld iniquity in Jacob, Neither hath one seen perverseness in Israel; The L-RD his G-d is with him, And the shouting for the King is among them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Pardes Rimmonim (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/bechukosai/2

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק